อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.
๒๓ เมษายน ๒๕๒๐

อนุสรณ์งานศพ วัดบวรนิเวศวิหาร

พลเอก แสวง เสนาณรงค์

ชาตะ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๙

มรณะ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เครื่องอิสริยาภรณ์ ม.ป.ช, มวม, ทจว,

ฯพณฯ พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ที่ข้าพเจ้ารู้จัก

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘–๒๔๗๙ ข้าพเจ้าเรียนอยู่ชั้น ม. ๗– ม. ๘ และเป็นนักเรียนฝึกหัดครูโดยทุนหลวง สังกัดจังหวัดนครสวรรค์ จำได้ว่านักเรียนที่สำเร็จ ๘ สมัยนั้น ต่างใฝ่ฝันที่จะได้เข้าเรียนต่อเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบกอย่างหนึ่ง เป็นนักเรียนนายเรืออย่างหนึ่ง เป็นนักเรียนแพทย์อย่างหนึ่ง เป็นนักเรียนวิศวอย่างหนึ่ง

ด้วยเห็นว่าทั้งสี่ทางนี้ จะเป็นทางก้าวหน้าสร้างอนาคตของชีวิตได้ดีทั้งมีความหมายความสำคัญต่อสังคม ต่อชาติบ้านเมืองยิ่งกว่าการศึกษาต่อในทางอื่น แต่ก็ยากเย็นเหลือเกินที่จะเข้าเรียนได้ เพราะรับนักเรียนน้อยมาก แต่ผู้สมัครสอบแข่งขันเข้าเรียนมีจำนวนมากมาย ดังนั้นผู้ที่เข้าเรียนได้ จึงต้องเป็นผู้ที่เรียนเก่งอย่างถึงขนาด นักเรียนนายร้อยหลักสูตร ๓ ปีจบ ออกมาเป็นว่าที่ร้อยตรีทันที ได้เงินเดือน ๘๐ บาท (ใช้ไม่หมด)

สมัยนั้นวงการทหารตื่นตัวมาก ทางราชการได้นำวิทยาการสมัยใหม่ บรรจุเข้าในหลักสูตรของนักเรียนนายร้อยมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะวิทยาการในด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการสื่อสาร การช่าง และปืนใหญ่ จนเหลือวิสัยที่นักเรียนนายร้อยจะเรียนได้เก่งและจบหลักสูตรได้ภายในเวลา ๓ ปี ทางราชการกลาโหม จึงได้จัดขยายการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบกออกเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าโรงเรียนนายร้อยเทคนิคทหารบก รับผู้สำเร็จ ม. ๘ เรียกว่า นักเรียนนายร้อยเทคนิคบางทีก็เรียกกันสั้นๆ ว่า นักเรียนเทคนิค หลักสูตร ๕ ปี เป็นหลักสูตรที่หนักทั้งยากและมากด้วยโดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ คำณวนและภาษาเพราะจะเป็นนายทหารที่ใช้วิชาการมากเป็นพิเศษ คือเป็นนายทหารสื่อสาร ปืนใหญ่และนายทหารช่าง เมื่อสำเร็จแล้วได้ร้อยตรีเหมือนกันแต่ได้เงินค่าวิชา เป็นเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีกมากอยู่ นักเรียนสำเร็จ ๘ สมัยนั้นต่างแข่งขันจะเข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยเทคนิคยิ่งกว่าทางอื่น เพราะเกียรติสูง เงินเดือนดี ความรู้มาก อนาคตแจ่มใส

เปิดรับครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม ๗๔๗๗ รับทั้งหมด ๓๐ คน รับจากผู้สำเร็จ ม. ๘ จำนวน ๒๖ คน อีก ๔ คนรับจากผู้สำเร็จปีที่ ๑ ของ ร.ร. นายร้อยทหารบกที่เรียนดีเด่น จำได้ว่าคนหนึ่งนั้นต่อมาได้เป็นถึงนายพลเอก โชติ หิรัณยัษฐิติ ผู้ที่สำเร็จ ม. ๘ และสอบแข่งขันเข้าเรียนได้ในจำนวน ๒๖ คนนั้นมีเด็กหนุ่มจากสวนกุหลาบ นามว่า "แสวง เสนาณรงค์" ด้วยผู้หนึ่ง ดูเหมือนว่าเขาสอบเข้าได้ที่ ๑ หรือที่ ๓ จำไม่แม่น แต่ไม่เกินที่ ๓ แน่นอน นักเรียนนายร้อยเทคนิครุ่นนั้นที่จำได้มี พลโท วิฑูรย์ หงสเวส รองปลัดกลาโหมปัจจุบันท่านหนึ่ง พลเอก กิตติ ติสปัญญา ท่านหนึ่ง พลตรี สนั่น พูนพัฒน์ อีกท่านหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าดอดไปรู้เรื่องของพวกนักเรียนนายร้อยเทคนิคในครั้งกระนั้นอยู่บ้างนี้ ก็เพราะข้าพเจ้าคนหนึ่งละที่อยากจะเข้าเรียนนายร้อยเทคนิคกะเขาด้วย แต่หมดหวังเพราะถูกจำกัดโดยข้อสัญญาต้องกลับไปเป็นครูใช้หนี้หลวงที่จังหวัดนครสวรรค์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐

ที่นครสวรรค์ในครั้งนั้นมีข้าราชการทหารชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ชาวเมืองเคารพนับถือกันมากเป็นพิเศษ ข้าพเจ้าเป็นข้าราชการครูชั้นผู้น้อย แต่ก็ได้รู้จักสนิทสนมกับท่านพอควร ท่านเป็นผู้ที่มีบุคคลิกลักษณะเด็ดขาด เข้มแข็ง รูปร่างท้วมใหญ่สง่างาม น้ำเสียงดังวาน น่าเกรงขาม แต่เต็มไปด้วยความเมตตาปราณีเป็นที่ยิ่ง พวกเรารู้จักท่านในนาม "หลวงเสนาณรงค์" ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๔ นครสวรรค์ ท่านได้เคยกรุณาเล่าเรื่องถึงการศึกษาของ คุณแสวง เสนาณรงค์ บุตรชายของท่านที่กำลังเรียนอยู่ในต่างประเทศให้ข้าพเจ้าฟังอยู่ครั้งหนึ่ง ทำให้ข้าพเจ้าอดภาคภูมิใจเสียมิได้ที่อย่างน้อยก็มีบุคคลเสมือนเป็นชาวนครสวรรค์คนหนึ่ง ที่สามารถเข้าโรงเรียนนายร้อยเทคนิคได้แถมยังเรียนเก่งจนได้ทุนหลวงไปเรียนถึงยุโรป ในระยะนั้นข้าพเจ้าไม่ได้ทราบเรื่องราวของคุณแสวง เสนาณรงค์ มากนัก เพราะยังมิได้รู้จักหรือเคยเห็นท่านเลย รู้จากผู้ใหญ่แต่เพียงว่า เมื่อท่านสำเร็จปีที่ ๓ ของโรงเรียนเทคนิคในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ แล้วทางกระทรวงกลาโหมได้คัดเลือกนักเรียนนายร้อยเทคนิคที่สำเร็จปีที่ ๓ และเป็นผู้ที่สอบได้ที่ ๑ ถึงที่ ๖ จำนวน ๖ คน ให้ได้รับทุนหลวงไปศึกษาวิชาการทหารต่อ ณ ประเทศภาคพื้นยุโรป คุณแสวงสำเร็จปีที่ ๓ พอดี และอยู่ในจำนวน ๖ คนนั้นด้วย คุณแสวง ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่เบลเยี่ยม ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ กับเพื่อนคู่หูของท่านอีกคนหนึ่งในจำนวน ๖ คนนั้น คือคุณสนั่น พูนพัฒน์ ซึ่งขณะนี้ดำรงตำแหน่งนายพลแห่งกองทัพบก คุณสนั่น พูนพัฒน์ ได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า เมื่อไปถึงเบลเยี่ยม ได้เข้าเรียนในโรงเรียนภาษาก่อน พอครบ ๒ ปี ก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเยอรมันภายใต้การนำของจอมเผด็จการ

ฮิตเลอร์ ได้ยาตรากองทัพอันเกรียงไกรเข้าบุกโปแลนด์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เบลเยี่ยมในฐานะเป็นประเทศเล็กรู้ดีว่าเยอรมันต้องบุกฝรั่งเศสในไม่ช้า เกรงว่าจะโจมตีเบลเยี่ยมเพื่อเดินทัพผ่านไปฝรั่งเศส จึงประกาศความเป็นกลางทันที

แต่ที่สุดในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ นั่นเอง เยอรมันก็อ้างเหตุผลเข้าบุกเบลเยี่ยมจนได้ บุกทั้งภาคพื้นดิน และทิ้งระเบิดด้วยแสนยานุภาพทางอากาศ มีครั้งหนึ่งที่คุณแสวงตกอยู่ในภาวะอันตรายด้วยลูกระเบิดได้กระหน่ำลงมาในบริเวณละแวกบ้านพักของท่าน ท่านโชคดีที่เพียงถูกสะเก็ดระเบิดเล็ก ๆ ที่ข้อเท้าเท่านั้น รัฐบาลไทยจึงได้ติดต่อไปยังทูตให้จัดส่งคุณแสวง กับคุณเสนั่น เดินทางออกจากเบลเยี่ยมไปเข้าเรียนในโรงเรียนนายทหารที่ประเทศอิตาลีโดยรีบด่วน ท่านเรียนที่อิตาลี ๓ ปี สำเร็จเป็นนายทหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ คุณเสนั่นเล่าว่าคุณแสวง เรียนเก่งเหลือเกินจนได้รับหนังสือชมเชยจากโรงเรียนนายทหารของอิตาลีหลายครั้ง โดยเฉพาะเป็นผู้ที่มีความจำเป็นเลิศ เป็นผู้รักษาระเบียบวินัยของทหารอิตาลีอย่างเคร่งครัด พอสำเร็จใหม่ ๆ ก็พอดีทหารฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารอเมริกัน ได้เริ่มยกพลขึ้นบกเข้ายึดประเทศอิตาลีตอนใต้ ได้ใช้กำลังกองทัพอากาศเข้าโจมตีสถานที่ทางราชการทหารที่สำคัญ ๆ โรงเรียนนายทหารที่คุณแสวง พำนักอยู่ขณะนั้นถูกทิ้งระเบิดแบบปูพรมราบเรียบเป็นหน้ากลองไม่มีเหลือ คุณแสวง คุณเสนั่นไม่เป็นไร เพราะออกไปฝึกเหล่านายทหารปืนใหญ่แต่ตอนเช้า คลาดแคล้วกันนิดเดียว

สงครามได้ทวีความรุนแรงและโหดเหี้ยมยิ่งขึ้น กองทัพอิตาลีเริ่มถอย สัมพันธมิตรเป็นฝ่ายเริ่มมีชัย การคมนาคมระหว่างประเทศถูกตัดขาด ยิ่งระหว่างยุโรปกับเอเซียด้วยแล้ว หมดหนทางที่จะไปมาหาสู่กันได้ รัฐบาลไทยได้ติดต่อให้ท่านทั้งสองรีบเดินทางออกจากประเทศอิตาลีเพื่อให้พ้นภยันตรายไปยังประเทศสวิสเซอแลนด์ ด้วยเป็นประเทศที่เป็นกลางมาทุกยุคทุกสมัย สวิสจึงปลอดจากการรุกรานใด ๆ ทั้งสิ้น ท่านทั้งสองจึงมีความสบายใจขึ้นบ้าง เนื่องจากยังกลับเมืองไทยไม่ได้ รัฐบาลจึงได้ให้ท่านทั้งสองเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยในแขนงวิชาที่เห็นว่าจะนำมาใช้ในกิจการทหารได้ หลายปีในมหาวิทยาลัยที่สวิส คุณแสวงมิได้เรียนแต่เฉพาะวิชาดังกล่าวเท่านั้น แต่ได้ใช้เวลาทั้งหมดขมักเขม้นศึกษา เล่าเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก จนแตกฉาน

ณ ที่นี้เองได้กลายเป็นบ่อเกิดความรอบรู้ปรัชญาทางการเมืองอย่างกว้างขวางแก่คุณแสวง เสนาณรงค์ จนเป็นพลังดลบันดาลให้ท่านต้องมาเป็นนายทหารการเมืองที่เด่นและสำคัญยิ่งคนหนึ่งของประเทศไทยในเวลาต่อมาตั้งแต่อายุของท่านยังอยู่ในวัยหนุ่ม สงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๘ คุณแสวง เสนาณรงค์ได้เดินทางกลับมาสู่มาตุภูมิบ้านเกิดเมืองนอนเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นระยะเวลาไล่ ๆ กันกับที่ข้าพเจ้าได้เข้ามาสู่เวทีการเมืองด้วยการเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ ท่านไปดำรงตำแหน่งนายทหารปืนใหญ่ที่ลพบุรี ข้าพเจ้าอยู่ในสภา ยังไม่ได้รู้จักท่าน เพียงแต่ได้แอบชื่นชมยินดีในความรู้ความสามารถ และประวัติอันดีเด่นของท่านที่น้อยคนในยุคนั้นจะพึงมีอยู่ไม่วาย ด้วยข้าพเจ้ามีความเคารพต่อบิดาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้ข้าพเจ้านึกเสมือนว่าข้าพเจ้าคุ้นเคยกับคุณแสวง มานานปีทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้จัก แต่ในที่สุดข้าพเจ้าก็รู้จักกับท่านจนได้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อเราได้ร่วมและเกี่ยวเนื่องในวงการรัฐบาลด้วยกันสมัยท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นับแต่นั้นมิตรภาพระหว่างเราทั้งสองได้สนิทสนมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยข้าพเจ้ามีความคารวะท่านในฐานะผู้อาวุโสกว่ามาโดยตลอด ชีวิตของท่านได้รุ่งโรจน์ขึ้นเป็นลำดับ จนได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการและติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ข้าพเจ้าได้ทำงานทางการเมืองร่วมกับท่านหลายครั้งหลายตอน ตอนที่สำคัญครั้งสุดท้ายได้แก่ท่านและคณะผู้หลักผู้ใหญ่ได้จัดก่อตั้งพรรคการเมืองสหประชาไทยขึ้น (พรรค ส.ป.ท.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ข้าพเจ้าได้สมัคร ส.ส. ในนามพรรค ส.ป.ท. และเป็นผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคนี้มาแต่ต้น ได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารกลางของพรรคร่วมกับท่านมาตลอด ยิ่งใกล้ชิดกับท่านมากเท่าใด ก็ยิ่งเห็นความเป็นอัจฉริยะของท่านมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ท่านเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และเจนจัดในงานรอบด้านแทบทุกทาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ การทหาร การเศรษฐกิจ การปกครอง ท่านรอบรู้อย่างลึกซึ้ง และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจเห็นคล้อยตามได้เป็นอย่างดี สี่ปีที่ ฯพณฯ พลโท แสวง เสนาณรงค์ เป็นแม่บ้านและเป็นบุคคลชั้นนำของพรรค ส.ป.ท. ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ถึง ๒๕๑๖ พวกเราชาว ส.ป.ท. ทุกคนคงจะไม่มีใครลืมเลือนคุณงามความดีของท่านลงได้ ท่านเป็นผู้วางระเบียบแบบแผนและโครงสร้างที่ถูกต้องให้แก่พรรค ประสานความสามัคคีให้มั่นคงอยู่ได้โดยตลอด อัธยาศรัยไมตรี ความโอบอ้อมอารีที่มีต่อเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ร่วมพรรคการเมืองเดียวกันยังคงประทับใจพวกเราชาว ส.ป.ท. อย่างแน่นแฟ้นไม่เสื่อมคลายไปชั่วกาลนาน ยากที่จะลืมได้

ฯพณฯ ได้ยุติตำแหน่งทางการเมือง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ท่านไม่ใคร่ได้ไปไหน คงพักผ่อนอยู่ที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ท่านไม่พักเฉย ๆ หากแต่ได้ค้นคว้าศึกษาเรื่องราวความปรวนแปรของโลก ทั้งค่ายเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์โดยไม่หยุดยั้ง ข้าพเจ้าไปสนทนาหาความรู้จากท่านบ่อย ๆ อะไรที่ข้าพเจ้าสงสัยโดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ ข้าพเจ้าก็จะไปขอความรู้ความเข้าใจจากท่าน ท่านก็กรุณาชี้แจงด้วยอัธยาศรัยไมตรีเป็นกันเองที่สุด และก็ได้รับความกระจ่างมาทุกครั้ง จนข้าพเจ้าได้ยอมรับนับถือว่า ฯพณฯ เป็นผู้ที่รอบรู้ยอดเยี่ยมผู้หนึ่ง ในเรื่องความใสสะอาด บริสุทธิ์ผุดผ่องของการเป็นข้าราชการและนักการเมืองอันยาวนานของท่านเล่า ย่อมเป็นที่ประจักษ์ แก่มหาชนโดยทั่วไป อันควรแก่การสรรเสริญเป็นที่ยิ่ง ข้าพเจ้ามั่นใจเหลือเกินว่า ยามใดที่เมฆหมอกการเมืองมืดครึ้มได้เลือนหายจางลง ยามนั้น ฯพณฯ จะต้องถูกเรียกร้องให้หวนกลับมาสู่วงการเมือง เพื่อสร้างสรรคุณประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองอีกอย่างไม่ต้องสงสัย ท่านได้ล้มเจ็บป่วยลงในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าไปเยี่ยม ต่อมาท่านก็หาย แล้วก็ป่วยแล้วก็หายเป็นปรกติอีก ข้าพเจ้าไปเยี่ยมท่านเมื่อหายแล้ว ท่านแจ่มใส เพียงแต่ซูบผอมกว่าเดิมไปบ้างเท่านั้น

คืนวันนั้น วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ ข้าพเจ้าไปในงานสวดพระอภิธรรมอุทิศกุศลแด่คุณป้าหลวงจบกระบวนยุทธ ณ บ้านถกลสุข ระนอง ๒ แขกเหรื่อมากเป็นพิเศษ ฯพณฯ พลโท แสวง เสนาณรงค์ นั่งฟังพระด้วยความสงบ เมื่อพระสวดจบตอนหนึ่ง ๆ ข้าพเจ้าก็ได้ถือโอกาสเข้าไปเรียนสนทนากับท่าน ท่านยิ้มกับข้าพเจ้าอย่างสดชื่น ดูท่านกะปรี้กะเปร่ากว่าทุกครั้ง ใบหน้าของท่านแจ่มใส จนข้าพเจ้าต้องเรียนท่านว่า "ผมเห็น ฯพณฯ วันนี้ ผมดีใจจริง ๆ ที่สุขภาพของ พณฯ สมบูรณ์และสดใสกว่าทุกครั้งที่ผมไปเยี่ยม ท่านคงเป็นปรกติแล้วนะครับ" ท่านได้แต่ยิ้มอย่างสบายใจเป็นการตอบคำถามของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเองก็ดีใจเช่นกัน คิดว่าวันหนึ่งข้างหน้าไม่ช้าคงได้ร่วมเวทีทางการเมืองกับ ฯพณฯ อีกเป็นแน่ ๓ ทุ่มเศษวันนั้น พระสวดจบ แขกเหรื่อทะยอยกลับ ข้าพเจ้าเห็น ฯพณฯ พลโท แสวง เสนาณรงค์ ลุกจากเก้าอี้แสดงว่าจะกลับ ข้าพเจ้ารีบลุกมาหาท่าน และเดินมาส่งท่านตรงเฉลียง ข้าพเจ้าได้พนมมือก้มศีรษะเพื่อร่ำลาและส่งท่าน เงยหน้าขึ้นสบนัยตาท่านขณะกำลังยกมือรับไหว้ข้าพเจ้าด้วยใบหน้าที่อิ่มเอิบ แววตาที่แสดงความเมตตาต่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายังจดจำภาพนั้นได้ดีอยู่จนทุกวันนี้ แล้วท่านก็หันหน้าเดินจากข้าพเจ้าไป จากนั้นไม่กี่วัน ข้าพเจ้านั่ง

รถด่วนสายเหนือจากเชียงใหม่กลับกรุงเทพฯ พอเปิดวิทยุก็มีประกาศข่าวพอดี ข่าวนั้นทำให้ข้าพเจ้าใจหายวูบจนต้องนั่งนิ่งเฉยอยู่ชั่วขณะ เป็นข่าวที่นำความเศร้าสลดใจมาสู่ข้าพเจ้าอย่างที่สุด ด้วยประกาศข้อความสั้น ๆ ว่า "**ขอกราบเรียนเชิญรดน้ำศพ พลโท แสวง เสนาณรงค์ ณ บ้านพักพระราม ๖ เวลา ๑๔ นาฬิกา วันนี้**"

ข้าพเจ้าคาดไม่ถึงเลยว่า รอยยิ้มของ ฯพณฯ ที่มีต่อข้าพเจ้าในตอนที่ลาจากกันคืนวันที่ ๗ นั้นจะเป็นการลาจากกันที่ไม่มีโอกาสได้กลับมาเห็นกันอีกเลยในชั่วชีวิตนี้

ข้าพเจ้าจึงขอตั้งสัตย์อธิฐาน ขออุทิศกุศลผลบุญทั้งหลายที่ข้าพเจ้าได้อุตสาห์สร้างสมมาจงเป็นผลานิสงฆ์ ส่งถึงดวงวิญญาณของ พณฯ พลโท แสวง เสนาณรงค์ ให้มีความผาสุกในสัมปรายภพโน้นด้วย เทอญ.

(signature)

ผู้ประกาศ การเมืองเป็นคุณธรรม

เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ แล้ว รัฐบาลสมัยนั้นได้เตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น เพื่อเป็นการ "ปูพื้นฐาน" การปกครองของประเทศไทยให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

การปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้น หลักการสำคัญก็คือ อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากประชาชน และประชาชนมอบอำนาจนั้นให้แก่คณะผู้บริหารประเทศ

วิธีการที่ประชาชนมอบอำนาจนั้น ตามหลักสากลนิยม กระทำได้โดยการเลือกตั้งทั่วไป

ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง พรรคใดพรรคหนึ่ง พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะต้องประกาศนโยบายของพรรคให้ประชาชนได้ทราบเพื่อที่ประชาชนจะได้พิจารณาว่า นโยบายของพรรคการเมืองตรงกับความต้องการและความคิดเห็นของตน

หลักการเหล่านี้เราเรียกกันว่า "การเมือง" โดยทั่วไปเรามักคิดหรือเห็นว่าการเมืองเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมและการเมืองเป็นเรื่องที่สกปรก

พลเอก แสวง เสนาณรงค์ เป็นผู้ยึดมั่นว่า "การเมืองเป็นคุณธรรม" การเมืองเป็นหลักการปกครองประเทศ ผู้ปกครองประเทศจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และดำเนินการทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม

ตลอดระยะเวลาที่พรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ได้ร่วมก่อตั้งขึ้นและมีอายุอยู่นั้น พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างพรรคการเมืองนี้ ให้เข้ารูปแบบของพรรคการเมืองที่มีคุณธรรม มิใช่ที่จะมีผู้คัดค้านหรือมีความเห็นขัดแย้ง พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ยังยืนหยัดอย่างมั่นคงว่า "การเมืองเป็นคุณธรรม"

พวกเราอาลัยเป็นอย่างยิ่งและสุดเสียดายที่ พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ได้จากไปแต่คำประกาศที่ว่า "การเมืองเป็นคุณธรรม" ของท่านเท่านั้น จะอยู่กับเราตลอดไป

พลเอก แสวง เสนาณรงค์

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘–๐๙ ข้าพเจ้าได้ร่วมงานกับท่าน พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ในคณะอนุกรรมการพิจารณาแผนพัฒนาทางการเมืองของคณะกรรมการฝ่ายรัฐศาสตร์ของสภาวิจัยแห่งชาติ มีอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายท่านเข้าร่วมในงานวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งในฐานะที่ขณะนั้น รับราชการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และท่านพลเอก แสวง เสนาณรงค์ เป็นประธานอนุกรรมการ

เราพิจารณาเรื่องการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในประเทศไทย ได้อภิปรายกันกว้างขวางเป็นเวลาร่วมปี เรามีข้อเห็นด้วยกันว่าประชาธิปไตยต้องมีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง รวมทั้งพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ หลายประการ

เราในคณะอนุกรรมการเชื่อว่า ท่านพลเอก แสวง เสนาณรงค์ เป็นผู้รักประชาธิปไตยโดยสุจริตใจ เชื่อโดยหลักวิชาและข้อเท็จจริงว่า เมืองไทยต้องการประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ประเทศ เพราะสามารถแก้ปัญหาของชาติได้ดีกว่าระบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เป็นภัยต่อสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เลย เพราะประชาธิปไตยนั้น คือ ชาตินิยมในตัวของมันเอง

ข้าพเจ้าเสียดายที่ท่าน พลเอก แสวง เสนาณรงค์ ไม่ได้เห็นความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศของเรา แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าดวงวิญญาณของท่านในสัมปรายภพยังคงยืนยันความปรารถนาเดิมของท่านที่ต้องการให้ไทยเป็นประชาธิปไตย

(นายดำรง ลัทธพิพัฒน์)
อดีต ส.ส. กรุงเทพมหานคร
อดีต เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์
และ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

๒ เมษายน ๒๕๒๐

สยาม กับ ไทยแลนด์

แม้ว่าประเทศเราจะได้เปลี่ยนชื่อจาก "สยาม" มาเป็น "ไทย" หรือเป็นภาษาอังกฤษว่า "**ไทยแลนด์**" อีกครั้งหนึ่งเป็นเวลานานมาแล้ว ไม่น้อยกว่า ๗ – ๘ ปีก็ตาม คำว่า "**สยาม**" ก็หาได้สูญสิ้นไปเสียทีเดียวไม่ ในประเทศไทยเองหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์หลายฉบับ ยังนิยมใช้ชื่อ โดยมีคำว่า "สยาม" นำหน้าอยู่ ส่วนในต่างประเทศ ปรากฏว่า ชาวต่างประเทศส่วนมากยังทำความรู้จักกับชื่อใหม่ของประเทศเราน้อย เรามักจะได้รับคำถามเป็นทำนองสงสัยในความหมายและเหตุผลของการเปลี่ยน ระหว่างชื่อเดิม และชื่อใหม่อยู่เสมอ ๆ บางคนแสดงว่า มีความจำดี ก็ยังรู้สึกสับสนในเรื่องชื่อทั้งสอง เขามักจะถามว่า เมื่อระหว่างสงครามครั้งที่แล้วมานี้ เราได้เปลี่ยนชื่อประเทศจาก สยาม มาเป็น ไทยแลนด์ ครั้งหนึ่งแล้วมิใช่หรือ และดูเหมือนพอเสร็จสงคราม เราก็เปลี่ยนกลับมาเป็นสยามอีก ครั้นเมื่อประมาณ ๗ – ๘ ปีเศษมานี้ ก็ดูเหมือนเปลี่ยนกลับมาเป็น ไทยแลนด์ อีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น จึงสงสัยว่า บัดนี้ คำใดควรเป็นชื่อที่แท้ของประเทศเราแน่ ยิ่งกว่านั้น ในวงการหนังสือพิมพ์ หรือแม้ในวงการราชการต่างประเทศ เป็นต้นว่าของฝรั่งเศสยังเรียกแคว้นของชนเผ่าไทย **ในสิบสองปันนา** – บริเวณซึ่งมีการรบพุ่งระหว่างกองทหารฝรั่งเศส และฝ่ายเวียตมินห์ เมื่อประมาณ ๒ ปีเศษมานี้ว่า "**เปอีไตย**" (Pays Thai) ซึ่งแปลตามตัวว่า แผ่นดินหรือประเทศของชนเผ่าไทย และชื่อนี้หากจะแปลเป็นภาษาอังกฤษ ก็จะตรงกับคำว่า (Land of Thais) หรือไทยแลนด์ (Thai Land) ฝรั่งเศสและอังกฤษ เรียกชื่อชนซึ่งอาศัยอยู่ในแคว้นดังกล่าวว่า "**คนไทย**" (Thai) เช่น "**ไทยดำ**" (Black Thai) ในแคว้นตังเกีย ส่วนสำหรับชื่อประเทศไทยเรา ในวงการหนังสือพิมพ์ หรือวงการทั่ว ๆ ไปของฝรั่งเศส และ

อังกฤษ ยังถนัดเรียกว่า "สยาม" (Siam) เฉพาะในวงราชการหรือหนังสือพิมพ์กึ่งราชการของฝรั่งเศสเท่านั้น ที่พยายามเรียกโดยใช้คำว่า "ลาไตลังด์" (La Thailande) และยอมให้เป็นเพศหญิง แต่กระนั้นบางฉบับยังให้เป็นเพศชาย คือเขียนว่า "**เลอไตลังด์**" (Le Thailand) แทนที่จะเป็น "ลาไตลังด์" (La Thailande) ทั้งนี้ เพราะฝรั่งเศสเคยถือคำว่า สยาม (Le Siam) เป็นเพศชาย ตามหลักภาษาของเขา ซึ่งมักจะถือประเทศอื่น ๆ นอกยุโรปเป็นเพศชายส่วนมาก แต่ฝรั่งเศสเรียกพวกเราว่า "ไตลังเดส์" (Thailandais) หรือ "**เซียมัว**" (Siamois) คำคุณศัพท์ที่ใช้แต่งก็ใช้คำนี้ ทั้ง ๆ ที่ทางราชการของเราได้แจ้งบัญญัติเป็นทางการให้ใช้คำว่า ไทย (Thai) ในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ทั้งคำนามและคุณศัพท์ แม้ทางอังกฤษจะยอมใช้บ้าง แต่ฝรั่งเศสไม่เคยยอมเรียกพวกเราว่า ไตย (Thai) ซึ่งแปลว่า คนเผ่าไทยหรือคนไทยเป็นอันขาด เขาเรียกเราว่า ไตลังเดส์ (Thailandais) แปลว่า "คนซึ่งอาศัยในแผ่นดินที่เรียกว่าไทยแลนด์" เท่านั้น (ซึ่งคนนั้น ๆ อาจไม่จำเป็นต้องมีเผ่าหรือเชื้อชาติเป็นไทยก็ได้) ฝรั่งเศสจะยอมใช้คำว่าไทย (Thai) ออกเสียงตามฝรั่งเศสว่า ไตย ก็ต่อเมื่อเกี่ยวกับชนเผ่าไทยในแคว้นสิบสองปันนาดังกล่าวแล้วข้างต้น

ดาบสองคม

จากทัศนะของเรา และของฝรั่งเศสดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ปังเกิดมี "**ประเทศไทย**" หรือ "**ไทยแลนด์**" ขึ้นแล้วอย่างน้อย ๒ แห่ง คือ **ประเทศไทย** ในอินโดจีนแห่งหนึ่ง และประเทศไทยในเขตซึ่งเดิมเรียกว่า "**สยาม**" อีกแห่งหนึ่ง แห่งที่สามที่จะมีขึ้นได้อีกก็เห็นจะเป็นบริเวณภาคใต้ของสาธารณรัฐจีน ซึ่งฝ่ายคอมมิวนิสต์ใคร่นักหนาที่จะสถาปนาให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ความหมายของคำว่า "ประเทศไทย" หรือไทยแลนด์ ซึ่งหมายถึงดินแดนของชนเผ่าไทย และเป็นคำอันมีมูลกำเนิดมาจากการถือเชื้อชาติ (Race) เป็นสำคัญ จึงเป็นความหมายซึ่งเปรียบประดุจ "ดาบสองคม" ขึ้น กล่าวคือ วันหนึ่ง ประเทศไทย หรือสยามเดิมของเรานี้ อาจเรียกร้องชักชวนให้ชนเผ่าไทยใน "ประเทศไทย" ทั้งหลายนอกประเทศของเรา เข้ามารวมกับเราก็ได้ (ซึ่งมีคนไทยบางกลุ่ม ได้เคยแสดงความปรารถนาเช่นนี้มาแล้วเมื่อก่อนสงครามแต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะมีขึ้นอีก ก็ควรจะให้เป็นไปโดยสันติวิธี และโดยความสมัครใจมากกว่าอย่าง

อื่น) และในทำนองเดียวกัน วันหนึ่ง "ประเทศไทย" นอกประเทศของเรา ก็อาจถือว่ามีสิทธิเรียกร้องชนเผ่าไทยในดินแดนสยามเดิมนี้ ให้เข้าไปรวมกับเขา เพื่อสถาปนา "ประเทศไทย" หรือ "ไทยแลนด์" อันเดียวกันขึ้นได้บ้างเช่นเดียวกัน ดังที่ครั้งหนึ่ง เคยปรากฏเป็นข่าวซึ่งไม่ค่อยเป็นมงคลนัก และเราได้ทราบกันอยู่แล้ว

เชื้อชาติ และสัญชาติ

อย่างไรก็ตาม **ชื่อประเทศไทย** หรือ **ไทยแลนด์** เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดทางเชื้อชาตินิยม (Racism) เป็นใหญ่ หมายความว่า เป็นชื่อของดินแดนซึ่งเป็นที่ตั้งอยู่อาศัยของชนเผ่าไทย หรือเชื้อชาติไทยเท่านั้น มิได้เป็นชื่อซึ่งตั้งขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดทางสัญชาติ (Nationality) เป็นใหญ่ ชื่อซึ่งตั้งขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดหลังนี้ มักเป็นชื่ออันเนื่องมาจาก การถือสำคัญในผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียในทางการเมือง เศรษฐกิจ ซึ่งได้จากการรวมกันเข้าเป็นประชาชาติ (Nation) มากกว่าถือสำคัญในกำเนิดหรือเชื้อชาติของพลเมืองที่อยู่ในดินแดนนั้น ๆ ประชาชาติ (Nation) หนึ่ง ย่อมประกอบด้วยพลเมืองกลุ่มหนึ่งซึ่งโดยปกติมักจะมีภาษา วัฒนธรรมอันเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และอาศัยอยู่บนดินแดนอันหนึ่ง ซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอน อยู่ใต้การปกครองอันเดียวกัน มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน มีสิทธิและหน้าที่อย่างเดียวกัน แต่พลเมืองดังกล่าวอาจไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยหมู่ชน ซึ่งมีเผ่าหรือเชื้อชาติเดียวกันเสมอไป ประชาชาติหนึ่งอาจประกอบขึ้นได้ด้วยชนหลายเผ่า ตัวอย่างเช่น สวิตเซอร์แลนด์, เบลเยี่ยม, สหรัฐอเมริกา, สหภาพโซเวียต ฯลฯ ปัจจัยสำคัญ หรือวิญญาณที่แท้ของประชาชาติ ได้แก่ความรู้สำนึกในโชคชตาและจุดหมายปลายทางร่วมกัน และอันเดียวกันของพลเมืองไม่ว่าพลเมืองนั้นจะประกอบด้วยเชื้อชาติแตกต่างกันอย่างใด หากขาดสิ่งนี้แล้วประชาชาตินั้นแม้จะประกอบขึ้นได้ก็แต่รูปหรือชั่วคราว แต่จะหาความมั่นคงปึกแผ่นที่แท้จริงได้โดยยาก ดังมีคำกล่าวของนักปรัชญาและสังคมวิทยาชาวตะวันตกบางท่านได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า **"ประชาชาติหนึ่ง คือ สภาพจิตใจอันหนึ่ง"** (A nation is a mentality) และ **"ประชาชาติหนึ่ง คือวิญญาณอันหนึ่งหรือหลักการในทางจิตใจอันหนึ่ง"** (Une Nation Est Une Ame, Un Principe Spirituel) ปรัชญาเมธีฝรั่งเศส ชื่อแบรกซง (Bergson) ถึงกับให้นิยามไว้ว่า "ประชาชาติหนึ่งก็คือภาระกิจอันหนึ่งนั่นเอง" (Une Nation Est Une Mission) ส่วน

ชื่อของประชาชาติหรือประเทศของพลเมืองกลุ่มนั้น ๆ ส่วนมากมักจะถือกำเนิดจากชื่อของดินแดนซึ่งอยู่อาศัยเป็นใหญ่และมักจะเป็นชื่ออันมีมาแต่โบราณกาลหรือในประวัติศาสตร์ มากกว่าจะถือกำเนิดจากชื่อของเชื้อชาติหนึ่งเชื้อชาติใดซึ่งอาศัยอยู่ขณะนั้น แม้ว่าเชื้อชาตินั้น ๆ จะมีปริมาณ หรืออิทธิพลมากในประเทศนั้น ๆ ก็ตาม พลเมืองของประชาชาติหรือประเทศนั้น แม้จะมีเชื้อชาติต่าง ๆ กัน แต่ก็ได้ชื่อว่ามีสัญชาติเดียวกัน คือมีสัญชาติตามชื่อของประชาชาติหรือประเทศนั้น แนวความคิดทางสัญชาติดังกล่าวนี้นับว่าเป็นแนวความคิดที่ถูกหลักตรรกวิทยาและเหมาะสมกับเหตุผลทางจิตใจเป็นแนวความคิดที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกยุคปัจจุบันได้ถือเป็นแนวปฏิบัติเป็นส่วนมาก **สวิตเซอร์แลนด์** เป็นประชาชาติหนึ่ง ประกอบด้วยพลเมืองซึ่งมีเชื้อชาติต่าง ๆ กัน ไม่น้อยกว่า ๓ เชื้อชาติ กล่าวคือ เชื้อชาติเยอรมันประมาณ ๗๐ เปอร์เซนต์ เชื้อชาติฝรั่งเศส ๒๑ เปอร์เซนต์ ที่เหลือเป็นเชื้อชาติอิตาเลียนและอื่น ๆ ชาวสวิสส์มีภาษาของชาติถึง ๓ ภาษา (เยอรมัน, ฝรั่งเศส, อิตาเลียน) มีวัฒนธรรมเกือบเรียกว่า ๓ อย่างก็ว่าได้ แต่มีสัญชาติเดียวกัน คือ สวิสส์ หมายถึงคนซึ่งอาศัยอยู่บนดินแดนอันมีชื่อว่า สวิตเซอร์แลนด์ หรือ เอลเวเตีย ชื่อทางการของประเทศนี้ คือ สหพันธ์เอลเวเตีย (Confederation Helvetia) เป็นชื่อแต่โบราณกาลของผืนแผ่นดิน ซึ่งประกอบเป็นประเทศสวิตเซอร์แลนด์ปัจจุบันนี้ **ประชาชาติเบลเยี่ยม** ประกอบด้วยพลเมือง ๒ เชื้อชาติใหญ่ ๆ และมีจำนวนก้ำกึ่งกัน คือ กลุ่มฟลามังด์ (Flamand) พวกหนึ่ง, กลุ่ม วัลลง (Wallon) อีกพวกหนึ่ง ทั้งสองกลุ่มนี้แตกต่างกันทั้งทางภาษา, วัฒนธรรม และจิตใจ กลุ่มแรกมีเชื้อชาติชาวดัช กลุ่มที่สองเชื้อชาติและวัฒนธรรมภาษาเช่นเดียวกับชาวฝรั่งเศส แต่ทั้งสองกลุ่มรวมกันถือสัญชาติเบลเยี่ยม ตามชื่อประเทศ (เป็นชื่อของชนโบราณเผ่าหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่บริเวณนี้) ชาวเบลเยี่ยมได้เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาหลายสมัยแล้ว **สหรัฐอเมริกา** เรียกพลเมืองของตนว่า อเมริกัน หมายถึง คนซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนที่มีชื่อว่า อเมริกา (จากชื่อของนักสำรวจชาวอิตาเลียน ชื่อ อเมริโกเวสปุชชิ (Amerigo Vespucci) ถึงแม้ว่า สหรัฐ ฯ จะประกอบด้วยพลเมือง ซึ่งมีกำเนิดมาจากเชื้อชาติต่าง ๆ มากหลาย โดยเฉพาะจากชาวยุโรป และส่วนมากเป็นเชื้อสายอังกฤษ ตลอดจนภาษาของชาติเป็นภาษาอังกฤษ ก็ตาม **สหภาพโซเวียต** ประกอบด้วยเชื้อชาติมากมายยิ่งกว่าสหรัฐ ฯ (รัสเซียน คอเคเซียน, มงโกเลียน ฯลฯ) แม้ว่าเชื้อชาติรัสเซียจะมีจำนวนมากที่สุด มีอิทธิพลที่สุดในทุกทาง (ภาษา วัฒนธรรม ฯลฯ) แต่สหภาพโซเวียตก็เรียกพลเมืองของตนว่า "โซเวียต" (มีสัญชาติ

โซเวียต) หาได้เรียกว่า "รัสเซียน" เช่นสมัยก่อน ๆ ไม่ ทั้งนี้ เพราะถือว่า พลเมืองที่อยู่ใต้ร่วมธงของประเทศที่เรียกว่า สหภาพโซเวียต แม้จะมีเชื้อชาติต่างกัน แต่มีสัญชาติเดียวกัน ตามชื่อของประเทศ **บริเตนใหญ่** ถือว่าพลเมืองของตนเป็น "บริติช" แม้ว่าจะมีเชื้อชาติเป็นอังกฤษ, เวลส์, สก๊อต, ไอริช เราเกือบจะไม่ได้ยินคำว่า English เลยในภาษาราชการ เราจะได้ยินได้พบแต่คำว่า British เพราะถ้าใช้คำว่า English อาจหมายแคบเฉพาะถึงส่วนที่ประกอบด้วยชนชาติ ซึ่งมีแต่เชื้อชาติอังกฤษอย่างเดียวเท่านั้น แต่ถ้าใช้คำว่า British ย่อมหมายคลุมหมดถึงทุกเชื้อชาติที่อยู่ใต้ร่มธงบริติชอันเดียวกัน ส่วนการที่มีบุคคลแปลง่าย ๆ คำว่า British ว่า "อังกฤษ" ดังพบเห็นบ่อย ๆ นั้น เป็นการแปลที่ผิดความหมายที่แท้ และเราละเลยเข้าใจกันเองเท่านั้น ที่ถูกควรจะแปลว่า บริติช ประเทศฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกันทั้ง ๆ ที่นับว่าเป็นประเทศซึ่งได้รวมเป็นปึกแผ่นมาช้านานแล้ว เมื่อเปรียบกับหลายประเทศในยุโรป แต่ชาวฝรั่งเศสก็ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ พลเมืองภาคตะวันออก เช่น ชาวอัลสัซเซียน มีเชื้อชาติเยอรมัน พลเมืองภาคตะวันตกเฉียงเหนือภาคแหลม เบอรตาญ (บริตตานี) มีเชื้อชาติเซลติค เชื้อชาติเดียวกับพวกเวลส์ในอังกฤษ พลเมืองเหล่านี้ ในทัศนะท้องถิ่นแล้ว เขายังเรียกตัวเขาตามเชื้อชาติเดิม แต่เขามีสัญชาติเดียวกัน คือ สัญชาติฝรั่งเศส ตามชื่อของประเทศซึ่งเป็นชื่อโบราณ ตัวอย่างยังมีอีกหลายประเทศ จะนำมากล่าวอีกก็เกรงจะยืดยาวเกินไป แต่จากตัวอย่างเหล่านี้ **สรุปความจะได้ว่า** การเปลี่ยนเชื้อชาติกระทำกันลำบากนอกจากจะใช้เวลาเป็นร้อย ๆ ปี เพราะมนุษย์ซึ่งเกิดมาจากเชื้อชาติหนึ่งแล้ว จะบังคับให้กลับไปเป็นเชื้อชาติอื่น ย่อมกระทำไม่ได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงสัญชาติ อาจกระทำได้ (เช่น การโอนสัญชาติหรือโดยการสมัครใจเข้ามารวมกัน เพื่อผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน) คนซึ่งเกิดมาเป็นชาวสก๊อต จะบังคับให้เกิดเป็นชาวอังกฤษ หรือ ไอริช ไม่ได้ ฉันใด คนซึ่งเกิดมาเป็นชาวอังกฤษหรือชาวไอริช จะบังคับให้เกิดเป็นชาวสก๊อต ก็ไม่ได้ฉันนั้น แต่คนเหล่านี้ พอที่จะยินยอมถือสัญชาติบริติชอันเดียวกันได้ ในเมื่อเขาเห็นว่ามีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือคนเชื้อชาติอื่น ๆ ซึ่งมีความประสงค์จะโอนสัญชาติเป็นบริติช ก็อาจกระทำได้ในเมื่อคนนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ เช่นชาวบริติชและตามกฎหมายโอนสัญชาติของบริเตนใหญ่ ซึ่งระบุไว้ทุกประการ เหล่านี้ เป็นข้อคิดที่แสดงให้เห็นว่า **แนวความคิดในเรื่องสัญชาติมีความสำคัญกว่าแนวความคิดในเชื้อชาติเพียงใด**

ประเทศไทย – ประเทศสยาม

หวนมากล่าวถึงประเทศไทย ประเทศเรามีชื่อปัจจุบันว่า ประเทศไทย เป็นชื่อซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดทางเชื้อชาติเป็นสำคัญ หมายความถึงดินแดนอันเป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าไทย หรือเชื้อชาติไทย จริงอยู่ ชื่อนี้อาจมีมาแต่โบราณกาล (แต่ก็คงไม่ก่อนคำว่าสยาม) ในสมัยที่ชนเผ่าไทยอพยพลงมาทางใต้ มาตั้งรกรากในแผ่นดินซึ่งเรียกว่า สยาม ในยุคนั้น ชนกลุ่มไทยมีจำนวนยังไม่มาก และยังมิได้ผสมกับชนกลุ่มอื่น เช่น ผสมกับชนเจ้าของถิ่นเดิม หรือกับชนที่มาจากต่างด้าวในกาลต่อมา ชื่อ "**เมืองไทย**" จึงอาจเป็นชื่อที่เหมาะสมกับสมัยในยุคนั้น เพราะเป็นชื่อของผืนแผ่นดิน ซึ่งมีชนเผ่าไทยอาศัยอยู่จำนวนมาก และมีอิทธิพลมากกว่าชนกลุ่มอื่น ครั้นกาลล่วงมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ชนเผ่าไทยทวีจำนวนเพิ่มขึ้น และในเวลาเดียวกัน ก็ได้ผสมกับชนเผ่าอื่นมากขึ้น แต่ชนเผ่าไทยก็ยังคงมีปริมาณข้างมากอยู่ ภาษาและ**วัฒน**ธรรมที่ใช้ในผืนแผ่นดินนี้ ก็ยังเป็นของไทย (ทำนองเดียวกับอเมริกาใช้ภาษาอังกฤษ) อย่างไรก็ดีนับว่า เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อศตวรรษก่อน ๆ เป็นอันมาก พลเมืองซึ่งอยู่ในดินแดนซึ่งเคยเรียกว่าสยาม ประกอบขึ้นด้วยชนที่กำเนิดจากเชื้อชาติไทยบ้าง จากเชื้อชาติผสมบ้าง จากเชื้อชาติอื่น ซึ่งกลายมาเป็นสัญชาติไทยบ้าง ฯลฯ พลเมืองดังกล่าว หากจะอาศัยหลักสัญชาติ โดยถือดินแดนที่อยู่อาศัยเป็นใหญ่แล้ว ก็น่าจะเรียกรวมได้ว่า ชาวสยาม หรือมีสัญชาติสยาม (Siamese) แต่อาจมีเชื้อชาติ ไทย เขมร มะลายู ฯลฯ ส่วนภาษาราชการที่ใช้เป็นภาษาไทย ชาวสยามทุกคนย่อมใช้ภาษาไทยเช่นเดียวกับชาวอเมริกันทุกคน ย่อมใช้ภาษาอังกฤษ หรือชาวโซเวียตทุกคนย่อมใช้ภาษารัสเซียน ประเทศเราไม่ใช่ประเทศซึ่งมีปัญหาชนกลุ่มน้อย (Minority) (และไม่ควรพยายามให้มีขึ้นเป็นอันขาด) หรือเป็นประเทศที่อยู่ในกรอบการเมืองของเครือสหพันธ์ ซึ่งยังเคารพภาษาแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ ภาษาของชาติจึงอาจมีได้หลายภาษา เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น นอกจากภาษาเดียวกัน ชาวสยามทุกคน ย่อมอยู่ใต้กฎหมายปกครองเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน มีหน้าที่ป้องกันรักษาผืนแผ่นดิน ซึ่งตนมีผลประโยชน์ร่วมกัน

เชื้อชาติสำคัญน้อยกว่าการกระทำ

บุคคลที่น่าภาคภูมิใจว่า มีเชื้อชาติไทยแท้ แต่มีการกระทำซึ่งขัดต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของแผ่นดินสยาม ก็ควรจะมีค่าน้อยกว่าบุคคล ซึ่งแม้จะไม่มีเชื้อชาติไทย หรือเชื้อชาติไทยไม่

สมบูรณ์ แต่มีการกระทำซึ่งเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินที่เรียกว่า สยาม ตามพระราชประวัติ พระเจ้า-กรุงธนบุรี มีเชื้อชาติไม่ใช่ไทยแท้ แต่การกระทำของพระองค์ คงไม่มีผู้ใดค้านว่าไม่ใช่เพื่อแผ่นดินสยาม ส่วนนายทองอิน ซึ่งมีเชื้อชาติไทย แต่ยอมเป็นลูกมือของข้าศึก รักษาเมืองธนบุรีไว้ให้สุกี้-พะนายกอง อันเป็นการกระทำซึ่งไม่ใช่เพื่อแผ่นดินสยามแน่ ระหว่างบุคคลทั้งสองนี้ เราสมควรจะสรรเสริญผู้ใด ? ตัวอย่างมีอีกมากที่แสดงว่า บุคคลซึ่งมีเชื้อชาติอื่น แต่ได้กระทำสิ่งที่เป็นคุณ-ประโยชน์ให้แก่แผ่นดินซึ่งตนอาศัยอยู่ ยิ่งเสียกว่าบุคคลที่มีเชื้อชาติเจ้าของถิ่นเสียอีก นโปเลียนมหาราช มีเชื้อชาติอิตาเลียน (บรรพบุรุษจากเมืองฟลอเรนซ์ อิตาเลียน อพยพมาอยู่เกาะ คอซิก้า ซึ่งภายหลังกลายเป็นของฝรั่งเศส) แต่การกระทำของจักรพรรดิเรืองนามพระองค์นี้ เป็นฝรั่งเศสอย่างไม่ต้องสงสัย เชื้อชาติสำคัญน้อยกว่าการกระทำบนแผ่นดินที่ตนอยู่อาศัย พลเมืองจำนวนไม่น้อยในประเทศเรา ซึ่งบรรพบุรุษมีเชื้อชาติที่ไม่ใช่ไทย แต่บัดนี้ได้มีการกระทำเป็นชาวสยามโดยสมบูรณ์แล้ว กล่าวคือ เขาไม่คิดที่จะอพยพกลับไปประเทศของบรรพบุรุษของเขา เขาไม่คิดจะเอาใจออกห่างจากแผ่นดินที่เขาได้เกิด หรือได้อยู่อาศัยมีความสุขร่มเย็นต่อไป เขารักดินแดนสยามหากแผ่นดินนี้ไม่ตั้งรังเกียจเขาจนเกินไป

คนสยาม – คนไทย

เป็นธรรมดา เมื่อบุคคลดังกล่าว ถือกำเนิดมาจากเชื้อชาติหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ไทย หรือครึ่งไทย เขาย่อมจะเปลี่ยนเป็นเชื้อชาติอื่นไม่ได้อีกแล้ว เพราะมนุษย์เราเลือกเกิดไม่ได้ จริงอยู่เราอาจจะกระทำได้ โดยขอให้เขาเป็น "ไทย" โดยใช้คำว่า "ไทย" ไปนำหน้าพยางค์ที่แสดงเชื้อชาติเดิมของเขา หากเขาสมัครใจก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าเป็นการตรงข้าม เขาจะรับเป็น "ไทย" ก็ต่อเมื่อถูกบังคับ หรือหวังผลประโยชน์ตอบแทนในการได้เข้าร่วมสกุลไทย เท่านั้น แต่ในขณะเดียวกัน เขาจะยินยอมและยินดีที่จะเป็น "คนสยาม" โดยไม่ตะขิดตะขวงใจ ในเมื่อเขาเห็นแล้วว่าผืนแผ่นดินที่เขาได้อยู่อาศัย บางทีได้ถือกำเนิดด้วยนี้ ให้ความสุขร่มเย็นแก่เขา เขารักแผ่นดินนี้ เขาพร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมเป็นร่วมตายกับชนซึ่งอาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินนี้ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติเดิมอันใด โดยสรุป เขาพร้อมที่จะรับปฏิบัติหน้าที่ชาวสยามทุกประการ และในเมื่อ เขาพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังนี้แล้ว เขาก็ย่อมจะได้รับสิทธิของชาวสยามเป็นการตอบแทน เพราะหน้าที่และ

สิทธิเป็นของคู่กัน ตรงกันข้าม หากเขาพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ชาวสยามทุกประการ แต่เขาไม่ได้รับสิทธิของชาวสยาม เขาจะรู้สึกอย่างไร ขั้นแรก เขาคงน้อยใจอย่างผู้ที่ตกอยู่ในฐานะลูกเมียน้อย ขั้นที่สอง เขาจะเกลียดแผ่นดินที่เขาอยู่ ในที่สุดเขาจะคิดแต่ร่วมสุขด้วยเท่านั้น แต่ไม่ยอมร่วมทุกข์ด้วย ฉะนั้น ย่อมเห็นได้ว่า การยอมรับบุคคลซึ่งมีเชื้อชาติในฐานะดังกล่าว เข้าเป็นชาวสยามโดยการพิจารณาหน้าที่ และสิทธิเป็นหลัก ดังในประการแรกแล้ว ย่อมเป็นการกระทำเพื่อ "รวม" ส่วนในประการหลัง เป็นการกระทำเพื่อ "แยก" โดยชัดเจน และคำว่า สยาม อาจจะช่วยแก้ปัญหาข้อนี้ได้บ้างกระมัง ?

แน่นอน สำหรับบุคคลที่มีเชื้อชาติที่ไม่ใช่ไทย หรือครึ่งไทย บางพวก ซึ่งยังไม่สมัครใจจะเป็นชาวสยาม กล่าวคือ ไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ หรือไม่อยู่ในลักษณะ หรือฐานะที่จะโอนสัญชาติได้ บุคคลเหล่านี้ก็ไม่อาจได้รับสิทธิของชาวสยามแต่อย่างใด นอกจากสิทธิเยี่ยงชาวต่างประเทศธรรมดา ซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในแผ่นดินสยามเท่านั้น และทุกประการ (การควบคุม, การจำกัดอาชีพ, การเสียภาษี ฯลฯ) อาจมีผู้เกรงว่าผู้ที่ไม่มีเชื้อชาติไทย หรือมีไม่สมบูรณ์ อาจเข้ามาเป็นชาวสยามโดยเจตนาไม่สุจริต และเป็นจำนวนมาก จนอาจเป็นอันตรายแก่ความสงบมั่นคงของแผ่นดินสยามได้ในวันข้างหน้า ข้อนี้ อาจเป็นไปได้ ฉะนั้น ในกรณีนี้ กฎหมายว่าด้วยการโอนสัญชาติที่รัดกุม อาจเป็นเครื่องมือป้องกันได้ประการหนึ่ง นอกจากนั้น วิธีการอื่นซึ่งแยบคายก็ยังมีหนทางอยู่ แต่เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่ง ซึ่งจะของดกล่าว ณ ที่นี้ แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า ในปัจจุบันนี้ คนไทยส่วนมากได้เริ่มเข้าใจ และสนใจปัญหานี้มากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า การแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญชาติครั้งหลังที่สุดนี้ ซึ่งพาดพิงไปถึงสิทธิในทางการเมืองบางประการ ได้เป็นไปในลักษณะกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากเหตุผลที่ได้เสนอมาแต่เบื้องต้น ย่อมประจักษ์ได้ว่า คำว่า "สยาม" มีความหมายกว้างกว่าคำว่า "ไทย" ผู้เขียนจะไม่แสดงพจนาธิบายของคำทั้งสองนี้ เพราะเชื่อว่า คงจะได้ทราบกันเป็นส่วนมากแล้ว โดยเฉพาะจากนักภาษาศาสตร์ และนักประวัติศาสตร์ ผู้เขียนไม่สนใจในความหมายของคำมากเท่ากับประโยชน์ที่ใช้ของคำทั้งสอง ผู้เขียนสนใจเพียงว่า "สยาม" เป็นชื่อของดินแดนผืนหนึ่ง ในคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งโดยประมาณก็คือ ที่ตั้งของประเทศเราขณะนี้ สยามเดิมอาจกว้างใหญ่กว่านั้น อาจเป็นชื่อเดิมของสุวรรณภูมิทั้งหมดก็ได้ ตามปาฐกถาของ ดร. เอม กานจุแห่ง

สำนักแถลงข่าวอินเดียประจำประเทศไทย ซึ่งได้แสดง ณ ห้องประชุมของสำนักอบรมครูวัดสามพระยา เมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๔๙๘ กล่าวว่า คำว่า สยาม นี้มาจากคำฮินดู "ชยาม" (Shyam) หมายถึงสีคล้ำคล้ายสีท้องฟ้ายามพลบค่ำ ซึ่งเป็นพระนามหนึ่งของพระกฤษณะ เทพเจ้าองค์สำคัญองค์หนึ่งของอินเดีย ส่วนคำว่า "ไทย" ที่ผู้เขียนสนใจก็คือ เป็นชื่อของเชื้อชาติหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันนี้ ส่วนมากอาศัยอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน และโดยเฉพาะในแผ่นดินที่เรียกว่า สยาม ดังนั้น หากชนชาติซึ่งมีเผ่า หรือเชื้อชาติไทยในดินแดนอื่นนอกจากประเทศของเราขณะนี้ มีความปรารถนาจะเข้ามาร่วมเป็นชาวสยาม เพราะเห็นประโยชน์ร่วมกัน จะโดยวิธีโดยตรง หรือโดยวิธีเข้าร่วมเครือสหพันธ์ ก็ตาม เขาก็ไม่น่าจะได้รับความกระทบกระเทือนทางเกียรติภูมิ หรือทางจิตใจแต่อย่างใด ในเมื่อเขาทราบว่าประชาชาติสยามนี้ มิได้ถือเชื้อชาติเป็นใหญ่ แต่ถือสัญชาติและผลประโยชน์ และความรู้สำนึกทางจิตใจร่วมกันเป็นสำคัญ เขาคงมีสิทธิเรียกตัวเองว่า เป็นคนไทยได้ทุกโอกาส เพราะเขามีเชื้อชาติไทย แต่เขาเป็นชาวสยามเช่นเดียวกับชาวสยามอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีเชื้อชาติต่างกัน

ผู้เขียนบันทึกเรื่องนี้ขึ้น ใช่ว่าจะมีเจตนารื้อฟื้นกระทำ "แคมเปญ" เรื่องชื่อประเทศของเราขึ้นก็หามิได้ นอกจากเมื่อโอกาสอำนวยให้ได้มาเกี่ยวข้องในวงการศึกษาบ้างเล็กน้อย ก็ใคร่แสดงความคิดเห็นประกอบหลักฐานบางประการ อันเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบรรดานักศึกษา และผู้ที่สนใจเท่านั้น และบางทีบันทึกนี้ อาจเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสัญชาติของคนไทยซึ่งมีกำเนิดมาจากเชื้อชาติอื่น ตลอดจนปัญหา ๔ จังหวัดภาคใต้ และปัญหาชนต่างด้าวในประเทศซึ่งกำลังเป็นที่สนใจกันอยู่บ้างขณะนี้ได้บ้าง ไม่มากก็น้อย

ไม่ว่าในกาลสมัยใด เชื้อชาติไม่เป็นสิ่งสำคัญนัก สำคัญอยู่ที่การกระทำ

พ.อ. แสวง เสนาณรงค์

เมษายน ๒๕๐๓

ในขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการยืนยันแนวความคิดอันแน่วแน่ของท่านเกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ชื่อประเทศ ว่าควรใช้คำว่า "ประเทศไทย" หรือ "สยาม" หรือชื่ออื่น ในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ดังต่อไปนี้

"ก่อนอื่นผมใคร่ขอขอบพระคุณคณะกรรมาธิการระเบียบวาระ ซึ่งได้เห็นความสำคัญเรื่องชื่อประเทศในการร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้และได้เสนอมาเป็นหัวข้อเพื่อให้ที่ประชุมได้พิจารณา ที่นี้โดยเฉพาะระหว่างคำว่า "สยาม" กับไทยหรือประเทศไทย" นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งซึ่งผมเองขอยอมรับว่าติดใจมานานแล้ว แม้แต่การร่างรัฐธรรมนูญเมื่อปี ๒๔๙๒ ก็ได้มีการอภิปรายกันหลายวาระจริง ๆ แล้วก็มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง มติในครั้งนั้นก็เกือบครึ่งต่อครึ่ง ซึ่งแสดงว่าก็มีความเห็นเรื่องชื่อประเทศสองชื่อนี้เป็นสองฝ่ายเกือบเท่า ๆ กัน เพราะฉะนั้นผมจึงเห็นว่าในครั้งนี้ไหน ๆ เมื่อเราจะร่างรัฐธรรมนูญกันแบบปฏิวัตินี้ เราก็ควรจะนำมาพูดให้สิ้นกระทงความกันอีกครั้งหนึ่ง ส่วนชื่ออื่นนั้น ผมขอเรียนว่าผมไม่ติดใจ และคิดว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ณ ที่นี้ก็คงจะไม่มีผู้ใดติดใจ ผมตั้งความเข้าใจไว้เช่นนั้น แต่อย่างไรก็ดี ผมใคร่ขอเรียนไว้แต่แรกว่าที่มีความติดใจในเรื่องชื่อประเทศนี้ไม่ใช่ เพราะมีความประสงค์จะรื้อฟื้นเรื่องชื่อประเทศมาพูดหรือมาอภิปรายกันสนุก ๆ หรือมุ่งหมายจะมาเอาชนะคะคานกันโดยอารมณ์ก็หามิได้ ผมขอเรียนไว้แต่ต้นหรือใช่ว่าผมจะมีความรังเกียจคำว่า "ไทย" หรือมีความนิยมคำว่า "สยาม" เป็นพิเศษก็หามิได้ เพราะสมมติว่าประเทศเรานี้กลับไปใช้ชื่อสยาม ผมก็คงเป็นไทยอยู่นั่นเอง ท่านทั้งหลายก็คงเป็นไทยเพราะเกิดมาเป็นไทย คำว่า "ไทย" ก็คงไม่ได้หายสูญไปอย่างไร ทำนองเดียวกันเมื่อครั้งประมาณ ๒๐ ปีที่แล้วเราได้ใช้ คำว่า "สยาม" ตลอดมา เราก็เรียกคนว่าเป็นไทย คำว่า "ไทย" ก็ยังมีอยู่ทั่วไปทำนองนั้น เหตุผลประการสำคัญที่ผมเห็นว่าเรื่องนี้ควรจะได้นำมาอภิปรายกัน ณ ที่นี้ ส่วนใหญ่ก็คือว่าบังเอิญชื่อประเทศของเรานี้เกิดมีสองชื่อขึ้น แล้วเป็นชื่อที่มีผู้รู้จักทั้งในและนอกประเทศ และเป็นชื่อที่รู้สึกว่ามีผู้นิยมก้ำกึ่งกัน ดังที่ผมได้เรียนให้ทราบแต่ตอนต้นแล้ว แล้วทั้งสองฝ่ายก็รู้สึกว่ามีเหตุผลด้วยกัน ชื่อแรกคำว่า "สยาม" เป็นชื่อซึ่งเราเคยใช้ เรียกชื่อ

ประเทศของเรานี้มาไม่น้อยกว่าร้อยปี โดยเฉพาะในสมัยที่ประเทศเราเข้าสู่ภาวะรัฐสมัยใหม่ หรือ มอเดอน สเตท (modern state) ส่วนชื่อไทยผมขอเรียนว่าชื่อไทยที่ใช้คำว่า "ประเทศไทย" นั้นเราได้ใช้มาประมาณ ๒๐ ปีในรัฐสมัยใหม่ ผมไม่ได้หมายความว่าประเทศไทยคือคำว่า "เมือง ไทย" ขอให้แยกคำในข้อนี้ แม้ว่าคำว่า "สยาม" จะเลิกไปแล้วประมาณ ๒๐ ปี แต่ผมเห็นว่า คำว่า "สยาม" ก็ยังเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศเราและในต่างประเทศ ยังมีที่ใช้ในต่างประเทศ อย่างหนังสือพิมพ์ไทม์ของอังกฤษ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงพูดถึงประเทศไทยที่ไรก็ใช้คำว่า "สยาม" ทุกครั้งแล้วนอกจากนั้นภายในประเทศเราคำว่า "สยาม" ก็ยังมีเกลื่อนกลาดหนังสือพิมพ์ ที่สำคัญ ๆ ของเมืองไทยหลายฉบับ เช่น สยามรัฐ ขอประทานโทษ สยามนิกร สยามสมัย ก็ ยังมีใช้คำว่า "สยาม" นอกจากนั้นคำว่า "สยาม" ท่านผ่านไปหน้า กระทรวงกลาโหมคงจะเห็น สยามานุสติ หากสยามยังอยู่ยั้ง ยืนยง เราก็เหมือนอยู่คง ชีพด้วย หากสยามพินาศลง ไทย อยู่ได้ฤๅ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากนั้นในเพลงสรรเสริญพระบารมีเราก็มีคำว่า "สยาม" พระสยาม มินทร์ พระยศยิ่งยง อะไร เราก็ยังมีอยู่ทั่วไปคำว่า "สยาม" นี่ก็ไม่ได้สูญหายไปยังมีที่นิยมใช้ ดังที่ ผมได้เรียนมานี้ จึงยากที่จะลืมได้ แต่อย่างไรก็ดี เหตุผลประการสำคัญซึ่งผมถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ในการที่ใคร่จะขอประทานนำเรื่องนี้มาอภิปรายในที่ประชุมครั้งนี้ ก็เนื่องจากเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันหลายประการ ซึ่งทำให้เห็นว่าชื่อประเทศนี้น่าจะมีบทบาทสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยเฉพาะปัญหาในทางสังคม ปัญหาในทางการเมือง ปัญหาในทางการปกครองของเรา เป็นต้นว่า ในปัจจุบันนี้พลเมืองของเราในประเทศเราซึ่งมีเชื้อสายหรือมีเผ่าพันธุ์มาจากคนต่างด้าวมีจำนวนทวีขึ้น มาก ทุกท่านก็คงยอมรับ ขอประทานโทษ ท่านสมาชิกที่มานั่ง ๆ อยู่นี่ ผมก็เชื่อว่าถ้าดูไปแล้วก็มี จำนวนไม่น้อยที่มีเชื้อสายมาจากคนต่างด้าวมีจำนวนมากขึ้น มากกว่าในสมัยก่อน และนอกจากนั้น แม้ประเทศของคนต่างด้าวเหล่านี้ในปัจจุบันนี้ก็มีบทบาทในทางการเมืองในโลก เป็นประเทศที่มีอำนาจ ในโลก อย่างน้อยในทวีปเอเซีย และนอกจากนั้นเมื่อสมัยที่แล้ว ๆ โดยเฉพาะเมื่อเราเปลี่ยนมาเป็น ไทยเมื่อประมาณสัก ๒๐ ปีเศษ การศึกษาบางสมัยเราได้มีจุดผิดพลาดบางประการนี่กระผมขอประทาน ได้นำมากล่าวในที่นี้ด้วย ได้เปิดโอกาสให้มีการผ่อนปรนทำให้เกิดความรู้สึกระบบรัฐในรัฐ คือสเตท อินสเตทขึ้นในประเทศไทยซึ่งสมัยก่อนไม่มีเลยในสมัยเมื่อเราใช้คำว่า "สยาม" ไม่เคยมี พลเมือง ที่มีเชื้อสายมาจากต่างด้าวก็กลายเป็นพลเมืองของประเทศนี้ มีความจงรักภักดีต่อประเทศนี้อย่างแน่น

แพ้น และนอกจากนั้นเหตุผลอีกประการหนึ่งโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ได้มีนักการเมือง และนักฉวยโอกาสทั้งภายในและนอกประเทศได้นำเอาปัญหาเรื่องความแตกต่าง เรื่องเชื้อชาติหรือเรื่องเผ่าพันธุ์มาเป็นเครื่องมือแสวงอำนาจในทางการเมือง ท่านคงได้ยินได้ทราบมาแล้ว เป็นต้นว่าปัญหา ๔ จังหวัดภาคใต้ ปัญหาดินแดนตะวันออกซึ่งเราได้ทำการลงโทษไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้จับเอาปัญหาเรื่องความแตกต่างเรื่องเชื้อชาตินี้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจในทางการเมือง แม้แต่นอกประเทศก็ยังมีนักการเมืองบางกลุ่มที่มุ่งร้ายเกี่ยวกับประเทศเราได้พยายามตั้งประเทศขึ้นนอกประเทศโดยใช้หลักเชื้อชาติเป็นหลักขึ้นตั้ง อย่างภาคใต้ของประเทศจีนท่านคงทราบแล้ว เมื่อประมาณ ๔–๕ ปี ก็มีผู้ที่คิดจะตั้งประเทศไทยอยู่ที่นั่นเพราะรวมชนเผ่าไทย ชนกลุ่มไทย แม้ในเขตอินโดจีนของฝรั่งเศสในเขตที่เรียกว่า สิบสองปันนานั้นยังมีชนเผ่าไทย แล้วมีผู้ที่จะตั้งประเทศไทยอยู่ที่นั่นอีกแห่งหนึ่ง เหล่านี้เป็นปัญหาซึ่งเป็นปัญหาโดยเฉพาะหน้าซึ่งเป็นปัญหาการเมืองและถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและมีบทบาทเกี่ยวข้องกับชื่อประเทศส่วนชื่อประเทศทั้งสองคือระหว่างสยามกับไทยนี้จะมีความสำคัญเกี่ยวข้องอย่างไรกับปัญหาดังกล่าวนั้น และชื่อใดเห็นควรจะเหมาะสมสอดคล้องในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะปัญหาประการหลัง ๆ ที่ผมได้นำมากล่าวเมื่อกี้นี้ ผมจะขอเรียนให้ทราบดังต่อไปนี้ แต่ก่อนอื่นผมใคร่เรียนในที่ประชุมอันมีเกียรตินี้ด้วยว่าผมในการพิจารณาเรื่องทั้ง ๒ คือเรื่องชื่อ ประเทศระหว่างสยามกับไทยนี้ ผมใคร่จะขอเรียนตามตรงว่า ผมไม่ค่อยติดใจ หรือสนใจในความหมายทางประวัติศาสตร์หรือในทางภาษาศาสตร์นักเพราะถ้าเอาเรื่องนี้มาอภิปรายกันคงไม่รู้จักจบ เพราะต่างก็สามารถจะค้นคว้าหลักฐานเอามาพูดกันไม่มีวันจบ และเวลานี้เราก็อยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่อยู่ในอดีต เพราะฉะนั้นผมเห็นว่าเราพูดกันในเรื่องปัจจุบันดีกว่า สิ่งที่กระผมสนใจในขณะนี้ก็คือที่ใช้ของคำทั้งสองนี้ว่ามีความหมายเกี่ยวข้องในทางบทบาท ในทางเกี่ยวแก่การแก้ปัญหาในทางการเมืองอย่างไร สำหรับประเทศไทยคงทราบแล้วว่าเป็นชื่อที่ตั้งขึ้น แม้ในการอภิปราย เมื่อปี ๒๔๘๒ ก็ประมวลท่านองนี้ เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดทางเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์เป็นใหญ่ หรือที่ตรงกับภาษาฝรั่งว่าเรซ (Race) มากกว่าใช้แนวความคิดในทางสัญชาติซึ่งมาจากคำว่าเนชั่น (Nation) ซึ่งแปลว่าชาติส่วนสยามนี่เป็นคำซึ่งได้ตั้งขึ้นโดยใช้แนวความคิดในทางสัญชาติคือคำว่า เนชั่นประกอบด้วยดินแดนที่แน่นอน การปกครองที่แน่นอน และพลเมืองที่เป็นกลุ่มก้อนแน่นอน และอธิปไตยในตัวของตนซึ่งเป็นความหมายเกี่ยวกับประชาชาติในทรรศนะสมัยปัจจุบันหลักสากล โดยเฉพาะในการให้ชื่อประเทศนี้ และโดยเฉพาะกฎ

หมายระหว่างประเทศไทยในสมัยใหม่นิยมความคิดในการให้ชื่อประเทศ โดยใช้แนวความคิดไปในทางสัญชาติมากกว่าในทางเชื้อชาติ ตัวอย่างนี้กระผมไม่อยากจะนำมากล่าวมากนัก เพราะว่าจะเป็นการเสียเวลาในที่ประชุมนี้ ตัวอย่างง่าย ๆ เช่นสหรัฐอเมริกาก็เป็นชื่อซึ่งตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักสัญชาติ หลักตามชื่อของสหรัฐอเมริกานี้ไม่มีความหมายในทางเชื้อชาติอย่างใด เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นการรวมของชนหลายเชื้อชาติ แม้ว่าเชื้อชาติส่วนใหญ่จะเป็นอังกฤษก็ตาม ถ้าอเมริกาจะตั้งชื่อตามเชื้อชาติแล้วอเมริกาควรจะเรียกชื่อประเทศแองโกล แซกซั่น หรือประเทศชนอังกฤษอะไรอย่างนั้น เพราะชนเชื้อชาติอังกฤษมีจำนวนมากในอเมริกา ก็เรียกเป็นชื่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นชื่อของนักทำแผนที่ชาวอิตาเลียนคนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งไม่มีความหมายทางเชื้อชาติ นอกจากนั้นก็มีตัวอย่างสหราชอาณาจักรคือ อังกฤษนี้แทนที่จะเรียกว่าอังกฤษหรือ อิงแลนด์ เพราะชื่อประเทศอังกฤษได้เปลี่ยนมาถึง ๓ ครั้งจากอังกฤษมาเป็นเกรตบริเตนคือบริเตนใหญ่ จนถึงสหราชอาณาจักรเพราะเหตุว่าไม่ได้มุ่งไปในทางเชื้อชาติ ถ้าเชื้อชาติแล้วเรียกว่าอังกฤษหากจะเรียกว่าอังกฤษแล้ว ถ้าคุณถามคนสก๊อตก็จะไม่ยอมบอกว่าเป็นอังกฤษแต่จะบอกว่าบริทิช คนไอริชก็เช่นกัน เพราะฉะนั้นในภาษาราชการเราจะเห็นแต่เพียงคำว่าบริทิชเป็นใหญ่ไม่ได้ยินคำว่าอิงลิช ที่เราใช้คำว่าอังกฤษนั้นเป็นการสมยอมกันโดยทางปริยาย เท่านั้น ที่เรียกว่ารัฐบาลอังกฤษ ความจริงเป็นการเรียกที่ผิดสมยอมไปอย่างนั้นอย่างสวิสเซอร์แลนด์อย่างนี้เป็นต้น ในภาษาราชการเขาถึงใช้เรียกว่าสมาพันธ์ เฮโรเวติค ๆ เป็นชื่อของดินแดนเก่าแก่ไม่ใช่หมายความถึงเชื้อชาติ เพราะสวิสเซอร์แลนด์ประกอบด้วยเชื้อชาติหลายเชื้อชาตินี้ก็เป็นตัวอย่างมาก แม้แต่อินโดเนเซีย ๆ ก็ไม่มีความหมายในทางเชื้อชาติอย่างใด ถ้าเรียกว่าเชื้อชาติแล้วประเทศอินโดเนเซียควรจะเรียกประเทศชวา เพราะว่าชนเชื้อชาติชวามีจำนวนมากกว่าตั้ง ๘๐ เปอร์เซ็นต์แต่อินโดเนเซียเรียกในความหมายที่ดินแดน หรือในทางสัญชาติเป็นใหญ่ เพราะต้องการรวม ไม่ต้องการแยก เพราะฉะนั้นการใช้แนวความคิดในการให้ชื่อประเทศ โดยใช้หลักเชื้อชาตินี้เป็นแนวความคิดที่ล้าสมัยอาจเหมาะสมกับยุคโบราณ ซึ่งแนวความคิดในเรื่องสัญชาติยังไม่มีสมัยก่อนอาจจะมีความหมาย เช่นคำที่เรียกว่าเมืองไทยในสมัยที่ชนเผ่าไทยอพยพมาในฐานะนักรบพเนจร แล้วก็มารวมกลุ่มกันอยู่ ระยะเมืองเดินด้วยเท้าเพียง ๒ วัน ก็อาจจะเป็นกลุ่มของชนเผ่าไทยในสมัยนั้น มีความหมายเหมาะสม เมืองไทย เมืองเขมร เมืองญวน เมืองพม่า แต่เมื่อแนวความคิดมาได้ครอบครองได้มีอาณาบริเวณกว้างไป อาณาบริเวณนี้

ไม่ได้มีแต่ชนเผ่าเดียวเรามีเผ่าไทยซึ่งเป็นจำนวนมาก และนอกจากนั้นเราก็ยังไปกวาดชนเผ่าอื่นมาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเข้ามาร่วมด้วย และนอกจากนั้นก็มีพลเมืองของเรา ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการผสมเผ่าพันธุ์มีจำนวนมากขึ้น ข้อนี้ทุกท่านก็คงจะยอมรับ เพราะฉะนั้นส่วนคำสยามนั้น นอกจากนั้นสำหรับคำว่าไทยถ้าเราจะย้อนไปถึงประวัติของการที่เราได้เปลี่ยน ชื่อจากสยามเมื่อประมาณเมื่อ ๒๐ กว่าปีที่แล้วมา คือเมื่อปี ๒๔๘๒ มาใช้อีกคำหนึ่งว่า "ประเทศไทย" นั้นกระผมก็ขอประทานที่จะเรียนไว้ว่าเหตุผลในสมัยนั้นก็หนักไปในทางการเมือง หรืออาจจะเป็นเหตุผลซึ่งยอมรับในสมัยนั้นทางประเทศเราก็ได้รับอิทธิพลมาจากระบบเผด็จการฝ่ายขวา คือระบบนาซี จึงใช้หลักเชื้อชาติหรือหลักเรซ (Race) มาเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจของชาติ ซึ่งเราก็ได้ทราบแล้วว่าเราได้ประสบความพินาศย่อยยับไปเป็นหลักที่ผิดเพราะค้านกับข้อเท็จจริงกับหลักตรรกวิทยาเพราะคนเรานั้นเลือกเกิดไม่ได้เราจะเป็นไทยหรือจะเป็นจีน เป็นพม่า มอญ เราเลือกเกิดไม่ได้แต่เราเลือกถือสัญชาติเลือกสมัครใจเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดได้ มีจิตใจร่วมกันได้ เพราะฉะนั้นคำว่า "สยาม" นั้น เป็นชื่อเก่าแก่แต่โบราณ มีความหมายในทางเชื้อชาติน้อย อาจจะมีชื่อซึ่งมีมาก่อนชนเผ่าไทยจะอพยพลงมาอาณาบริเวณนี้ นี่ซึ่งผมจะของดกล่าว เพราะว่าจะเข้าประเด็นไปสู่ประวัติศาสตร์หรือภาษาศาสตร์ ซึ่งเถียงกันไม่รู้จักจบ แต่ความหมายที่เราเข้าใจแม้สมัยก่อนก็เข้าใจว่าสยามเป็น ดินแดน สยามเป็นบ้านไทย ไทยเป็นคนอยู่ เข้าใจกันแล้วจึงเหมาะกับหลักสากลนิยม หรือหลักปัจจุบันอย่างที่สุดคือหลักสัญชาติ คือเป็นความหมายหนักไปทางอาณาบริเวณ ไม่ได้หมายไปในทางเชื้อชาติ คือในอาณาบริเวณที่เรียกว่าสยามนี้เชื้อชาติไทยเป็นเชื้อชาติที่มีจำนวนมาก แต่ขณะเดียวกันก็อาจมีผู้ที่สืบเชื้อสายอื่นรวมอยู่ด้วย คือไม่มีการตั้งข้อรังเกียจกันในเรื่องเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ เพราะฉะนั้นคำว่าสยามโดยหลักแล้วมีความหมายไปในทางที่รวมคนมากกว่าแยกคน ส่วนคำว่าไทยเป็นความหมายที่แคบหมายความว่าในอาณาบริเวณนี้จะมีแต่ชนเผ่าไทยเท่านั้น เป็นบ้านของชนเผ่าไทยเท่านั้น ถ้าชื่อประเทศเราใช้ประเทศไทยซึ่งเป็นความหมายที่ค่อนข้างจะแคบ ส่วนคำว่าสยามหมายไปในทางที่แยกคนมากกว่ารวมคน เพราะฉะนั้นจึงมีผู้ที่พยายามจะใช้ความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติเป็นเครื่องมือในทางการเมือง เพราะเป็นจุดหนึ่งอย่างน้อยที่สุดในประการนี้ เพราะฉะนั้นกระผมเห็นว่าคำว่าสยามนี้มีความหมายค่อนข้างกว้าง และเป็นคำกลาง ๆ สำหรับไม่ให้นึกถึงความแตกแยกในทางเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ให้นึกถึงดินแดนหรือจิตใจร่วมกัน ข้อนี้สำคัญที่สุด คือสภาพ

จิตใจร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ เมนตัลลิตี้ (mentality) ก็ตามอย่างที่มีคำกล่าวของนักสังคมนิยมวิทยาชาวตะวันตกที่สำคัญบอกว่าชาติ หรือเนชั่นก็คือเมนตัลลิตี้อันหนึ่ง ชาติหนึ่งคือเมนตัลลิตี้อันหนึ่ง ชาติคือหลักสภาพจิตใจอันหนึ่งแม้จะมีเชื้อชาติต่างกันแต่มารวมกัน อย่างเรามารวมกันในที่นี้เราอาจจะมีเชื้อชาติเผ่าพันธุ์มาจากที่ต่าง ๆ กัน แต่เวลานี้มีจิตใจเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งเดียวกัน เพราะฉะนั้นเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เป็นเรื่องสำคัญน้อยกว่าการกระทำ ตัวอย่างในทางนี้กระผมก็มักจะยกตัวอย่างในทางประวัติศาสตร์ของเรา อย่างถ้าเอาเรื่องเชื้อชาติเป็นใหญ่ อย่างสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนี้ ถ้าพูดถึงเชื้อชาติ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีสืบเชื้อชาติมาจากชนต่างด้าวมารดาเป็นไทย แต่การกระทำของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทำเพื่อแผ่นดินนี้ ส่วนนายทองอินทร์ ซึ่งมีเชื้อชาติเป็นไทย แต่ได้รับอาสาสุกี้นายกองรักษากรุงธนบุรีเป็นเรื่องทรยศต่อชาติ เพราะฉะนั้นเชื้อชาติไม่สำคัญเท่าการกระทำ แม้ในหลักทางพระพุทธศาสนาก็ยืนยันข้อนี้ เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าคำว่าสยามนี้จะแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ดีกว่าคำว่าไทย ไม่ใช่หมายความว่าผมจะมีความรังเกียจคำว่าไทย ที่ผมกล่าวแล้วแม้ประเทศเราจะกลับใช้ชื่อว่าสยามตามเดิม ผมก็ยังไทย แต่อย่างไรก็ตาม ที่กระผมได้กล่าวนั้นเพียงกล่าวสรุปเท่านั้น เพราะว่ารายละเอียดทางสำนักงานเลขาธิการสภา ฯ ก็ได้กรุณาได้พิมพ์แจกท่านสมาชิกไปทั่วถึงแล้ว เข้าใจว่าจะไม่ขอกล่าว และถ้าจะกล่าวอีกก็จะสิ้นเปลืองเวลาไปอีกมาก แต่อย่างไรก็ดี ก็อาจจะมีข้อสังเกตคืออาจจะมีบางท่านซึ่งเห็นว่าเรื่องการเปลี่ยนชื่อประเทศของเรา ๒ ครั้ง ๒ หนมาแล้ว นี่จะเป็นการสับสนเป็นการแสดงความเรรวน โดยเฉพาะกับคนต่างประเทศให้รู้จักคำว่าไทยแลนด์ หรือรู้จักคำว่าสยามอะไรทำนองนั้นแม้แต่ในประเทศเราก็เช่นเดียวกัน ก็รู้สึกเรื่องนี้ ผมเห็นว่าไม่สำคัญ นั่นประเด็นย่อยไม่ใช่ประเด็นใหญ่ ประเด็นอยู่ที่ว่าในการเปลี่ยนครั้งแรกจากสยามมาเป็นไทยนั้นเราสมควรด้วยเหตุผลดังที่ผมได้เรียนมาข้างต้น หรือไม่ถ้าเห็นว่าไม่สมควร เราควรจะแก้ให้สมควรให้ถูกและเพื่อการแก้นั้นยังจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาที่สำคัญที่ทวีความรุนแรงและสำคัญยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต ส่วนที่ว่าเกรงว่าจะสับสนหรือไม่รู้จักคำชื่อใหม่นี้กระผมว่าไม่สำคัญ ในยุคซึ่งโลกแคบเข้าเครื่องมือคมนาคมการติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ทันสมัยนี้ผมรับรองเพียง ๓ เดือนก็รู้จักคำชื่อใหม่ได้กระผมรับรอง ส่วนจะมีข้อที่มีบางท่านติงว่าการเปลี่ยนชื่อนี้เป็นการสับสน แต่ว่าตัวอย่างการเปลี่ยนชื่อนี้บางประเทศที่สำคัญ ๆ ก็ได้เคยเปลี่ยนมาแล้วในชั่วระยะเวลาเพียง ๕๐ ปีหรือ ๔๐ ปีเปลี่ยนถึง

๓ ครั้ง อย่างสหราชอาณาจักรอย่างที่ผมกล่าวมาข้างต้น สมัยก่อนใช้คำว่า อังกฤษ อิงแลนด์ ตอนหลังเกรตบริเทนขยายไปหน่อย ต่อมาก็อยู่ในยูไนเต็ทคิงดอม เขาก็เปลี่ยนให้คล้องกับความหมายในทางการเมืองดังที่ผมกล่าวส่วนประชาชนพลเมืองที่มีเชื้อชาติอังกฤษก็เรียกตัวว่าอังกฤษ พวกสะก๊อตก็เรียกว่าสะก๊อต พวกไอริชก็เรียกไอริช พวกเวลส์ก็พวกเวลส์ แต่ร่วมภายใต้ธงบริทิชอันเดียวกันนี่แหละเมื่อเราเปลี่ยนกันมาถึง ๒ ครั้ง ถ้าจะลองเปลี่ยนอีกเป็นครั้งที่ ๓ ก็คงจะยุติได้เสียทีให้ครบ ๓ เพราะฉะนั้นกระผมก็ขอฝากให้ที่ประชุมได้พิจารณาข้อเสนอของกระผมนี้ด้วยตามที่จะเห็นสมควรผมเรียนตามตรงไม่ได้มุ่งหวังที่จะเอาชนะคะคานโดยอารมณ์ แต่อยากจะด้วยเหตุผลเป็นใหญ่

เมื่อมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคนอื่นๆ แสดงความเป็นห่วง ว่าถ้าเปลี่ยนไปแล้วก็จะเกิดความยุ่งยากนานาประการ เช่นการเศรษฐกิจ การต่างประเทศ และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในชนบท ซึ่งไม่ค่อยตระหนักในคำว่า "สยาม" หากแต่เข้าใจในคำว่า "ไทย" มากกว่าเป็นต้น พลตรีแสวง เสนาณรงค์ ได้ชี้แจงเพิ่มเติม ความว่า

ตามที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติคนเมื่อกี้นี้ได้เป็นห่วงใยในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจถ้าเกิดมีการเปลี่ยนชื่อประเทศ กลัวจะต้องใช้จ่ายในการพิมพ์เอกสารใหม่นั้น กระผมเห็นว่าเรื่องนั้นเป็นประเด็นเล็กเหลือเกินเพราะว่าถ้าจะเพียงแก้บอกว่าให้ใช้ของเก่าไปจนกว่าจะหมดก็ทำได้ เราทำมาหลายครั้งแล้วแบบนั้น จนกว่าของเก่าจะหมดไป ก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร.

ไทย หรือ สยาม

โดย ชลอ ศรีศรากร

แม้ว่าสภาจะได้มีการอภิปรายกันถึงชื่อประเทศว่า ควรจะคงเดิม หรือหวนกลับไปหาชื่อเดิม เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว แต่ถึงกระนั้นเราก็คิดว่า คงจะยังมีผู้ต้องการฟังความคิดเห็นกันต่อไปอีกว่า ผู้ใดจะมีเหตุผลแยบยลและมีหลักฐานอันควรแก่การรับฟัง เราจึงได้นำเอาข้อความข้างล่างนี้มาลงไว้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล และหลักฐานที่ดีที่สุดเท่าที่เราจะพึงช่วยกันค้นคว้าสืบสวนหามาได้

ดร. เอ็ม กานจู *ผู้อำนวยการสำนักแถลงข่าวอินเดียประจำประเทศไทย ได้แสดงปาฐกถา ณ ห้องประชุมของสำนักอบรมครู วัดสามพระยา เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๙๘ มีความบางตอนเกี่ยวกับความหมายของคำว่า "สยาม"*

ดร. เอ็ม กานจู กล่าวว่า คำว่า "สยาม" หมายความว่า เป็นสีสวรรค์ในท้องฟ้า เมื่อยามพลบค่ำ เมื่อเราเอ่ยนามว่า "สยาม" เราชาวฮินดูมักจะมีความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความปีติ และระลึกถึงพระกฤษณะซึ่งเป็นพระเจ้าแห่งอารมณ์หรรษา พระเจ้าแห่งดนตรี พระเจ้าแห่งการร่ายรำ ความงาม, ความกล้าหาญ, ความยุติธรรม, ความเมตตากรุณา, ความมีสติปัญญา, และความสว่างไสว

เราชาวอินเดียยังคงเรียกชื่อประเทศของท่านว่า "สยาม"

ข้าพเจ้ารู้สึกปลาบปลื้มใจที่บรรพบุรุษของเราได้มีความรักใคร่ต่อประเทศแห่งพระแก้วมรกตของท่าน....

บางตอน ดร. เอ็ม กานจู กล่าวว่า "ข้าพเจ้าจะได้กล่าวถึง "สยาม" อันเป็นชื่อที่สวยงามของประเทศของท่าน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศอินเดีย"

(หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ๒๖ มิถุนายน ๒๕๐๙)

เมื่อ ๒ – ๓ วันมานี้ ผู้เขียนได้รับเชิญให้ไปกินอาหารกลางวันกับชาวอเมริกันบางคนที่เดินทางมาประเทศไทยเกี่ยวกับธุรกิจการค้าการสนทนาได้วกเวียนมาถึงคำว่า "สยาม" ชาวอเมริกันผู้นั้นกล่าวว่าเขาชอบคำว่า "สยาม" มากกว่า เพราะชาวอเมริกันทราบกันดีโดยทั่วไปแล้ว และเป็นคำที่ไพเราะนุ่มนวล เป็นเสียงคล้ายกับเสียงดนตรี ซึ่งเป็นเสียงแห่งความเมตตากรุณา ซึ่งมีความรู้สึกซาบซึ้งตรึงใจดีกว่า

เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๙๗ ผู้เขียนได้เดินทางเข้าไปในนครเวียงจันทน์ เมืองหลวงประเทศลาว ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีกรมรถไฟหรือองค์การรถไฟ กล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นประเทศที่ไม่มีรถไฟให้ประชาชนนั่งเมื่อข้าพเจ้าเดินทางกลับ ข้าพเจ้าได้เขียนบทความชื่อว่า "ฝันกลางวันในเวียงจันทน์" บทความนั้นมีเนื้อความโดยย่อ ๆ ว่าเมื่อครั้งพระเจ้าตากสินทรงอำนาจนั้น ทรงมีแม่ทัพนายกองที่เข้มแข็งกล้าหาญ กองทัพของพระเจ้ากรุงธนบุรี (พระเจ้าตากสิน) ได้เข้ายึดนครเวียงจันทน์ ถ้าพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชประสงค์จะแผ่ราชอาณาจักร ให้กว้างขวางแล้วพระองค์ก็สามารถส่งกองทัพที่กล้าแข็ง เข้ายึด "สิบสองปันนา" แล้ววกมาตีญวน, เขมร แล้วล่องใต้ไปตีมะลายู เข้ายึดสิงคโปร์ แล้วย้อนไปทางตะวันตกเข้ายึดพม่า เพื่อรวบรวมเป็นราชอาณาจักรสยามซึ่งจะมีพลเมืองมากกว่า ๑๐๐ ล้านคน ในผืนแผ่นดินแถบเอเซียนี้ก็มี ประเทศจีน, ประเทศสยามและประเทศอินเดีย แต่พระเจ้ากรุงธนบุรี มิได้มีพระราชประสงค์ดังกล่าวนี้ พระองค์มีพระราชประสงค์เพียงแต่จะรวบรวมชาวสยามให้เป็นปึกแผ่น ไม่แบ่งแยกเป็นหลายก๊กหลายเหล่า เมื่อประเทศใกล้เคียงได้ยกกองทัพมารบกวนรังแกชาวสยาม พระเจ้ากรุงธนก็ทรงจัดกองทัพออกตีโต้ตอบ บางครั้งก็ตีเข้าถึงเมืองหลวงของประเทศนั้น ๆ และได้กวาดต้อนประชาชนของประเทศนั้นเข้ามาภายในประเทศสยามประชาชนชาวสยามจึงมีหลายชาติหลายภาษา และหลายศาสนา มีกะเหรี่ยง, เงี้ยว, พม่ามอญ, มลายู, จีน, ไทย, ญวน, ลาว, และเขมร เพราะฉะนั้นในราชอาณาจักรสยามนี้ควรตั้งชื่อเป็น ประเทศสยามตามเดิมจึงจะเหมาะสมจะเป็นผลดีในทางการเมืองและผลดีในทางปกครองประชาชน ชาวสยามจะไม่คิดแยกดินแดนไปรวมกับประเทศใด ๆ เพราะว่ามีความสุขในการประกอบอาชีพ มีความสุขในการปกครอง และมีความสุขในทางใจไม่มีการกระทบกระเทือนในทางจิตใจอย่างไร

ประเทศอินเดีย มีแขกหลายชาติหลายภาษาและหลายศาสนา เขาก็ตั้งชื่อของเขาว่า "ประเทศอินเดีย" ไม่นำชื่อเชื้อชาติของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งมาตั้งเป็นชื่อประเทศ ชาวอินเดียจึงนิยม

เรียกชื่อประเทศของเราว่า "ประเทศสยาม" ซึ่งหมายถึงว่าประชาชนในแหลมทองนี้มีชนหลายเผ่าหลายศาสนาในทำนองเดียวกันประเทศอเมริกา ซึ่งชาวอเมริกันก็มีชนหลายชาติหลายภาษาและหลายศาสนา มีทั้งฝรั่งและอินเดียแดง เขาก็ตั้งชื่อประเทศของเขาว่า "ประเทศอเมริกา" ซึ่งปัจจุบันนิยมเรียกว่า "ประเทศสหรัฐอเมริกา" เติมสหรัฐเข้าไปคงเนื่องจากมีรัฐเพิ่มขึ้นบ่อย ๆ ชาวอเมริกันจึงนิยมเรียกประเทศเราว่า "ประเทศสยาม" ซึ่งหมายถึงว่าประชาชนในแหลมทองนี้มีชนหลายเผ่าหลายศาสนาเหมือนกับชาวอเมริกัน

ประเทศเรา ซึ่งความจริงก็มีชนหลายชาติหลายภาษาและหลายศาสนาจึงสมควรจะเรียกชื่อประเทศว่า "ประเทศสยาม" ตามเดิมไม่สมควรจะนำชื่อของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งมาตั้งเป็นชื่อประเทศ ซึ่งอาจกระทบกระเทือนในด้านจิตใจ เสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศจะไม่ราบรื่น ประเทศเรานี้เรียกว่า "ประเทศสยาม" มาแต่โบราณกาล คนโบราณมีหัวคิดในทางการเมืองสูงมาก การที่ต้องเปลี่ยนชื่อจาก "ประเทศสยาม" มาเรียกชื่อใหม่ว่า "ประเทศไทย" นั้นได้เกิดจากความคิดของบุคคลที่เป็นลูกครึ่ง โดยทั่วไป พวกลูกครึ่งมักจะต้องการแสดงตนให้บุคคลอื่น ๆ เห็นว่าตนไม่ใช่ลูกครึ่ง มีการแสดงความรักชาติอย่างแรงให้เห็นบ่อย ๆ เพื่อให้คนอื่นเห็นว่า ตนเป็นไทยแท้ไม่ใช่ลูกครึ่งจีน, ลูกครึ่งมอญ ลูกครึ่งฝรั่ง, ลูกครึ่งเขมร, ลูกครึ่งญวน และลูกครึ่งพม่า ต่างก็มีความประสงค์จะแสดงตนว่าเป็นคนไทยแท้ ๆ พวกเขาจึงคิดร่วมใจกันเปลี่ยนชื่อประเทศเราว่า "ประเทศไทย" เพื่อให้คนอื่นเห็นว่าเขาก็เป็นคนไทย จึงนำเอาชื่อเชื้อชาติมาตั้งเป็นชื่อประเทศและก็ไม่มีใครขัดขวางเขาได้เพราะเป็นสมัยเชื่อผู้นำชาติพ้นภัย

สำหรับบุคคลที่เป็นคนไทยแท้ เฉพาะอย่างยิ่ง คือ "ผู้เขียน" ได้มีความคิดตรงกันข้าม เราสมควรจะคิดตั้งชื่อให้เหมาะแก่ส่วนรวมของประชาชนทุกเผ่า ทุกภาษาที่มีอาชีพอยู่บนผืนแผ่นดินในแหลมทองนี้ ชาวแหลมทองหรือชาวสยาม มีประเทศของตนว่า "ประเทศสยาม" ซึ่งจะเป็นผลดีแก่การปกครอง เป็นผลดีในทางการเมือง เสถียรภาพในทางการเมืองภายในประเทศจะมั่นคงยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่าสำหรับบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ คงจะไม่ยึดมั่นถือมั่นในเชื้อชาติที่ตนเกิดเท่าใดนัก เพราะว่าในหลักการของศาสนาพุทธนั้นถือว่า "ตายแล้วเกิด" บุคลที่ตายแล้วจะต้องปฏิสนธิ ส่วนจะเกิดเป็นคนดี คนชั่ว หรือเป็นคนในเชื้อชาติใดนั้น เรากำหนดเองไม่ได้ ทั้งนี้สุดแต่กรรมที่เราได้กระทำไว้ในชาติปัจจุบันหรือในอดีต (ชาติแต่ปางก่อน) ถ้าเราทำกรรม

ชั่วไว้มากเราอาจเกิดเป็นสัตว์เดียรฉาน และจะเกิดเป็นสัตว์เดียรฉานอยู่ในป่าไหน หรือในแผ่นดินไหนก็สุดแต่กรรม เราจะกำหนดเองไม่ได้กรรมย่อมสนองกรรมตามทฤษฎีของกฎแห่งกรรมของพุทธองค์ และหลักการสำคัญของศาสนาพุทธนั้นถือว่า "เกิดเป็นทุกข์" ต้องการดับเชื้อ คือไม่ต้องเกิดมาพบกับความทุกข์อีก จะเกิดเป็นคนในเชื้อชาติใด ๆ ก็ไม่ต้องการเกิด เพราะว่า "การเกิดเป็นทุกข์" และพระพุทธองค์ก็ทรงมีวิชานี้ คือ "วิชาการพ้นทุกข์" หรือ "วิชาดับเชื้อ" ปริญญาของวิชานี้คือ "อรหันต์" ผู้เข้าครองชีวิตอรหันต์แล้วเมื่อตายไปก็ดับเชื้อไม่ต้องกลับมาเกิดอีก ซึ่งชาวพุทธเรียกว่า "นิพพาน" เป็นธรรมะที่ไม่มีกำหนดด้วยกาลเวลา

บุคคลที่เป็นชาวพุทธย่อมมีความเมตตากรุณา มีจิตเผื่อแผ่ความเมตตาโดยไม่เห็นแก่ตัว คนโบราณเป็นชาวพุทธ ในแหลมทองนี้ จึงมีความคิดสูงมากที่ได้ตั้งชื่อประเทศของเขาว่า "ประเทศสยาม" ดังนี้.

ความเห็นจากหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับชื่อประเทศ

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๔ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจต่อการประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับการใช้ชื่อประเทศเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากที่หนังสือพิมพ์เหล่านั้น ได้ลงข่าวและเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวาง เช่น

หนังสือพิมพ์ไท – รายวัน ได้พาดหัวข่าวว่า สภาประชุมนัดสำคัญที่ ๘ พิจารณาชื่อประเทศใช้ "ไทย" หรือ "สยาม" โดยได้เสนอรายละเอียดเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

นายพลบันทึกประวัติ 'สยาม' ว่า 'สยาม' เป็นคำกว้างกว่า ไทย ไทยมีอย่างน้อย ๒ ประเทศ

สภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญรวมสองประการซึ่งปรากฏตามความในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมาตรา ๖ ว่า "ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและให้มีฐานะเป็นรัฐสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติด้วย" หลังจากที่สภาได้จัดตั้งคณะกรรมาธิการรวม ๔ ชุดคือ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการจัดระเบียบวาระ คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุมและคณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และได้กำหนดวันประชุมสำหรับทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญสลับกับการประชุมซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติผลัดกันไปสัปดาห์ละครั้งนั้น บัดนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้เปิดการประชุมในฐานะมีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกในวันพฤหัสบดีที่ ๘ เดือนนี้ เวลา ๙.๐๐ น. ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม.

การเปลี่ยนชื่อประเทศ

หัวข้อระเบียบวาระที่จะเข้าสู่การประชุมครั้งแรกนี้ นับว่าเป็นหัวข้อที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะได้เกี่ยวโยงไปในปัญหา การเปลี่ยนแปลงชื่อประเทศด้วย นอกจากนั้นยังมีผลอันสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณายืนยันปัญหาระบบการปกครองที่มี

(ไท–รายวัน ๕ มิ.ย. ๐๔)

พระมหากษัตริย์ในพฤหัสบดีที่ ๘ นี้ด้วย หัวข้อสำคัญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้ประชุมตามที่คณะกรรมาธิการระเบียบวาระเสนอนั้นมีดังต่อไปนี้คือ

๕ หัวข้อสำคัญเข้าสู่ที่ประชุม

๑. คำปรารภ

จะพิจารณาในขณะนี้ หรือจะรอไว้ก่อน.

๒. คำว่า "รัฐธรรมนูญ"

มีข้อที่พิจารณาอยู่สองประการคือ ๑. จะคงใช้คำว่า "รัฐธรรมนูญ" อย่างที่เคยใช้มาแล้วหรือจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ๒. ในกรณีที่เปลี่ยนชื่อเป็นอย่างอื่น จะเปลี่ยนใช้ชื่อคำว่า "ธรรมนูญการปกครอง" หรือใช้คำอื่นใดที่เหมาะสมกว่า.

๓. รูปของรัฐ

จะยังคงเป็นเอกรัฐหรือจะเปลี่ยนเป็นรูปอื่นใด.

๔. ชื่อประเทศ

จะใช้คำว่า "ประเทศไทย" หรือ "สยาม" หรือชื่ออื่น

๕. ระบอบการปกครอง

จะคงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือไม่

จะอภิปรายทุกแง่ทุกมุม

ตามที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นว่า การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในนัดแรกนี้ เป็นการประชุมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพียงใดในด้านสมาชิกนั้น นักข่าวของเราทราบมาว่าจะได้มีการอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นกันส่วนใหญ่ การอภิปรายจะได้กระทำกันทุกแง่ทุกมุม เพื่อที่จะให้การร่างรัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในการพบกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหลายนาย ต่างมีความตรงกันว่า ปัญหาตามระเบียบวาระนั้นที่สำคัญที่สุดก็คือ หัวข้อที่ ๓ ที่ว่า "รูปของรัฐ" หัวข้อที่ ๔ ว่าด้วย "ชื่อประเทศ" และหัวข้อที่ ๕ ว่าด้วย "ระบอบการปกครอง"

รับฟังความคิดเห็น ๒ ทาง

ในด้านการฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นคณะกรรมการได้เลือกความคิดเห็นเป็นสองทาง จากหนังสือพิมพ์ทางหนึ่ง และจากประชาชนที่ส่งความคิดเห็นไปยังคณะกรรมการอันมีพลเอก

สุรจิต จารุเศรณี อีกทางหนึ่ง ความคิดเห็นดังกล่าว คณะกรรมการรับฟังเท่าที่ไม่ขัดต่อระบบประชาธิปไตย ปรากฏว่าเท่าที่คณะกรรมการบรรจุระเบียบวาระได้รับเพื่อเข้าบรรจุ มีผู้ส่งความคิดเห็นผ่านคณะกรรมการรับฟัง ๑๕ ราย ได้จากหนังสือพิมพ์ ๑๐๐ ราย ผู้แสดงความคิดเห็นเหล่านั้น อาจแบ่งแยกความคิดเห็นเป็นหัวข้อ ๆ ได้ดังนี้คือ ๑. รูปของรัฐ ๒. ชื่อประเทศ ๓. ระบบมีพระมหากษัตริย์ ๔. สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ๕. แนวนโยบายแห่งรัฐ ๖. อำนาจอธิปไตย ๗. สภาเดียวหรือสองสภา ๘. การควบคุมรัฐบาล ๙. อำนาจบริหาร ๑๐. อำนาจตุลาการ ๑๑. ความเห็นอย่างอื่น ๆนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

นายพลเสนอเรื่องชื่อประเทศ

ในบรรดาความคิดเห็น ที่คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน บันทึกไปให้ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการพิจารณาในการประชุมวันที่ ๘ เดือนนั้น มีที่ควรกล่าวในที่นี้ก็คือ ความคิดเห็นของพลตรีแสวง เสนาณรงค์ ซึ่งแสดงความคิดเห็นในฐานะประชาชน ไม่ใช่ฐานะสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ความคิดเห็นของท่านผู้นี้เกี่ยวกับชื่อประเทศเป็นสำคัญ พลตรีแสวง เสนาณรงค์กล่าวว่า ที่บันทึกเรื่องชื่อประเทศนั้น ไม่ได้มุ่งหวังในเรื่องการณรงค์หาเสียง แต่เหตุการณ์แวดล้อมหลายประการทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้รู้สึกว่า ชื่อของประเทศมีความสำคัญกว่า ควรจะเปลี่ยนชื่อประเทศไทยเป็น "สยาม" หรือไม่ พลตรีแสวง เสนาณรงค์ ได้ค้นคว้าหลักฐานเกี่ยวกับฐานะทางภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์มากล่าวสนับสนุน ในเรื่องชื่อประเทศหลายตอนท่านได้กล่าวว่า แม้จะได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่คำว่า "สยาม" นั้นก็ไม่ได้หมดไปชาวต่างประเทศเรียกชื่อประเทศว่า "สยาม" มากกว่าประเทศไทย

ดาบ ๒ คม

คำว่า "ประเทศไทย" พลตรีแสวง เสนาณรงค์ กล่าวว่า อาจเป็นเรื่องดาบสองคม เพราะในปัจจุบันได้มีประเทศไทยอย่างน้อยก็สองแห่ง คือ ประเทศไทยในอินโดจีนแห่งหนึ่งและประเทศไทยในเขตซึ่งเดิมเรียกว่า "สยาม" อีกแห่งหนึ่ง (ประเทศไทยในอินโดจีนนั้น พลตรี แสวง เสนาณรงค์ ให้อรรถาธิบายว่า บริเวณซึ่งมีการรบพุ่งระหว่างกองทหารฝรั่งเศสและเวียตมินห์ เมื่อ

ประมาณ ๖ – ๗ ปีมานี้เป็นบริเวณที่เรียกกันว่า เปอีไตย PAYS THAI ซึ่งแปลว่าแผ่นดินหรือประเทศของชนเผ่าไทย ชื่อนี้หากจะแปลเป็นภาษาอังกฤษก็ตรงกับคำว่า LAND OF THAIS หรือไทยแลนด์ THAILAND ฝรั่งเศสและอังกฤษเรียกชนซึ่งอาศัยในแคว้นดังกล่าวว่าคนไทย THAI)

ประเทศไทยแห่งที่ ๓

พลตรี แสวง เสนาณรงค์ กล่าวว่า นอกจากมีชื่อคำว่าประเทศสองแห่งตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีชื่อประเทศไทยแห่งที่สามเกิดขึ้นอีกก็ได้ บรรทึกของ พลตรี แสวง เสนาณรงค์ในตอนนี้มีดังนี้คือ "แห่งที่สามจะมีขึ้นได้อีกก็เห็นจะเป็นบริเวณภาคใต้ของสาธารณรัฐจีนซึ่งฝ่ายคอมมิวนิสต์ใคร่หนักหนาที่สถาปนาให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง ความหมายของประเทศไทยหรือไทยแลนด์ซึ่งหมายถึงดินแดนของชนเผ่าไทย และเป็นคำอันมีมูลกำเนิดมาจากการถือเชื้อชาติเป็นสำคัญเป็นความหมายซึ่งเปรียบประดุจ ดาบสองคม ขึ้น กล่าวคือวันหนึ่งประเทศไทยหรือสยามเดิมของเรานี้ อาจเรียกร้องชักชวนให้เผ่าไทยในประเทศไทยทั้งหลายนอกประเทศของเรา เข้ามารวมกับเราก็ได้ ซึ่งมีคนไทยบางกลุ่มได้เคยแสดงความปรารถนามาแล้วเมื่อก่อนสงคราม แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะมีขึ้นอีกก็ควรจะได้เปลี่ยนให้เป็นไปโดยสันติวิธี และโดยความสมัครใจมากกว่าอย่างอื่น และในทำนองเดียวกัน วันหนึ่ง "ประเทศไทยนอกประเทศของเราก็อาจถือสิทธิเรียกร้องชนเผ่าไทยในดินแดนสยามเดิมของเรานี้ให้ไปร่วมกับเขา เพื่อสถาปนาประเทศไทยหรือไทยแลนด์อันเดียวกันขึ้นได้บ้างเช่นเดียวกันดังที่ครั้งหนึ่งเคยปรากฏเป็นข่าวซึ่งไม่ค่อยเป็นมงคลนัก ดังที่ได้ทราบกันอยู่แล้ว"

พลตรีแสวง เสนาณรงค์ ได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับเชื้อชาติและสัญชาติของประเทศต่าง ๆ มากล่าวเป็นเครื่องประกอบเช่นบริเตนใหญ่ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นสหราชอาณาจักรนั้น ถือว่าพลเมืองของตนเป็นบริติช แม้ว่าจะมีเชื้อชาติเป็นอังกฤษ เวลส์ สก๊อต ไอริช แต่เราก็ไม่ค่อยได้ยินคำว่า ENGLISH เลยในภาษาราชการแต่ได้ยินคำว่าบริติชทั้งนั้น การเรียกคนในเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง เช่นเรียกว่าอังกฤษจึงเป็นความหมายที่แคบแต่ถ้าเรียกว่าบริติชก็คลุมหมดทุกเชื้อชาติ

สยาม – ความหมายที่กว้าง

คำว่าสยามก็เช่นเดียวกัน พลตรีแสวง เสนาณรงค์ กล่าวว่าคำว่าประเทศไทย เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดในเรื่องเชื้อชาติ แต่ก่อนพลเมืองที่ตั้งอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสยามนั้น

ประกอบขึ้นด้วยชนที่มีกำเนิดจากเชื้อชาติไทยบ้าง จากเชื้อชาติผสมบ้าง จากเชื้อชาติอื่นซึ่งกลายมาเป็นสัญชาติไทยบ้าง พลเมืองดังกล่าว หากอาศัยหลักสัญชาติโดยถือดินแดนที่อยู่อาศัยแล้วก็น่าจะเรียกว่า ชาวสยามหรือมีสัญชาติสยาม แต่อาจมีเชื้อชาติไทย เขมร มลายู ฯลฯ ส่วนภาษาราชการที่ใช้ เป็นภาษาไทย ชาวสยามทุกคนย่อมใช้ภาษาไทยเช่นเดียวกับชาวอเมริกันทุกคน ย่อมใช้ภาษาอังกฤษ ประเทศเราไม่ใช่ประเทศซึ่งมีปัญหาเรื่องคนกลุ่มน้อย (และไม่ควรให้มีขึ้นเป็นอันขาด) หรือเป็นประเทศที่อยู่ในกรอบการเมืองของเครือสหพันธ์ ซึ่งยังคงเคารพต่อภาษาของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ภาษาของชาติจึงอาจมีหลายภาษา เช่นสวิตเซอร์แลนด์เป็นต้น นอกจากภาษาเดียวกัน ชาวสยามทุกคนย่อมอยู่ใต้กฎหมายปกครองเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมทุกข์ร่วมสุขเดียวกัน มีหน้าที่ป้องกันรักษาแผ่นดินซึ่งตนมีผลประโยชน์ร่วมกัน''

สยามมาจากคำชยาม

พลตรีแสวง เสนาณรงค์ ได้แสดงหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับคำว่าสยามและไทย แล้วก็กล่าวสรุปว่าคำว่า "สยาม" มีความหมายกว้างกว่าคำว่า "ไทย" ผู้เขียนจะไม่แสดงพจนาธิบายของคำทั้งสองนี้ เพราะเชื่อว่า คงจะได้ทราบกันเป็นส่วนมากแล้ว โดยเฉพาะจากนักภาษาศาสตร์ และนักประวัติศาสตร์ ผู้เขียนไม่สนใจในความหมายของคำมากเท่ากับประโยชน์ที่ใช้ของคำทั้งสอง ผู้เขียนสนใจเพียงว่า "สยาม" เป็นชื่อของดินแดนผืนหนึ่งในคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งโดยประมาณก็คือที่ตั้งของประเทศเราขณะนี้ สยามเดิมอาจจะกว้างใหญ่กว่านั้น อาจเป็นชื่อเดิมของสุวรรณภูมิทั้งหมดก็ได้ ตามปาฐกถาของ ดร. เอม กานจู แห่งสำนักแถลงข่าวอินเดียประจำประเทศไทย ซึ่งได้แสดง ณ ห้องประชุมของสำนักอบรมครู วัดสามพระยาเมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๔๙๘ กล่าวว่าคำว่าสยามนี้มาจากคำฮินดู "ชยาม" หมายถึงสีคล้ำคล้ายสีท้องฟ้ายามพลบค่ำ ซึ่งเป็นพระนามหนึ่งของพระกฤษณะเทพเจ้าองค์สำคัญของอินเดีย ส่วนคำว่า 'ไทย' ที่ผู้เขียนสนใจก็คือเป็นชื่อของเชื้อชาติหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันนี้ ส่วนมากอาศัยอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน และโดยเฉพาะในแผ่นดินที่เรียกว่าสยามดังนั้นหากชนชาติ ซึ่งมีเผ่าหรือเชื้อชาติไทยในดินแดนอื่นนอกจากประเทศของเราขณะนี้มีความปรารถนาจะเข้ามาร่วมเป็นชาวสยามเพราะเห็นประโยชน์ร่วมกัน จะโดยวิธีตรงหรือวิธีเข้าร่วมเครือ

สัมพันธ์ก็ตาม เขาก็ไม่น่าจะได้รับความกระทบกระเทือนทางเกียรติภูมิ หรือทางจิตใจแต่อย่างใด ในเมื่อเขาทราบว่าประชาชาติสยามนั้นมิได้ถือเชื้อชาติเป็นใหญ่ แต่ถือสัญชาติและผลประโยชน์และความรู้สำนึกทางจิตใจร่วมกันเป็นสำคัญ เขาคงมีสิทธิเรียกตัวเองว่าเป็นคนไทยได้ทุกโอกาส เพราะเขามีเชื้อชาติไทย แต่เขาเป็นชาวสยามเช่นเดียวกับชาวสยามอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีเชื้อชาติต่างกัน ข้อน่าคิดอีกประการหนึ่ง คือเรามีโคลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่บทหนึ่งประดิษฐานอยู่หน้ากระทรวงกลาโหมปัจจุบัน เป็นโคลงซึ่งรู้จักกันดี และมีความหมายสำคัญยิ่งสำหรับคนไทยโคลงนั้นคือ........หากสยามยังอยู่ยั้ง ยืนยง........หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ฤๅ. เนื่อโคลงนี้แสดงชัดว่า "ไทย" นั้นอยู่ใน "สยาม" แต่บัดนี้เราได้เลิกล้มคำว่า "สยาม" เสียแล้วจึงมีการถามเชิงล้อกันว่า "ไทย" เราจะไปอยู่ที่ไหนเล่า

เหตุการณ์แวดล้อม

พลตรีแสวง เสนาณรงค์ กล่าวตอนหนึ่งว่าไม่มีความประสงค์ที่จะรื้อฟื้น หรือทำการรณรงค์หาเสียงเรื่องการเปลี่ยนชื่อประเทศของเราเท่าใดนัก นอกจากเมื่อครั้งหนึ่งโอกาสอำนวยให้ได้มาเกี่ยวข้องในวงการศึกษาอยู่บ้าง ก็ใคร่แสดงความคิดเห็นประกอบหลักฐานบางประการ อันเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบรรดานักศึกษา และผู้ที่สนใจเท่านั้น จึงได้เคยบันทึกเรื่องนี้ลงเป็นครั้งแรก ในหนังสือวารสาร "รัฐศาสตร์" ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อประมาณ ๗–๘ ปีมานี้ แต่บัดนี้เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมหลายประการในปัจจุบันทั้งภายในและภายนอกได้กระทำให้หวลมาเห็นความสำคัญของการให้ชื่อประเทศของเราโดยเฉพาะระหว่างคำว่า "ประเทศไทย" กับ "สยาม" ว่าคำใดจะเป็นชื่อที่เหมาะสมที่สุดฉะนั้นจึงได้ตกลงใจนำบันทึกข้างต้นมาแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อยเสนอมาเพื่อการพิจารณา ณ ที่นี้ จริงอยู่บางท่านอาจเห็นว่า เราได้เคยเปลี่ยนชื่อประเทศกันมาถึง ๒ ครั้ง ๒ หนแล้ว เกรงจะเป็นการสับสนเกินไปสำหรับชาวต่างประเทศ แต่ข้อนี้ใคร่เรียนให้ทราบว่า แม้คำว่า "ประเทศไทย" จะเป็นที่เริ่มรู้จักกันก็ตาม แต่คำว่า "สยาม" ก็ยังมิได้ถูกลืม ซ้ำนั้นกลับยังได้รับความนิยมเรียกอยู่ในที่ทั่วไป.

บางประเทศก็ได้เคยเปลี่ยนชื่อประเทศมาหลายครั้งหลายหนแล้วในเมื่อเห็นว่าเหมาะสมจำเป็น และเป็นประโยชน์ ตัวอย่างประเทศอังกฤษ ในระยะไม่กี่สิบปีได้เปลี่ยนชื่อเรียกถึง ๓ ครั้ง จากอังกฤษเป็น บริเตนใหญ่เป็นสหราชอาณาจักรเป็นต้น.

อย่างไรก็ตาม บันทึกนี้อย่างน้อยที่สุดก็อาจเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาสัญชาติของคนไทย ซึ่งมีกำเนิดมาจากเชื้อชาติอื่น ตลอดจนปัญหาชนต่างด้าวในประเทศ ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจกันอยู่บ้างในขณะนี้ได้บ้าง และทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการพิจารณาให้ชื่อประเทศในการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติด้วยเป็นอย่างมาก.

พัฒนาการเมืองเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

พลเอก แสวง เสนาณรงค์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงในสำนักนายกรัฐมนตรี

๑. คำนำ

ยินดีที่ได้รับเกียรติให้มาร่วมประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งนี้ นักวิชาการ ณ ที่นี้คงมิได้หมายถึง "**นักตำรา**" หรือ "หนอนหนังสือ" คงหมายถึงผู้ที่นำเอาทั้งหลักวิชาและประสบการณ์มาศึกษา เพื่อกำหนดวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ยินดีที่ได้รับมอบหมายให้มาพูด เรื่องเกี่ยวกับการเมือง เพราะการที่กลุ่มสมาคม ซึ่งถือเป็นกลุ่มผลประโยชน์อย่างหนึ่งให้ความสนใจในการเมือง มิใช่เห็นการเมืองเป็นเรื่องสกปรก แล้วเดินหนีนั้นนับเป็นนิมิตดีสำหรับการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประชาธิปไตยในชาติ หากมีคนส่วนใหญ่ขาดความสนใจทางการเมืองเสียแล้ว การพัฒนาการเมืองก็ไร้ความหมาย ในสังคมปัจจุบันการสื่อสารคมนาคมเจริญก้าวหน้ามาก ทำให้คนรู้มาก, รู้เร็ว, รู้เท่า ๆ กัน, รู้พร้อม ๆ กัน การเมืองจึงมิใช่เรื่องผูกขาดของพวกหนึ่งพวกใด กลุ่มหนึ่ง กลุ่มใด โดยเฉพาะต่อไปแล้ว การเมืองเป็นเรื่องของทุก ๆ คน เป็นเรื่องธรรมดาดำเนินอยู่ในที่ทุกแห่ง การเมืองเป็นส่วนได้ส่วนเสียของทุก ๆ ชีวิต (กุน-เฮ่อ กราส และ อูนุ) แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ควรจะถือการเมืองเป็นของ "เล่น" เช่นศัพท์ "เล่นการเมือง" ของเรา การเมืองเป็นเรื่องที่ควรให้การสนใจและจริงจัง

๒. ความสำคัญของการเมือง-และการเมืองคืออะไร

๒.๑ แม้ปัญหาการเมืองจะเกี่ยวเป็นวงจรกับปัญหาอื่น ๆ เช่นปัญหาเศรษฐกิจการทหาร ฯ ล ฯ แต่ก็ถือกันว่า **ปัญหาการเมืองเป็นเอก** ทั้งนี้เพราะเข้าใจปัญหาการ

เมืองผิด ปัญหาอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ การทหาร จะพลอยผิดไปหมดด้วย ยิ่งเป็นปัญหาการเมืองเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติด้วยแล้ว ถ้ากำหนดผิด, แก้ผิด ก็ย่อมจะนำอันตรายหรือความหายนะล่มจมมาสู่ชาติบ้านเมืองได้ เช่น ถ้าไม่เข้าใจว่าปัญหาการเมืองสำคัญที่สุดของประเทศไทยปัจจุบัน คือ ๑) การต่อสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะ และ ๒) การสร้างประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศไทยให้สำเร็จ เป็นภาระกิจที่แยกกันไม่ออก การแก้ปัญหาอื่น ๆ ก็จะผิดหมด กล่าวคือถ้าจะสร้างประชาธิปไตยให้สำเร็จ ก็ต้องสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะ แพ้ไม่ได้ ถ้าแพ้แล้วปัญหาอื่น ๆ ไม่ต้องพูดกันต่อไป และอีกด้านหนึ่งถ้าจะสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะได้ก็จะต้องใช้วิธีประชาธิปไตย จะใช้เผด็จการหรืออนาธิปไตยเป็นไม่สำเร็จ ในระหว่างปัญหาการเมืองสำคัญ ๒ ปัญหาข้างต้น การต่อสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะเป็นสิ่งที่ต้องคิดถึงก่อนอื่น แต่ก็ต้องทราบว่าวิธีประชาธิปไตยปราบคอมมูนิสต์ได้อย่างไร และรู้ว่าคอมมูนิสต์แทรกซึมเข้ามา เพราะความไม่เข้าใจประชาธิปไตยของเราได้อย่างไรเสียก่อนจึงจะสามารถกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาทั้งสองให้สอดคล้องกันได้ ตัวอย่าง ถ้าไม่รู้ว่าคอมมูนิสต์กลัวการเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่ทำให้คอมมูนิสต์หมดหนทางอ้างเหตุผลทางการเมืองเข้าเกลี้ยกล่อมประชาชนให้หลงผิด หรือถ้าไม่รู้ว่าการใช้ทหารต่างชาติเข้ามาต่อสู้ลัทธิคอมมูนิสต์แทนเรานั้น คอมมูนิสต์กลับชอบนัก เพราะเป็นการช่วยหาเหตุให้คอมมูนิสต์ยุแหย่คนไทยให้แตกกันง่ายขึ้นแล้ว เราก็จะต่อสู้คอมมูนิสต์อย่างผิด ๆ เหมือนกับที่ผิด ๆ กันมาแล้วในประเทศอื่น ๆ หรือถ้าไม่รู้ว่าการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศไทยได้สำเร็จ ซึ่งเป็นการปิดประตูต่อลัทธิคอมมูนิสต์นั้น จะต้องปูรากฐานเศรษฐกิจอันมั่นคงเสียก่อน คือนึกถึงเรื่องปากเรื่องท้องประชาชน จะต้องส่งเสริมการศึกษาและอนามัยของชาติให้ดีเสียก่อนแล้วเราก็อาจจะหลงไปกับเสรีภาพอย่างปราศจากขอบเขตหรือใกล้อนาธิปไตยไปได้ หรือไปหลงเชื่อทฤษฎีหมากรุกกล (โดมิโน่) ของ ฟอสเตอร์ ดัลเลส โดยไม่ใช้วิจารณญาณของตนเองอย่างถ่องแท้ พลอยเชื่อง่าย ๆ ไปกับเขาว่า ถ้าเวียตนามแพ้ หรือเวียตนามเป็นคอมมูนิสต์ไปแล้ว ประเทศอื่นทางเอเซียอาคเนย์รวมทั้งประเทศไทยก็จะต้องแพ้และกลายเป็นคอมมูนิสต์ไปด้วยอย่างแน่นอน ก็เท่ากับยอมรับ **การแพ้เป็นยุทธศาสตร์** หรือ แพ้แต่ในมุ้งเสียแล้ว การจะไปแก้ปัญหาอื่น ๆ ก็จะไร้ความหมายไปทันที

๒.๒ **การเมืองคืออะไร** ความหมายดั้งเดิมของคำว่า "**การเมือง**" (Politics) ตามรากศัพท์กรีก หมายถึง **"ศิลปในการปกครองรัฐ"** ซึ่งในยุคแรกความหมายนี้อาจสมบูรณ์เพียงพอ เพราะมนุษย์ซึ่งรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นรัฐในยุคนั้น ถือว่าได้แบ่งออกเป็นสองพวก คือ พวกปกครองฝ่ายหนึ่งซึ่งมีจำนวนน้อย และพวกที่ถูกปกครองอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้แก่ประชาชนในรัฐส่วนใหญ่ การเมืองจึงเป็นเรื่องของพันธะ หรือความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายข้างต้น อย่างไรก็ตามในยุคต่อมา การเมืองมิได้จำกัดเพียงในกรอบของชาติหรือของรัฐเท่านั้น หากได้ขยายออกมาสู่กรอบระหว่างชาติความหมายเดิมเกี่ยวกับ "ศิลปในการปกครองรัฐ" จึงแคบไป และขาดความเหมาะสม จะกล่าวว่า เป็นเรื่องของการปกครองรัฐหนึ่งต่อรัฐอื่น ๆ หรือระหว่างรัฐด้วยกัน ก็ดูจะไม่ถูกต้องและรื่นหูนัก น่าจะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเหมาะกว่า ด้วยเหตุดังนี้ ความหมายของการเมืองจึงได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป และมักหมายถึง **"ศิลปในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม"** "การเมือง" จึงแทรกอยู่ในสังคมมนุษย์ทุกกลุ่มทุกระดับก็ว่าได้ ในกรอบชาติก็เรียกว่า การเมืองภายใน (ระหว่างรัฐกับประชาชน, ระหว่างรัฐย่อยกับรัฐบาลกลาง ฯลฯ) ในกรอบระหว่างชาติก็เรียกการเมืองภายนอก หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเมือง จึงมีความหมายกว้างขวางแบบครอบจักรวาลเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยทั่วไป และรวมเข้าไว้ทั้งเรื่องที่มนุษย์ส่วนมาก **ต้องทำ** และ **ควรทำ** แต่ในยุคปัจจุบันการเมืองภายใน กับ การเมืองภายนอกแยกออกจากกันได้ยาก (กรณี "สงครามประชาชน" ซึ่งฝ่ายคอมมูนิสต์ดำเนินต่อ–ฝ่ายประชาธิปไตยอยู่ขณะนี้) อนึ่ง ความหมายของการเมืองบางทีก็อธิบายในแง่ของ **กำลังอำนาจ** (power) **กล่าวคือการเมืองเป็นเรื่องของกำลังอำนาจ** เป็นเรื่องของ **การใช้กำลังอำนาจ** และการ**จัดระเบียบกำลังอำนาจของมนุษย์** กำลังอำนาจของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มได้แก่ความสามารถการกระทำให้ฝ่ายอื่น หรือฝ่ายตรงข้ามปฏิบัติตามความประสงค์ของตนจะด้วยการใช้กำลัง (force) หรือด้วยการโน้มน้าวจิตใจก็ตาม แต่เข้าใจกันว่า กำลังอำนาจที่แท้นั้นหมายถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจมากกว่า การใช้กำลัง อย่างไรก็ดีนอกจาก**จะใช้กำลังอำนาจ**แล้ว บางครั้งการเมืองยังหมายถึงการจัดระเบียบกำลังอำนาจอันได้แก่ **การร่วมมือ** กันด้วย ทั้งในกรอบชาติและในกรอบระหว่างชาติ

๓. ความมั่นคงแห่งชาติ คืออะไร

โดยทั่วไปนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ย่อมหมายถึงนโยบายรักษาผลประโยชน์ของชาติ (Nationnl Interest) นั่นเอง ผลประโยชน์ของชาติ คืออะไร ผลประโยชน์ของชาติ ก็คือ จุดหมายหรือเหตุผลอย่างกว้าง ๆ ในการดำรงอยู่ของชาติหรือของรัฐ ผลประโยชน์ของชาติหรือจุดหมายในการดำรงอยู่ดังกล่าวนี้ ไม่ว่าในยุคใดสมัยใด สำหรับของชาติหรือของรัฐก็คล้ายกับของบุคคล คือ ยอมหนี **"ความดำรงรอดอยู่"** (Survival) ไม่พ้นหรือจะกล่าวให้เต็มที่ คือ ความดำรงรอดอยู่อย่างปราศจากเสรีภาพ ผลประโยชน์ของชาติกล่าวโดยสรุปย่อมประกอบไปด้วยความต้องการ ๒ ส่วนสำคัญ คือ ก) **ความเกษมสุขของชาติ** (Security ond well - being) ข) **กำลังอำนาจแห่งชาติ** (National power) ส่วนแรกหมายรวมถึงความมั่นคงปลอดภัย และสุข หมายทั้งสุขกาย สุขใจ ซึ่งหมายถึงความสมบุรณ์และเป็นธรรมทางเศรษฐกิจตลอดจนเสรีภาพของมนุษย์ ส่วนนี้เป็นความต้องการขั้นมูลฐาน ซึ่งรู้จักกันทั่วไป ส่วนที่สองหมายถึงความสามารถควบคุมจิตใจและการกระทำของฝ่ายอื่นเพื่อเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ส่วนที่สองนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่งจากทฤษฎีของนักรัฐศาสตร์สำคัญบางท่าน เช่น ศาสตรจารย์ฮันมอรเก้นเหา ซึ่งถือว่าผลประโยชน์ของชาติเป็นเรื่องเกี่ยวกับกำลังอำนาจแห่งชาติเกือบทั้งสิ้น ไม่ว่าของชาติใหญ่ชาติเล็ก โดยสรุปแล้ว ผลประโยชน์ของชาติย่อมมีความหมายตามนัยข้างต้น กล่าวคือ หมายถึง จุดหมายปลายทางอย่างกว้าง ๆ และที่มีอยู่ในลักษณะค่อนข้างต่อเนื่องถาวร ซึ่งรัฐพยายามดำเนินการให้บรรลุถึง ส่วนจะปรากฏเน้นหนักไปในทางใดสุดแต่สภาวะสิ่งแวดล้อมและขุมกำลังของแต่ละชาติ สำหรับชาติใหญ่ก็อาจเน้นหนักในด้านกำลังอำนาจ สำหรับชาติเล็ก ก็ในด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อความดำรงอยู่รอดของตน ผลประโยชน์ของชาติดังที่กล่าวนี้รัฐต่างๆ ได้นำมาเป็นกรอบเค้าโครงในการกำหนดวัตถุประสงค์ของชาติ ซึ่งภายในกรอบแห่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว รัฐบาลของชาติต่าง ๆ ก็จะกำหนดนโยบายเพื่อบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และอุดมการ ทั้งนี้โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับเครื่องมือทรัพยากร ตลอดจนสภาวะการณ์และสิ่งแวดล้อมของตน เพื่อที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ของ

ชาตินั่นเอง กล่าวโดยสรุป ผลประโยชน์ของชาติย่อมแสดงออกมาในรูปการกำหนดวัตถุประสงค์ของชาติและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่บริหารประเทศนั่นเอง

๔. การพัฒนาการเมืองเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

๔.๑ ทำอย่างไรจึงจะทำให้การเมืองงอกงามเติบโตในทางที่ถูก เพื่อสนองนโยบายความมั่นคงแห่งชาติได้ ? ก่อนอื่นต้องทราบว่า **อะไรคือปัญหาการเมืองที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ** สำหรับประเทศไทยปัญหาดังกล่าวนี้ หากจะสรุปสั้นที่สุดคือ **ปัญหาประชาธิปไตย** กล่าวให้ยาวหน่อยก็คือปัญหาการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับภาวะการณ์และลักษณะพิเศษของชาติให้สำเร็จ ปัญหาสร้างประชาธิปไตยนี้เกือบจะเรียกว่าเป็นปัญหาของชาติในยุคปัจจุบันนี้ก็ว่าได้ ทั้งนี้ก็โดยการศึกษาวิจัยค้นคว้าอย่างละเอียดกว้างขวางลึกซึ้งจากอดีต และปัจจุบันของวิวัฒนาการทางการเมืองในประเทศไทย เช่นจะพบว่าการเคลื่อนไหวทางประชาธิปไตยของไทยได้เริ่มมาแล้วแต่อดีต ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงใน **ยุคสุโขทัย**, ประเพณีการสืบสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์ไทยโดยใช้หลัก **"มหาชนนิกรสโมสรสมมุติ"** และพระราชอำนาจถูกจำกัดควบคุมโดยหลักธรรมต่าง ๆ อาทิทศพิธราชธรรม, ราชธรรม ๑๐ ประการ หลักยุติธรรม ๔ ประการ, พระธรรมศาสตร์ ใน **ยุคศรีอยุธยา** การเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตยขั้นปฏิวัติใน **ยุครัตนโกสินทร์** ตอนแรกเริ่มในรัชกาล ที่ ๕ ได้แก่การปฏิวัติจากสังคมศักดินา มาสู่สังคมประชาธิปไตย (การเลิกทาส, การรับเอาระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบบตะวันตก ฯลฯ) ตอนที่ ๒ เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นการปฏิวัติในระบอบประชาธิปไตย จากระบอบพระมหากษัตริย์ที่ไม่มีรัฐธรรมนูญ มาเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแบบตะวันตก เป็นการปฏิวัติเฉพาะในด้านการเมือง ตอนที่ ๓ ได้แก่การปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เป็นการปรับปรุงระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกขั้นรากฐาน และทำประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับประเทศไทยเหล่านี้เป็นต้น

๔.๒ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้นคือสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยของไทยให้สำเร็จ เราก็ต้องพัฒนาประชาธิปไตยโดยการนำเอาคุณค่าที่ส่งเสริม และคุณค่าที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงส่งเสริมหรือแก้ไขเพื่อให้ได้ประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์และลักษณะพิเศษของชาติ โดยกำหนดเป็นแนวความคิดหรือหลักการใหญ่ ๆ ในการดำเนินการต่อไปนี้ :–

๔.๒.๑ **นำหลักนิยมของประชาธิปไตยมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาวะ-การณ์และลักษณะพิเศษของชาติ** (สภาวะการณ์ยุคปัจจุบันคือ การต่อสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะ ลักษณะพิเศษของชาติ นิสสัยรักความเป็นไท, นิยมสายกลางไม่นิยมความรุนแรง, การรู้จักประสานผลประโยชน์ ฯลฯ) **ข้อบกพร่องหรือความล้มเหลวของประชาธิปไตยในหลาย ๆ ประเทศนั้น มิใช่เป็นความผิดของลัทธิประชาธิปไตย หากเกิดจากการไร้สมรรถภาพในการประยุติ (APPLY) ลัทธิประชาธิปไตยในประเทศนั้น ๆ**

๔.๒.๒ ฟื้นฟูอุดมการณ์ของลัทธิประชาธิปไตยให้เข้มแข็งขึ้น การที่ฝ่ายประชาธิปไตยอ่อนแอลงในยุคที่ฝ่ายคอมมูนิสต์คุกคามนี้ ก็เพราะพากันลืมหรือละเลยในอุดมการณ์อันสูงส่งของประชาธิปไตยกัน ฉะนั้นจึงต้องสร้างความเชื่ออย่างแน่วแน่ปราศจากสงสัยว่าประชาธิปไตยดี และสูงส่งกว่าลัทธิอื่นระบอบอื่นทั้งหมด ในขณะเดียวกันก็แก้ไขปรับปรุงจุดอ่อนอันเนื่องมาจากกลไกบางประการของประชาธิปไตยเสียให้เหมาะแก่กาลสมัย เช่น กรรมวิธีประชาธิปไตยบางประการที่ล้าสมัยขาดสุขุมคัมภีรภาพ, Silent Majority ที่เฉื่อยชา (Passive) ขาดความแข็งขัน (Active) (เห็นด้วยเหมือนกัน แต่ยังธุระไม่ใช่) และป้องกันอันตรายจาก "คนโง่ที่เป็นประโยชน์" (Useful Idiote) แก่ฝ่ายคอมมูนิสต์ ฯลฯ)

๔.๒.๓ **วิธีดำเนินการ**

– **บทบาทของรัฐ** พัฒนาพร้อมกันทุกด้านทั้งระบบ (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม)

– มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมือง มิใช่มุ่งแต่เพื่อสร้างประชาธิปไตยฝ่ายเดียวจนลืมการต่อสู้คอมมูนิสต์ให้ชนะ

– ให้การศึกษาประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเอาใจใส่ในการเมืองตามระดับ ไม่ใช่พากันหนีหมด

– บทบาทของมวลชน

– สร้างระบบพรรคให้เกิดขึ้น แม้จะมีอุปสรรคมาก สำหรับประเทศที่ระบบพรรคยังอ่อนแอหรือไม่มีเลย และเคยชินแต่ระบบรัฐก็ตาม แต่ก็ต้องกระทำ

– พัฒนามูลฐานท้องถิ่น (การศึกษา, การปกครองท้องถิ่นตามลำดับขั้น)

–พัฒนากลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อสร้าง "**อำนาจปวงชนที่มั่นคงอย่างแท้จริง**" ประการนี้สำคัญยิ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมือง ทฤษฎีพหุนิยม (Pluralism) อธิบายว่า ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นและมั่นคงอยู่ได้ ก็ด้วยการมีกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมซึ่งเกิดขึ้นและดำเนินการโดยเสรีและด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยการถูกบีบบังคับ หรืออาจเปรียบได้กับดอกไม้บูชาพระ ซึ่งจัดรวมเข้าสวยงาม แต่สีของดอกไม้ก็คงรักษาไว้ หากมาทิ้งเรี่ยราดก็หมดความสวยงามเป็นอนาธิปไตย ถ้าจะเผด็จการก็ให้เป็นสีเดียวกัน ถ้าเป็นสีแดงก็ต้องแดงหมด ประชาธิปไตยคือสายกลาง คำนึงถึงทั้งเสรีภาพทางความคิดของมนุษย์และความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความมั่นคงปลอดภัยของสังคม ทั้งนี้เพราะอุดมการณ์ของประชาธิปไตย ได้แก่ **สถาปนาดุลยภาพของกลุ่มชนในสังคม ซึ่งแตกต่างกันด้วยภูมิปัญญาก็ดี ด้วยผลประโยชน์ก็ดี ให้เกิดขึ้นด้วยสันติวิธี** บางท่านอาจเข้าใจว่าประชาธิปไตยไม่ต้องการ **เอกภาพ** (Unity) มุ่งเพียง **ดุลยภาพ** (Equilibrium) ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ประชาธิปไตยต้องการเอกภาพอย่างยิ่ง แต่**เอกภาพในความแตกต่าง** (Unity in Diversity) ส่วนเผด็จการต้องการ **เอกภาพโดยวิธีเบ็ดเสร็จ** (Unity by Totalitarianism)

กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่พัฒนาในทางการเมืองอย่างถูกต้อง จะเป็นประโยชน์ในการรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนขึ้นมาเพื่อรับการกลั่นกรองดำเนินการสนองความต้องการอันชอบธรรมของประชาชน คือ เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมนั่นเอง และกลุ่มผลประโยชน์ย่อมเป็นกลุ่มนำทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง ในทุกประเทศแม้ประเทศประชาธิปไตย

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ตามไม่ใช่ผู้นำ หากแต่ระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ระบอบเผด็จการตรงที่ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีโอกาสได้เลือกผู้ปกครอง มีหลักประกันในความปลอดภัย, ในชีวิต ทรัพย์สิน ตลอดทั้งสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ

๕. สรุป

–หลักการพัฒนาการ การเมือง เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ–

๕.๑ ประยุกต์ลัทธิประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ และลักษณะพิเศษของชาติ ไม่ใช่ลอกแบบทั้งดุ้น

๕.๒ ฟื้นฟูอุดมการณ์ของประชาธิปไตยให้เข้มแข็งขึ้น ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของประชาธิปไตย

๕.๓ พัฒนากลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อสร้างอำนาจปวงชนที่มั่นคงอย่างแท้จริง

ปัญหาการพัฒนาประเทศชาติให้มั่นคงนั้น นอกจากจะพัฒนาเรื่องปากท้องของประชาชนในชาติแล้ว ยังต้องพัฒนาประชาธิปไตยพร้อมกันไปด้วย การพัฒนาประชาธิปไตยที่ดีนั้น ก็คือการพัฒนาระบบพรรคการเมือง ดังนั้นในคราวฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ทำงานพรรคครั้งที่ ๓ (จ. ราชบุรี) ในฐานะที่ท่านเป็นรองเลขาธิการพรรค จึงแนะนำให้รู้จักพรรคสหประชาไทย ดังต่อไปนี้

พรรคสหประชาไทย

ผมรู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นพิเศษที่ได้รับมอบหมายให้มาบรรยายเป็นอันดับแรก ในการฝึกอบรมผู้ทำงานพรรคในวันนี้ เนื่องจากยังไม่ได้กำหนดหัวข้อเรื่องให้ไว้ แต่ก็ได้คิดไว้ในใจว่าเรื่องที่จะนำมาบรรยายให้ท่านทั้งหลายทราบในวันนี้ ก็เห็นว่าไม่มีเรื่องใดที่จะเหมาะกว่าเรื่องของพรรคสหประชาไทย ในฐานะที่ท่านเป็นสมาชิกเรียกว่าสมาชิกผู้ทำงานพรรค เปรียบประดุจจะถือว่าเป็นสมาชิกผู้แข็งขัน หรือสมาชิกผู้เอาการเอางานเป็นพิเศษ ฉะนั้นจึงควรที่จะได้รู้จักเกี่ยวกับพรรคสหประชาไทย ซึ่งก็เป็นรายการรู้จักตัวของเราเองนั่นเอง เพราะว่าการที่จะทำตามความมุ่งหมายของพรรค ท่านทั้งหลายจะมีหน้าที่หรือภารกิจ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ชี้แจงนโยบายหรืออุดมการณ์ หรือนำเรื่องพรรคสหประชาไทยที่ถูกต้อง ไปชี้แจ้งให้ประชาชนเพื่อที่จะดึงเขาเข้ามาเป็นสมาชิก หรือที่จะให้เป็นกำลังของพรรคของเราต่อไป ทั้งในการจัดตั้งและเลือกตั้ง จึงเห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือเรื่องเกี่ยวกับพรรคของเราเอง ผมคิดว่าท่านทั้งหลายซึ่งเป็นสมาชิกพรรคสหประชาไทยท่านเป็นสมาชิกแข็งขัน คือสมาชิกผู้เอาการเอางานเป็นพิเศษของพรรคนั้น ผมเห็นว่าเราพึงที่จะศึกษานโยบายและอุดมการณ์ ของพรรคให้ลึกซึ้งพอสมควรเท่าที่เวลาจะอำนวย นโยบายของพรรคนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากคล้าย ๆ กับเราเข้าบวชในพระพุทธศาสนา เราจะต้องเข้าใจพระธรรมวินัยอย่างดี รู้ให้ดีพอที่จะเป็นพระธรรมทูตไปจาริกเผยแพร่พระศาสนา เราต้องเข้าใจพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งอยู่ในเกณฑ์สูง จึงจะไปชี้แจงเขาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศของเรานี้ ซึ่งระบบพรรคการเมืองยังไม่เข้าสู่ระบบพรรคที่แท้จริง พรรคสหประชาไทยเป็นพรรคที่เริ่มต้นในเรื่องระบบพรรค เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่าเรื่องเกี่ยวกับนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะว่าโดย

ปกติแล้ว ที่แล้ว ๆ มานโบายแท้ ๆ และวิธีการที่จะแนะนำว่าพรรคของเราจะมีแนวความคิดอย่างไร วิธีการอย่างไรนั้น มักจะกำหนดกันไว้น้อย มักจะแสดงในหน้าที่หรือภารกิจของรัฐ เช่น ด้านการรักษาความสงบ ด้านการศึกษา การสาธารณสุข ซึ่งได้คัดลอกหน้าที่ของรัฐมาเป็นนโยบายของพรรค ซึ่งความจริงตามหลักแล้วไม่สู้จะตรงนัก เป็นที่น่ายินดีว่าสิ่งเหล่านี้พรรค ส.ป.ท. เรามีอยู่พร้อมสมบูรณ์ เรามีและเป็นระบบพรรคที่แท้จริง

ลักษณะพึงประสงค์ของพรรคการเมือง ท่านทั้งหลายก็ทราบแล้วว่า จะมีลักษณะที่สำคัญ ๆ อยู่ ๓ ประการ ประการแรกจะต้องมีเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดซึ่งประกอบไปด้วยอุดมการณ์และนโยบายใหญ่ ๆ ส่วนที่สองเป็นเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นตัวแทนที่สำคัญในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และพรรคการเมืองที่เจริญเติบโตนั้น เราถือว่าพรรคการเมืองเป็นกลไกที่มีความสำคัญไม่แพ้กลไกของรัฐ กลไกของรัฐนั้นมีหลาออย่าง มีฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ นี่เป็นกลไกของรัฐซึ่งเป็นอำนาจของรัฐ แต่กลไกของพรรคซึ่งเป็นกลไกของประชาชนนั้น จะต้องมีความสำคัญไม่น้อยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นส่วนที่สอง คือ การจัดตั้งจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ส่วนที่สามลักษณะพึงประสงค์ของพรรคการเมืองทั่ว ๆ ไปก็คือว่าพรรคการเมืองนั้นจะต้องเป็นตัวแทนของมวลชนส่วนใหญ่ไม่ใช่แทนเพียงกลุ่มใด คณะใด หรือแทนเพียงนักการเมืองกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด หรือแทนพวกหนึ่งพวกใด พรรคการเมืองที่สมบูรณ์แบบ หรือตามระบบพรรคจะต้องแทนมวลประชาชนให้มากที่สุดที่จะมากได้ อาจจะมีหลายหมู่หลายเหล่า จะเป็นหลายอาชีพหลายเผ่าพันธุ์ แต่ก็รวมกันเป็นมวลชน เพราะฉะนั้นลักษณะประการที่สามก็มีความสำคัญไม่น้อย สำหรับประการแรก ส่วนความคิดนั้น พรรคสหประชาไทยเรามีอุดมการณ์ที่แน่ชัด อุดมการณ์ท่านทั้งหลายคงทราบแล้ว คงได้ยินคนพูดบ่อย ๆ แต่ผมก็ขอเรียนให้ความหมายง่าย ๆ สั้น ๆ ว่าอุดมการณ์คือระบบความคิดความเชื่อซึ่งเราคิดว่าถ้าใช้ระบบความคิดความเชื่อนี้แล้ว จะสามารถให้บรรลุถึงสภาวการณ์หรือสถานะอันดีเลิศอันหนึ่ง เรามีความคิดความเชื่อระดมกันมาว่า อันนี้แหละดีที่สุดจะเป็นในทางการเมืองก็ดี ในทางเศรษฐกิจก็ดี ในทางการปกครองก็ดี เมื่อเห็นเช่นนั้นแล้วก็พยายามที่จะชักจูงคนให้เห็นดีด้วย ดีเลิศตามด้วย เมื่อเห็นดีเลิศตามด้วยก็สร้างกลไกของเราด้วย เพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายอันนั้นด้วย นี่เป็นความหมายของอุดมการณ์ คือ ระบบความคิดความเชื่อซึ่งคิดว่าจะสร้างสถานการณ์หรือสภาวการณ์อันดีเลิศให้เกิดขึ้นในทางการเมืองก็ดี ในทางเศรษฐกิจก็ดี หรือในทางปกครองก็ดี และก็ชักจูงคนอื่น ๆ

ให้จำนวนมาก ๆ ให้เห็นดีด้วย และก็สร้างกลไกเพื่อให้ความคิดความเชื่อนั้นให้บรรลุถึงจุดหมายอันนั้นด้วย อันนี้เป็นจุดสุดยอดของพรรคการเมืองสำหรับพรรคสหประชาไทยอุดมการณ์อันนี้คือเราต้องการสร้างสังคม สังคมประชาธิปไตยของไทยเรา อธิบายให้สั้นที่สุดก็คือ ต้องการให้สังคมของไทยเรานี้เป็นประชาธิปไตย พรรคสหประชาไทยเรายืนยัน เราเชื่อมั่นในระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันนี้ไม่มีปัญหา เราไม่ใช่จะเป็นฝ่ายเผด็จการเป็นซ้ายหรือขวา เราสังกัดเสรีประชาธิปไตย เราเชื่อมั่นโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ข้อนี้เรายึดมั่นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และขณะเดียวกันที่เป็นสังคมประชาธิปไตยของไทยด้วย คือ หมายความว่าอุดมการณ์อันเป็นของประชาธิปไตยมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ของคนไทย ลักษณะพิเศษหรือนิสัยประจำชาติของคนไทย สภาวการณ์ของเมืองไทยก็คือปัญหาของชาติเรา ปัญหาของชาติเราอาจจะไม่เหมือนปัญหาของชาติอื่น ปัญหาของประเทศไทยอาจจะไม่เหมือนกับประเทศมาเลเซีย พม่า กัมพูชา เวียตนาม แน่ละไม่เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ไม่ต้องพูดถึงประเทศอื่นไกลออกไป ปัญหาของเมืองไทยก็มีปัญหาหนึ่งลักษณะนิสัยคนไทยภูมิหลังของคนไทย ประวัติศาสตร์ของคนไทยอย่างน้อยคนไทยเป็นชาติ ที่เป็นเอกราชไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของใคร นี่ก็ไม่เหมือนคนอื่น เพราะฉะนั้นสังคมประชาธิปไตยของไทยเรานี้ คือ เรามุ่งที่จะเอาลัทธิประชาธิปไตยนี่มาประยุกต์ หรือมาใช้ให้เหมาะสมกับของไทย นี่ก็คืออุดมการณ์ของเรา สังคมประชาธิปไตยนี่เรา ท่านทั้งหลายคงจะทราบแล้ว เราต้องการที่จะให้สังคมของเราให้มนุษย์ที่อยู่รวมกันมีสิทธิ เสรีภาพมีความมั่นคง ผาสุก ในขณะเดียวกันเราก็คำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมด้วย ไม่ใช่มีแต่เพียงเสรีภาพของบุคคล เสรีภาพของมนุษย์อย่างเดียวขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของสังคมแล้วสังคมจะอยู่ไม่ได้ ก็เป็นประชาธิปไตยวุ่นวาย หาระเบียบหาจุดหมายไม่ได้ อย่างที่เห็นอยู่ในบางประเทศ หรือในประวัติศาสตร์ของพรรคการเมืองของเรารุ่นแรกหรือขณะเดียวกัน เราไม่ได้มุ่งคำนึงถึงมุ่งไปในทางที่ใช้ระบบการปกครองที่จะทำลายเสรีภาพของมนุษย์ เพราะถ้ามนุษย์ขาดเสรีภาพ มนุษย์ก็จะไม่ต่างกับสัตว์ อันนี้ก็เป็นเป้าหมายของเรา แต่ข้อสำคัญก็คือว่า ให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับคนไทย เหมาะสมกับปัญหาของประเทศ ฉะนั้นเราจะออกไปในรูปของพรรคการเมืองก็ดี ในรูปบริการของรัฐบาล หรือในรูปรัฐธรรมนูญก็ดี กฎหมายที่ปกครองบ้านเมืองก็ดี ก็ให้เป็นกฎหมายที่ปกครองคนไทย ไม่ใช่กฎหมายของเราที่ไปใช้สำหรับปกครองคนอื่นหรือเอากฎหมายของคนอื่นมาปกครองคนไทย หรือเอา

รัฐธรรมนูญของประเทศหนึ่งมาปกครองคนไทยก็ไปไม่ได้ อันนี้จึงขอย้ำสังคมประชาธิปไตยของไทยอีกสักนิด ผมเข้าใจว่า เรื่องนี้ก็มีอยู่ในเอกสารของพรรคซึ่งท่านเป็นผู้ทำงานพรรคควรจะหาศึกษาได้ ในขั้นแนวความคิดของอุดมการณ์ของเรามีอย่างนี้ ซึ่งในพรรคการเมืองที่สำคัญ ๆ อย่างของประเทศก็ดีที่เป็นหลักฐานโดยเฉพาะพรรคที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว เขามีอันนี้ทั้งสิ้น อย่างของสหรัฐ ของยุโรปก็มีดังนี้ คือสังคมประเทศ ที่เป็นประชาธิปไตย ก็กำหนดสังคมประชาธิปไตย บางคนก็กำหนดไปในรูปสังคมยุติธรรม เช่นคานาดาปัจจุบันนี้หรือฝรั่งเศสปัจจุบัน นับว่าจัดสังคมยุติธรรม คือเรามุ่งไปในทางฟื้นฟูประชาธิปไตยตามแนวที่เห็นว่าเหมาะสมในยุคสมัยของเรา แต่ว่าเป็นประชาธิปไตยนี่ก็เป็นอุดมการณ์ ซึ่งกล่าวกันแต่เพียงย่อ ๆ ที่สุด เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะว่าแต่ละพรรคการเมือง ที่สมบูรณ์หรือมีระบบพรรคนั้น อย่างพรรคสหประชาไทยเรา เราจะต้องมีอุดมการณ์ ซึ่งบางท่านอาจจะละเลยในเรื่องนี้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ เป็นเป้าหมาย เพราะว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เราต้องการจะดำเนินพรรคการเมืองของเราให้ห่างไกล ได้บรรลุนั้น ขณะนี้ยังไม่มีถึงแม้แต่ในต่างประเทศที่พัฒนาทางประชาธิปไตยแล้ว อุดมการณ์คือสิ่งที่ห่างไกลเหมือนของที่อยู่บนยอดเขาทุกคนต้องพยายามที่จะพัฒนาเพื่อให้คนอื่นเห็นเป้าหมายนั้น แต่ยังไม่ถึง เป็นสิ่งที่เราตั้งไว้ เราตั้งไว้เป็นสิ่งที่ดีเลิศแล้วเรายอมรับอันนี้ ส่วนต่อไปในแนวความคิดในเรื่องนโยบาย ผมคิดว่าจะได้ไว้กล่าวต่อไปในตอนท้าย จะกล่าวเฉพาะที่สำคัญ นโยบายจะเป็นส่วนที่ต่อจากอุดมการณ์ เมื่อเราตั้งอยู่ในอุดมการณ์นั้นไว้แล้ว เราก็ต้องหาวิธีการที่จะบรรลุอุดมการณ์นั้น วิธีการอาจเป็นในรูปกว้าง ๆ อาจจะเป็นในรูปความคิดความเชื่อกว้าง ๆ เช่นในรูปการเมือง มีแนวว่าเราเชื่ออย่างนี้ดีที่สุด ในแนวทางเศรษฐกิจเราเชื่ออย่างนี้ว่าดีที่สุดเป็นแนวความคิดกว้างเป็นนโยบายกว้าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อความคิด ซึ่งท่านจะเห็นว่าในนโยบายพรรคสหประชาไทย จะมีอย่างสมบูรณ์ต่อจากนั้นอาจจะมีรายละเอียด และวิธีการรายละเอียด คือวิธีการดำเนินการอย่างใดที่จะบรรลุความเชื่อ ความคิดอันนั้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากอุดมการณ์วิธีการณ์เราจะทำอย่างไร เช่นในการปกครองเราจะทำอย่างไร ในการบริหารราชการ เราจะทำอย่างไรในทางนโยบายต่างประเทศ เราจะทำอย่างไรในทางการเมือง เราก็อาจกำหนดลงไปละเอียด แต่ก็ไม่ละเอียดมากนัก เพราะว่าในขั้นรายละเอียดนั้นจะต้องเป็นพรรคการเมืองนั้น มีนโยบายเช่นนั้น ได้รับอำนาจในการปกครอง ในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงจะดำเนินรายละเอียดออกเป็นโครงการ เป็นนโยบายย่อยๆ ปฏิบัติราชการต่อไป เพื่อให้ไปตามความมุ่งหมายเฉพาะนโยบายที่ตราไว้ในพรรคการเมืองนี้อย่างกว้าง ๆ อย่างที่ผมเรียนให้ฟังในแง่ความคิด ความเชื่อกว้าง ๆ สิ่งอันนี้

เราจะเห็นว่าโดยปกตินโยบายพรรคการเมืองก็จะแปรออกมาอีกทีหนึ่ง เป็นนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลของพรรคได้รับอำนาจการปกครองมาบริหารราชการแผ่นดินแปรออกไปในรูปที่ลงรายละเอียดพอสมควร เพราะว่าพรรครัฐบาลที่ได้รับมอบหมายให้บริหารราชการแผ่นดินก็มีระยะเวลาว่ากี่ปี นโยบายที่รัฐบาลนำมาแถลงต่อรัฐสภาเป็นครั้งแรกนั้น ก็เป็นนโยบายซึ่งได้แปรออกมาจากนโยบายของพรรคของตัว

นี่ก็เป็นสิ่งที่เป็นลูกโซ่อย่างที่ผมเรียนให้ทราบ ซึ่งนโยบายของพรรคสหประชาไทยเรามีไว้อย่างสมบูรณ์ในแง่การเมือง ในแง่เศรษฐกิจในแง่นโยบายต่างประเทศ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งผมจะขอไว้กล่าวในตอนสุดท้าย เฉพาะในแง่นโยบายที่สำคัญ ๆ ซึ่งใคร่จะให้ท่านสมาชิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านสมาชิกผู้ทำงานพรรคได้ทราบไว้ตามสมควร โดยเฉพาะบางอย่าง นโยบายที่กำลังเป็นปัญหาสำคัญ ๆ อยู่ในปัจจุบัน นี่ก็เป็นส่วนแนวความคิดอย่างกว้าง ๆ อุดมการณ์ นโยบายส่วนที่สองเป็นส่วนใหญ่ คือการจัดตั้ง ซึ่งถือว่าสำคัญยิ่ง เพราะว่าถ้าพรรคเราไม่มีการจัดตั้งที่ดีเป็นระบบพรรค คือว่าการจัดตั้งอันเป็นระบบในพรรคของตัว คือพูดง่าย ๆ ว่าสมาชิกทุกคนมีสังกัด ไม่ใช่เป็นเพียงแต่เข้าชื่อกันเป็นสมาชิกพรรค ลงบัตร เขียนใบสมัคร แล้วก็หมดแค่นั้น เรามีสังกัดเรามีหน้าที่มีระบบอันนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะว่าถ้าปราศจากระบบแล้ว การจัดตั้งก็จะขาดความเข้มแข็ง ซึ่งพรรคสหประชาไทยเราได้มีการจัดอันนี้ขึ้นคิดว่ามีความเข้มแข็ง ในการที่ถ้าเราจะดำเนินการจัดตั้งไปตามข้อบังคับหรือตามแนวของการจัดตั้งพรรค ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อบังคับหรือธรรมนูญของพรรคเป็นหลักนั้นแล้ว เราจะประสบความสำเร็จ อันนี้แหละที่พรรคสหประชาไทยเราถือว่ามีระบบพรรคมีการจัดพรรคอย่างเข้มแข็ง เราก็ได้พิจารณาดูแล้วว่า ปัญหาของพรรคการเมืองในปัจจุบันที่สืบเนื่องมาจากปัญหาของชาติ ซึ่งเวลานี้พรรคการเมืองได้ต่อสู้กันอย่างเอาเป็นเอาตาย พูดอย่างง่ายที่สุดคือ พรรคประชาธิปไตยกับพรรคตรงข้าม คือ ฝ่ายคอมมูนิสต์ ปัญหาคอมมูนิสต์ในประเทศที่ถูกคุกคามนี้ สรุปสั้น ๆ ที่สุด คือการต่อสู้กับพรรคคอมมูนิสต์ ไม่ใช่ต่อสู้กับบุคคล ต่อสู้พรรคคอมมูนิสต์ เพราะฉะนั้นการต่อสู้ในประเทศที่รอดพ้นในการได้ชัยชนะพรรคคอมมูนิสต์ก็ต้องมีพรรคประชาธิปไตย สร้างพรรคประชาธิปไตยซึ่งมีความเข้มแข็ง พรรคประชาธิปไตยเราเกิดมาแล้ว เกิดมาก่อนพรรคคอมมูนิสต์หลายร้อยปี เราเคยมีความเข้มแข็งในยุคที่เราต่อสู้กับลัทธิ ลัทธิที่ใช้อำนาจ ลัทธิเผด็จการ ลัทธิกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในสมัยโบราณเมื่อเกิดการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส จะเห็นว่าประชาธิปไตยมีพลังเข้มแข็งอย่างมาก สามารถจะต่อสู้ลัทธิที่ถือว่าเป็นลัทธิทรราช แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดมีลัทธิใน

การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งอย่างร้ายแรงและขัดต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย คือลัทธิคอมมูนิสต์และพรรคคอมมูนิสต์ การต่อสู้ของพรรคคอมมูนิสต์ใช้อยู่ในรูปของพรรค ต่อสู้ ไม่ใช่คอมมูนิสต์เป็นกลุ่มอาชญากรหรือก่ออาชญากรรมอย่างที่บางท่านเข้าใจเป็นการต่อสู้ของพรรคระหว่างพรรคคอมมูนิสต์กับพรรคประชาธิปไตย ซึ่งปัญหาอันนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญของชาติเป็นประการสำคัญของเมืองไทย ซึ่งท่านทั้งหลายจะทราบแล้ว ๒ ประเด็น คือสร้างประชาธิปไตย กับต่อสู้ลัทธิที่จะทำลายประชาธิปไตย คือต่อสู้พรรคคอมมูนิสต์ให้สำเร็จ ให้ชนะด้วยถ้าแพ้เราเลิกพูดปัญหาเรื่องประชาธิปไตย

พรรค ๗

ปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตย ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม เราต้องต่อสู้ให้ชนะ เพราะฉะนั้นการสร้างพรรคการเมืองเรามีกลไกของรัฐอยู่แล้ว เช่นมีรัฐบาล มีสภา มีศาล ซึ่งไม่พอ เราต้องมีกลไกของประชาธิปไตย มีพรรคการเมือง ซึ่งเข้มแข็ง โดยสรุป พรรคการเมืองอย่างพรรคสหประชาไทยของเราก็เกิดขึ้นมา โดยการเป็นพรรคการเมืองประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง เพื่อต่อสู้กับพรรคตรงกันข้ามให้สำเร็จเท่านั้น นี่เป็นการสรุปอย่างสั้นที่สุด ถึงจุดหมาย หรือ กำเนิดของพรรคสหประชาไทยพรรคที่มีอยู่นอกจากพรรคเรา และเป็นพรรคประชาธิปไตย อาจจะแนว หรือ มีนโยบายและอุดมการณ์ซึ่งยังไม่ถึงขนาด มีการจัดขนาด แต่พรรคเราคิดว่า พรรคเรามีการจัดตั้งที่ดำเนินไปตามความสามารถจะต่อสู้สำเร็จ ดำเนินการไปตามปัญหาได้ตามความมุ่งหมายหลายประการ อันนี้จึงเป็นการจัดตั้ง เพราะฉะนั้นการจัดตั้งของพรรคสหประชาไทย ซึ่งได้แนวของประชาธิปไตย เรายึดประชาธิปไตยในการปรับปรุงการจัด คือให้มีความเข้มแข็ง ให้เป็นประชาธิปไตย พรรคประชาธิปไตยมีหลายพรรค มีมากพรรค คือ พรรคฝ่ายขวา คือพรรคประชาธิปไตยทั้งสิ้น โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการเมือง แต่พรรคที่เข้มแข็งที่เราต้องการ เพราะฉะนั้นเราก็สร้างพรรคของเราให้เข้มแข็ง ที่ว่าพรรคประชาธิปไตยที่อ่อนแอก่อนที่เราจะสร้างให้เข้มแข็งได้ เราต้องรู้จุดอ่อนของเราอุดมสูงส่งอุดมการณ์ประชาธิปไตยไม่มีใครทำพิเศษแม้แต่อุดมคอมมูนิสต์จะต่อสู้กันอย่างไร เรายืนยันของเรา ทั้งในอดีตทั้งในปัจจุบัน ทั้งในอนาคต อุดมการณ์ประชาธิปไตยอันสูงส่ง ถ้ามนุษย์ยังสูงอยู่ไม่เป็นสัตว์ สูงเลิศแน่ แต่การนำอุดมการณ์มาใช้นี้เป็นการด้อยกว่าการประยุกต์ หรือนำมาใช้ นี้เป็นจุดอ่อนของประชาธิปไตย งานซึ่งไม่มีพรรค ไม่มีคอมมูนิสต์ เราสู้ได้สู้ต่อระบบทรราชซึ่งขณะนี้ เราใช้วิธีการเก่า

เท่านั้นไม่สำเร็จ นี่เป็นจุดอ่อนของประชาธิปไตย ไม่ใช่จุดอ่อนที่ตัวลัทธิ บางท่านเห็นว่าระบบประชาธิปไตยเราอ่อน อุดมการณ์และแนวความคิดของประชาธิปไตยนี้ไม่ไหวแล้ว อ่อนแอเต็มที่ วุ่นวายเต็มที่ อันนี้เป็นความเข้าใจผิด ลัทธิประชาธิปไตยยังสูงส่งยังเป็นของดีเลิศ แต่การนำมาใช้ไม่เหมาะกับปัญหาของชาติ เหมาะแก่เรื่องของแต่ละชาติแต่ละประเทศ อันนี้สิครับที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดบกพร่อง จุดอ่อนของเรา ๒–๓ ประการ ที่เปรียบเทียบกับฝ่ายตรงกันข้ามโดยเฉพาะพรรคคอมมูนิสต์ คือหนึ่งในด้านเอกภาพ พรรคคอมมูนิสต์มีเอกภาพ หรือ Unity ดีมาก เพราะอาจารย์เขามีน้อย และเป็นของที่เกิดขึ้นมาใหม่ พลังก็ยังแรง อาจารย์เขาก็ตั้งธงขึ้นให้ทุกคนมองที่ธงจะรบกัน จะอดอยากอย่างไรก็ให้มองธงไว้ มีคัมภีร์เล่มเดียว แต่ประชาธิปไตยของเรานี่มีอาจารย์มาก อาจารย์อังกฤษก็มี อาจารย์ฝรั่งเศสก็มี อาจารย์อเมริกาก็มี อาจารย์ไทยก็มี เพราะฉะนั้น ก็อยู่ที่เราจะปรับปรุงอย่างไรให้ความคิดจากหลายอาจารย์เกิดประโยชน์มากที่สุดและรักษาความเป็นประชาธิปไตยของเราไว้ด้วย **ก็ปรับปรุงเอกภาพ** เพราะฉะนั้นการจัดของเราก็มุ่งในเอกภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ทำลายเสรีภาพ ถ้าขาดเสรีภาพ ถ้าขาดเสถียรภาพ เราก็สู้เขาไม่ได้ หลักอันแรกในการจัดพรรคสหประชาไทยนั้น เรามุ่งแก้ที่อันนี้ประการที่ ๒ จุดอ่อนของประชาธิปไตยเราก็คือ เราไม่ค่อยมีขบวนการ การประสานกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนนี้ไม่ค่อยจะมีสำหรับพรรคตรงข้าม คือ พรรคคอมมูนิสต์นั้นมี มีกันทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับระหว่างชาติ เขามีต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสายและมั่นคง เพราะฉะนั้นในบางแห่งเราจะเห็นว่าประชาธิปไตย เมื่อรบกับคอมมูนิสต์อย่างในเวียตนามนี่เรามีกำลังอันมหาศาล อาวุธรุนแรงที่สุด เงินไม่จำกัด ทุนก็มากกว่า แต่ปราบพวกนั้นไม่ได้ ที่จริงแล้วก็จะมารบกับจีนแดง แต่จีนแดงไม่เสียทหารสักคนหนึ่ง คนอื่นรบให้แทน นี่เป็นขบวนการของฝ่ายตรงข้ามประชาธิปไตย ของเราขาดขบวนการ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ขบวนการนี้ยังเป็นจุดอ่อนของเรา เพราะฉะนั้นการจัดระบบของพรรคสหประชาไทยก็มุ่งเพื่อจะสร้างในรูปความเคลื่อนไหว เพื่อแก้ข้อบกพร่องอันนี้ แต่ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความเป็นประชาธิปไตยไว้ด้วย จึงถือเป็นหลักสำคัญเพราะพรรคคอมมูนิสต์เขามุ่งแต่ที่จะได้ในอุดมการณ์ และก็ทราบแล้วว่าเขาเป็นตัวแทนของกลุ่มชนกลุ่มเดียวเท่านั้น ที่มาสมอ้างว่า เป็นแทนปวงชนทั้งหมด ซึ่งไม่จริง แทนกลุ่มกัมมาชีพเท่านั้น ประชาธิปไตยเราแทนหมดแทนทุกกลุ่มชนทุกเหล่า.

วิวัฒนาการทางการเมือง

พล.ท. แสวง เสนาณรงค์*
รองเลขาธิการพรรคสหประชาไทย

ผมรู้สึกมีเกียรติ และมีความยินดีเป็นอันมากที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บรรยายในเรื่อง "วิวัฒนาการทางการเมือง" ในวันนี้ จึงคิดว่าจะพยายามรบกวนเวลาของท่านให้น้อยที่สุด

ความมุ่งหมายในการที่จะบรรยายเกี่ยวกับเรื่องความวิวัฒนาการทางการเมือง ของประเทศไทยมาเล่าให้ท่านฟังในวันนี้มีอยู่ ๒ ประการ ประการแรกเพื่อจะให้ท่านทั้งหลายได้ทราบความเป็นมาของการเมืองในเมืองไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างสรุปที่สุด เพราะเมื่อเราได้เข้ามาอยู่ในวงการเมืองแล้วเช่นนี้ก็ควรที่จะได้ทราบความเป็นมาไว้บ้างพอสมควร แต่ถ้าหากมีบางท่านอาจจะมีความรู้ และความเข้าใจดีแล้วก็ต้องขออภัยด้วย ประการที่สอง เพื่อที่จะให้ได้ทราบกำเนิดของพรรคสหประชาไทยว่าได้มีความสืบเนื่องในทางการเมืองมาอย่างไรบ้าง ตลอดจนนโยบายของพรรคซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของพรรค เกี่ยวกับเรื่องนโยบายนี้ก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับการสร้างระบบพรรคการเมืองด้วย ซึ่งมีความปรารถนาที่จะให้บรรดาท่านสมาชิกทั้งหลายได้ทราบ ทั้งท่านที่จะได้เป็นตัวแทนของพรรคในสภา และท่านที่เป็นสมาชิกตัวแทนของพรรคอยู่นอกสภาต่อไปด้วย

*บรรยายต่อที่ประชุมสัมมนาสมาชิกฝ่าย ส.ส. ของพรรคสหประชาไทย ครั้งที่ ๑ ณ หอประชุมงานแสดงสินค้านานาชาติ หัวหมาก วันอังคาร ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ เวลา ๑๐.๐๐ น.

เกี่ยวกับความวิวัฒนาการทางการเมืองของไทยเรานั้น ใคร่ที่จะกล่าวถึงอดีตพอสมควร โดยจะได้กล่าวถึงในสมัยสุโขทัยเท่านั้น ตลอดมาจนถึงสมัยอยุธยาและสมัยปัจจุบันอย่างสั้น ๆ

การเมืองและการปกครองของประเทศไทยตั้งแต่อดีตในสมัยที่กล่าวแล้ว ถ้าจะกล่าวโดยสรุปแล้วเรามีสิ่งที่เกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันที่สำคัญที่สุดของชาติอยู่ ๒ ประการ ประการแรกได้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ประการที่สองคือสถาบันศาสนา ถ้าจะกล่าวง่าย ๆ การเมืองหรือการปกครองของไทยซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของวัฒนธรรมของชาติไทยนั้น ก็เกี่ยวพันอยู่กับ "ว" สอง ว. คือ ว. วัง กับ ว. วัด ซึ่งถ้าหากจะเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของฝรั่งมีนักปราชญ์ทางตะวันตกได้ให้ความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตะวันตกว่า ประกอบด้วยวัฒธรรมที่มาจากกรีก โรมัน และมาจากคริสต์ศาสนา สามอย่างดังกล่าวนี้มาประกอบเข้าเป็นวัฒนธรรมของฝรั่งตะวันตก กรีกให้ความคิด โรมันให้ระเบียบวินัย และคริสต์ศาสนาให้หลักทางใจ สำหรับชาติไทยเราก็มีอยู่ ๒ ว. เป็นใหญ่ คือ ว. วัง กับ ว. วัด

สำหรับสถานบันแรกคือสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ประกอบด้วยระบอบใหญ่ ๆ อยู่ ๒ ระบอบด้วยกัน คือ ระบอบดั้งเดิมบิดากับบุตร ซึ่งเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูก หรือเรียกง่าย ๆ ว่าระบอบครอบครัว ส่วนระบอบที่สองซึ่งได้รับภายหลังปลายสุโขทัยหรือยุคต้นศรีอยุธยา ซึ่งได้รับมาจากขอม ขอมนั้นก็ถ่ายทอดมาจากอินเดียอีกต่อหนึ่ง คือ ระบอบสมมติเทวราช สำหรับสถาบันแรกคือสถาบันพระมหากษัตริย์นี้ มีบทบาทเกี่ยวกับชีวิตจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อทางการเมืองการปกครองของชาติไทยอยู่หลายประการ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย สำหรับระบอบแรกคือระบอบบิดากับบุตรนั้น อาจจะเป็นประโยชน์ในยุคที่ไทยยังอยู่ในฐานะชาตินักรบพเนจรอพยพจากเหนือลงมาสู่ทางใต้ การปกครองในขณะนั้นจึงต้องปกครองอย่างแบบครอบครัว ในแง่ของประชาธิปไตยก็นับว่าดี เพราะว่าเป็นการปกครองกันอย่างลักษณะภายในครอบครัว ซึ่งในสมัยสุโขทัยนั้นท่านทั้งหลายก็คงจะทราบกันดีอยู่แล้วว่า เป็นระบอบที่เหมาะในยุคนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในระบอบนั้นก็มีทั้งข้อที่ไม่ใช่ถือว่าเสีย แต่ก็อาจจะเป็นข้อที่น่าจะได้รับการพิจารณาในยุคที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งระบอบนั้นหากนำมาใช้ในยุคประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าประชาชนเป็นผู้ปกครองตัวเองแล้ว ระบอบนั้นเป็นระบอบบิดากับบุตร ผู้ปกครองยังนึกว่าราษฎรเป็นบุตรอยู่ บุตรนั้นก็ไม่รู้จักเติบโต ทำนองเดียวกันบุตรนั้นก็จะขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่อยู่เรื่อย เหมือนกับประชาชนที่ไม่เข้าใจในระบอบประชาธิปไตยก็เลยนึกว่ารัฐบาลเป็นพ่อเป็นแม่ แต่ความจริงรัฐบาลไม่ใช่พ่อแม่ แต่รัฐบาลเป็นผู้ที่มาทำงาน

แทนประชาชนที่เลือกตั้งเข้ามาเท่านั้น ฉะนั้น ในแง่นี้ถ้าหากนำแนวความคิดอันนี้มาใช้ก็อาจจะเป็นข้อเสียได้ แต่ข้อดีของระบอบบิดากับบุตรก็อาจจะเป็นประโยชน์ในแง่คุณธรรม เพราะว่าระบอบนี้ใช้พรหมวิหารธรรม เพราะพ่อมีความปรารถนาดีต่อลูกหรือต่อครอบครัวอยู่เหมือนกัน นักการเมืองที่จะเป็นรัฐบุรุษได้ก็จะต้องใช้คติอันนี้ ไม่ใช่นึกว่าฝ่ายประชาชนเป็นฝ่ายที่ไม่มีสติปัญญาโง่เขลากว่าตนเองเป็นผู้ฉลาด หากใช้จิตใจตนเองเป็นผู้มีพรหมวิหารธรรมแล้วก็อาจจะทำให้นักการเมืองผู้นั้นนับได้ว่าเป็นรัฐบุรุษ

ส่วนระบอบที่สองคือระบอบสมมติเทวราช ซึ่งได้รับมาจากขอม หรือขอมรับมาจากอินเดียนั้น ก็เป็นระบอบซึ่งเหมาะสมที่สุดสำหรับชาติไทยที่ได้เริ่มตั้งตัวในแหลมทองนี้ เป็นระบอบที่ต้องการมีอำนาจ ต้องการความเป็นปึกแผ่น ก็มีคุณในสมัยนั้น แต่ก็เป็นระบอบที่ทำให้ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองห่างเหินกันมากขึ้น ทำให้เกิดข้อเสียหายต่าง ๆ ดังที่ท่านทั้งหลายทราบ

นี่นับได้ว่าเป็นข้อดีและข้อเสียของสถาบันแรกคือสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงใกล้ปัจจุบัน

ส่วนสถาบันที่สองคือ สถาบัน ว. วัดหรือที่เรียกว่าสถาบันศาสนา ผมขอเรียนว่าส่วนใหญ่ก็ได้แก่พระพุทธศาสนา ซึ่งผมต้องขอประทานโทษสำหรับท่านสมาชิกที่ไม่ใช่พุทธศาสนาที่ผมกล่าวนี้ก็เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เก่าแก่ของเมืองไทย แล้วก็ได้มีผู้นับถืออยู่เป็นจำนวนมากในจำนวนประชากรของไทย ไม่ใช่หมายความว่านับถือศาสนาอื่นแล้วจะไม่มีความสำคัญหรือไม่มีบทบาทอะไรในชีวิตจิตใจของชาติไทย เช่น ศาสนาอิสลามเป็นต้น แต่ที่ต้องกล่าวถึงพุทธศาสนาก็เป็นดังที่ได้เรียนข้างต้นแล้ว สำหรับสถาบันศาสนานี้นับว่ามีความสำคัญยิ่งและส่วนมากมีในทางคุณมากกว่าในทางโทษ โดยเฉพาะศาสนาพุทธได้ให้หลักซึ่งเป็นมรดกประชาธิปไตยของชาติไทยมาตั้งแต่ต้น หลักสำคัญ ๆ ได้แก่ หลักการช่วยตัวเอง หลักเสรีภาพในการใช้ความคิด หลักนิยมสายกลางไม่นิยมความรุนแรง หลักเสรีภาพในการใช้ความคิดนี้ทำให้เกิดนิสัยรักความเป็นไท และหลักรู้จักรักษาประโยชน์คือทนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อันนี้นับเป็นหลักสำคัญในมรดกของประชาธิปไตย นอกจากนั้น ยังมีหลักพรหมวิหารธรรม อภัยธรรม ขันติธรรม คือความอดทน มีผู้ที่พูดกันว่าคนไทยนี่ไม่อดทน แต่ผมได้พิสูจน์เห็นแล้วว่าคนไทยเรานี้มีความอดทนอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับชาติอื่นทั้งหลาย ที่แสดงได้ก็คือ ความอดทนนี่ทำให้เราสามารถครองความเป็นเอกราชมาในภูมิภาคนี้ได้โดย

ไม่ตกเป็นประเทศราชแก่ผู้หนึ่งผู้ใด นี่ก็เรียกว่าไทยเรามีความอดทน และความอดทนนี้ก็เป็นคุณสมบัติอันประเสริฐสำหรับระบอบประชาธิปไตย **เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้น เป้าหมายหรือเจตนารมณ์ที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้เกิดดุลยภาพของปวงชนหรือหมู่ชนที่มีความแตกต่างกันในภูมิปัญญาก็ดี ในทางผลประโยชน์ก็ดี ให้อยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี** คือหมายความว่าทะเลาะโต้เถียงกันได้แต่ไม่ตีกัน เพราะฉะนั้น คุณสมบัติที่เหมาะกับระบอบประชาธิปไตยคือขันติธรรม จึงเห็นได้ว่ามรดกประชาธิปไตยของไทยเรานี้ได้มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว ไม่ใช่เพิ่งจะมารับรู้ในสมัยที่เรียกว่าเข้ายุคประชาธิปไตยเท่านั้น เราได้มีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย

เท่าที่ผมได้นำสถาบันสองสถาบันนี้มีอิทธิพลที่สุด สำคัญที่สุด ต่อนิสัยชาติไทยโดยเฉพาะทางการเมือง การปกครองของเรานั้น ก็เพื่อจะได้นำเข้ามาสู่วิวัฒนาการในทางการเมืองยุคปัจจุบัน ซึ่งเราจะเห็นแล้วว่าทั้งสองประการนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยเฉพาะในประการหลังนั้นมีข้อดีเป็นส่วนมาก และได้ให้มรดกแก่ชาติไทยอย่างไร ทั้งสองสิ่งนี้ได้ประกอบขึ้นเป็นมรดกของไทย

ต่อมาเข้ามาสู่ในยุคที่เรียกว่ายุคประชาธิปไตยของไทย ที่ผมได้กล่าวถึงอดีตมานั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่ามรดกของไทยเรานั้นได้มีมาแล้วเก่าแก่ และจะมีประโยชน์ในการสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยในระยะหลังอย่างไร โดยเฉพาะในการสร้างกลไกของรัฐเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และกลไกของพรรคในการปฏิบัติรัฐธรรมนูญ เราจะต้องคำนึงถึงนิสัยประจำชาติ และลักษณะพิเศษของชาติไทย ซึ่งมรดกอย่างนี้เป็นของสำคัญ ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมากล่าวเป็นเรื่องทางวิชาการลอย ๆ แต่เป็นเรื่องที่เป็นหลักเป็นฐานและสำคัญอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นเพราะรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนมาจากความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้น เพราะฉะนั้น ความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้นเป็นอย่างไร เราก็จะต้องสะท้อนมาให้ใกล้เคียงความจริงอย่างที่สุด

ยุคประชาธิปไตยนี้บางท่านอาจจะเข้าใจว่าได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ในทางวิชาการแล้ว ประชาธิปไตยเราได้เริ่มมาก่อนนั้น ซึ่งเราถือว่าในตอนที่ ๑ นั้นน่าจะเริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ หรือในแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง หรือปลายรัชกาลที่ ๔ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อกับรัชกาลที่ ๕ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่าประชาธิไตยเริ่มต้นนั้นก็เพราะถือว่าในตอนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย ในลักษณะที่เรียกว่าปฏิวัติ อย่าตกใจนะครับว่าคำว่าปฏิวัติในที่นี้หมายถึงการลากปืนเอามากระทำการปฏิวัติกัน แต่การปฏิวัติในที่นี้หมายความถึงการเปลี่ยนแปลงที่

สำคัญทางการเมืองอย่างรากฐาน จะเป็นทางการเมืองก็ดี สังคมก็ดี เศรษฐกิจก็ดี เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรากฐานไม่ใช่เปลี่ยนแปลงรายย่อย และก็มีเจตนาในการที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างรุนแรง นี่เป็นลักษณะที่เรียกว่าการปฏิวัติ ในยุคแรกของประชาธิปไตยที่เรียกว่ามีการปฏิวัติกัน เช่นนั้นก็เพราะว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองการปกครองของเมืองไทยขั้นรากฐานหลายอย่างหลายประการ ประการแรกในด้านการเมืองจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ จากการปกครองแบบที่เคยใช้มาในยุคก่อนหรือที่เรียกว่ายุคก่อนประชาธิปไตยนั้น ตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา มาเช่น การบริหารราชการแผ่นดินเราได้แบ่งเป็น ๒ พวก คือ ฝ่ายจตุสดมภ์ กับฝ่ายจตุรงค์ ดังที่ท่านทั้งหลายคงจะทราบกันแล้วคือเป็นฝ่ายกำลังกับฝ่ายสนับสนุน ซึ่งเป็นการปกครองแบบชนิดที่เรียกว่าได้รับมาจากอินเดีย มาถึงในตอนนี้ได้เปลี่ยนมาเป็นการบริหารราชการแผ่นดินที่รับมาจากของตะวันตก มีการแบ่งออกเป็นกระทรวง ๆ ถึง ๑๒ กระทรวง แต่ถ้าพูดไปแล้วก็จะเห็นว่ามีส่วนคล้ายคลึงกันกับสมัยก่อนในแนวความคิดใหญ่ ๆ เหมือนกัน คือ ในสมัยก่อนที่แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย ๆ หนึ่งเป็นพวกกำลังรบที่เรียกว่าฝ่ายจตุรงค์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น ๔ พวก เช่น พลเท้า พลช้าง พลม้า พลรบ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพวกสนับสนุนที่เรียกว่าฝ่ายจตุสดมภ์ คือคำว่าสดมภ์แปลว่าสนับสนุน เรียกว่าสนับสนุนทั้งสี่ คือ เวียง วัง คลัง นา หากจะนำมาเปรียบเทียบกับการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันนี้ กระทรวงที่เป็นกำลังเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันประเทศ พวกหนึ่งได้แก่ กลาโหม มหาดไทย ยุติธรรม ต่างประเทศ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ พวกหนึ่ง ส่วนอีกพวกหนึ่งได้แก่ทางด้านปาก ด้านท้อง หรือด้านพัฒนา ได้แก่กระทรวงเกษตร กระทรวงพัฒนาการ กระทรวงสาธารณสุข อะไรต่าง ๆ ทั้งหลายนั้น เป็นต้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้วกับสมัยก่อนจะเห็นว่าคล้าย ๆ กันเหมือนกัน แต่ว่าเราก็ไม่ยอมเปลี่ยนระบบดั้งเดิมมาสู่ระบบใหม่ นี่นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นรากฐานทางการเมืองในระยะแรกตอนนั้น ส่วนในทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ที่สำคัญได้ทรงทำการเลิกทาส การเลิกทาสนั้นเรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งผมจะไม่ขอนำมากล่าวมากไป ในปัญหาแรงงาน ปัญหาต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงขยายตัวขึ้นตั้งแต่ในยุคนั้น ส่วนในทางสังคมนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด คือเป็นการเปลี่ยนจากระบบเดิมที่บางตำราเรียกว่าระบบศักดินา ระบบเจ้าครองนคร หรืออะไรก็แล้วแต่ในยุคโบราณที่ใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคนั้น มาเป็นสังคมประชาธิปไตย นี่จึงถือว่า

เป็นการปฏิวัติที่ถูกต้องตามความหมาย คือมีการปฏิวัติทุกด้านพร้อม ๆ กัน และมีข้อที่น่าสังเกตที่สุดก็คือ เป็นการปฏิวัติซึ่งกระทำไปโดยค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพ เพื่อให้เหมาะกับสภาวการณ์และนิสัยประจำชาติของชาติไทย ไม่ใช่ทำอย่างพลิกแผ่นดิน เผอิญในปีนี้เป็นปีที่ถือกำเนิดมาครบรอบ ๑๐๐ ปี ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ได้ขึ้นเถลิงราชย์สมบัตินับว่าเป็นนิมิตรดีอย่างยิ่ง แสดงว่าได้เป็นการปฏิวัติตามความหมาย และเป็นการปฏิวัติที่เข้ามาสู่สังคมประชาธิปไตยในขั้นต้น และด้วยความที่เรียกว่าโดยเข้าหลักเกณฑ์ คือ เป็นสังคมประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับภาวการณ์และนิสัยประจำชาติ คือชาติไทยเป็นชาติที่ละมุนละไมไม่นิยมความรุนแรง ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ต้องการกระทำชนิดที่เป็นการหักหาญ จึงถือว่าเป็นการปฏิวัติเข้าสู่ประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้นในยุคนี้

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของยุคประชาธิปไตยตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ นั้นก็ได้ค่อยกระทำตลอดมา แม้ในรัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ แห่งราชวงศ์จักรีนี้ก็ได้กระทำเรื่อยมา เป็นแต่เพียงเรียกว่าช้าไปหน่อยหนึ่ง คือตัวกฎหมายที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคมได้ออกมาช้าไปหน่อย จึงทำให้เกิดการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะปฏิวัติพอสมควรเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่ในการกระทำนั้นได้เรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบพระมหากษัตริย์ที่ไม่มีรัฐธรรมนูญ มาเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ที่อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และนำแบบฉบับของรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตก เพราะนักปฏิวัติหรือเปลี่ยนแปลงการปกครองในยุคนั้นส่วนมากเป็นพวกที่ได้รับการศึกษามาจากทวีปยุโรปตะวันตก ก็ได้ใช้แนวนั้นนำมาใช้เกือบหมดทั้งดุ้น แต่การเปลี่ยนแปลงในขณะนั้นถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการปฏิวัติในยุคประชาธิปไตย เพราะว่าถ้านับยุคประชาธิปไตยเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุครัชกาลที่ ๕ ก็เป็นการปฏิวัติที่เกิดขึ้นในยุคประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างขั้นรากฐานอย่างเช่นในสมัยรัชกาลที่ ๕ คือเปลี่ยนระบบสังคมทั้งระบบจากระบบศักดินาเข้ามาสู่ระบบสังคมประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ถือว่าเป็นการปฏิวัติที่เน้นหนักเฉพาะในทางการเมืองเท่านั้น เพราะว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำเอาระบอบพระมหากษัตริย์ที่ไม่มีรัฐธรรมนูญมาเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ที่อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ โดยอาศัยแนวรัฐธรรมนูญของประเทศยุโรปตะวันตกมาใช้ ส่วนการปฏิวัติในด้านอื่นนั้น ไม่ได้กระทำพร้อมกัน ไม่มีการปฏิวัติในทางเศรษฐกิจหรือในทางสังคมเพียงพอ เพราะฉะนั้น ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จะเห็นว่าข้อบกพร่องของระบบนั้นมีอยู่หลายประการ ประการแรกที่

เห็นได้ก็คือเสถียรภาพในทางการเมือง ซึ่งไม่มีหรือมีน้อยมาก คำว่าเสถียรภาพในทางการเมืองหมายความว่า ระบอบที่อยู่ระหว่างกลางที่จะไประบอบเผด็จการกับระบอบที่จะไปอนาธิปไตย ความยุ่งเหยิงคือเสรีภาพอย่างปราศจากขอบเขต คือระบอบที่ใกล้เผด็จการและใกล้อนาธิปไตย เสถียรภาพทางการเมืองอันนี้ปรากฏว่าหากระทำได้ยาก นี่เป็นข้อบกพร่องอันหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อบกพร่องที่ไม่น่าจะไปโทษใครทั้งนั้น ผมขอเรียนว่าการศึกษาการปฏิวัติเราควรจะมองในแง่ของประวัติศาสตร์และแง่ของความเป็นจริง อย่าไปมองในแง่ของบุคคล เพราะว่าถ้าการปฏิวัติมองในแง่ของบุคคลแล้ว จะไม่สามารถเข้าใจเรื่องของการปฏิวัติได้ถูกต้องเลย เพราะว่าการปฏิวัติทุกครั้งจะต้องมีออกมาทุกครั้งในโลกไม่ว่าจะที่ไหน ต้องมีการระส่ำระสาย ความไม่เป็นระเบียบ ความรุนแรงมากน้อยตามระดับกว่ากัน ความขัดแย้งผลประโยชน์กัน จะต้องมีผู้ได้ประโยชน์ผู้เสียประโยชน์ เมื่องมองการปฏิวัติในแง่ของบุคคลแล้วจะมีแต่เรื่องพวกเหล่านี้ทั้งนั้น แต่ถ้าเรามองการปฏิวัติในทางที่ใช้เหตุผล ปราศจากอารมณ์และมองตามความเป็นจริงแล้ว จะได้ประโยชน์จากการปฏิวัติว่า การปฏิวัติในครั้งหนึ่ง ๆ นั้น มีผลประโยชน์สะท้อนต่อสังคมอย่างไร มีคุณโทษอย่างไร ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากมองการปฏิวัติในแง่ของบุคคลแล้ว ดังเช่นการปฏิวัติที่รุนแรงในประวัติศาสตร์อย่างของฝรั่งเศสก็ดี หรือการปฏิวัติของรัสเซียก็ดี รุนแรงหลายร้อยเท่ากว่าการปฏิวัติที่เราเรียก ๆ กันในประเทศไทย ซึ่งบางครั้งไม่ได้เสียเลือดเนื้ออะไรเลยแม้สักหยดเดียว เพราะฉะนั้นในอันนี้ผมจึงอยากจะขอเรียนให้ทราบ เพราะจะนำเข้าสู่ระบอบความเคลื่อนไหวในทางการเมืองยุคปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญ การมองดูการปฏิวัตินั้น จึงใคร่ขอให้มองด้วยเหตุผล และด้วยความเป็นจริง โดยปราศจากอารมณ์และโดยตัวบุคคล เพราะตัวบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่กระผมได้เรียนแล้ว กล่าวคือ การปฏิวัติทุกครั้งย่อมไม่มีความเป็นระเบียบ ความระส่ำระสายพอควร ความรุนแรง ความขัดแย้ง ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างบุคคล ที่ว่าไม่ควรมองในเรื่องบุคคลนั้น เพราะบุคคลเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา บุคคลที่เคยกระทำดีก็อาจจะกระทำชั่วได้ และทำนองเดียวกันคนที่ทำชั่วได้ก็อาจจะกลับมากระทำดีได้ คนที่เคยเกลียดกันก็อาจจะกลับมาชอบพอและรักใคร่กันก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสสัยประจำชาติไทยเราแล้ว ผมก็ถือว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ คนที่เคยทะเลาะโต้เถียงและเป็นปฏิปักษ์ต่อกันก็อาจจะมาร่วมเป็นร่วมตายกันได้ในภายหลัง ซึ่งมีตัวอย่างจากประวัติศาสตร์มาแล้วของเมืองไทย ชนิดที่บิดาเสียบุตรไป ๒ คน แต่ก็กลับมาร่วมเป็นรัฐมนตรีในคณะเดียวกันก็ยังได้ ถ้ามีความเห็นที่ตกลงกันได้โดยมีเหตุผล ฉะนั้น ผมจึงได้บอก

ว่าการมองการปฏิวัตินั้นขอได้กรุณามองด้วยเหตุด้วยผล ด้วยการปราศจากอคติแล้ว ก็จะได้ประโยชน์ในการมองปฏิวัติ

ดังที่ผมได้เรียนแล้วข้างต้นว่า การปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ตลอดมาจนถึงการปฏิวัติใน พ.ศ. ๒๕๐๑ นั้น เราก็พิจารณาแล้วว่ามีข้อบกพร่องที่เห็นว่าสำคัญในด้านการเมืองการปกครองของเราคือเสถียรภาพในทางการเมือง ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแล้วก็เข้าใจว่า เหตุผลที่สำคัญที่สุดก็คือการปฏิวัติไม่ได้ทำพร้อมกันทุกด้าน การกระทำเพียงด้านเดียวเช่นด้านการเมืองเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นฉบับหนึ่งแล้วจะเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยเช่นนั้นไม่เป็นการเพียงพอ การปฏิวัติจะต้องทำพร้อม ๆ กันหลายด้าน ต้องทำทั้งในด้านการเมือง การเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนในด้านวัฒนธรรมและอื่น ๆ อีกจึงจะเรียกว่าเป็นการปฏิวัติที่สมบูรณ์แบบ

ข้อบกพร่องในทางเสถียรภาพทางการเมืองอันนี้ จึงเห็นว่าอาจเนื่องจากกลไกของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แก่รัฐธรรมนูญนั้น คงจะไม่สู้เหมาะสมนักเพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ทำการถ่ายทอดมาจากแบบของฝรั่งตะวันตกโดยตรง ซึ่งบางท่านที่เป็นนักวิชาการหรือนักการเมืองที่สำคัญ ๆ บางท่านบอกว่า รัฐธรรมนูญนี้มีไว้เพื่อเป็นประวัติศาสตร์ อาจจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งความฝัน แต่ภายหลังระยะ ๓๐ ปีต่อมา หลังจากที่เราได้ทำการศึกษากันมาแล้ว เราต้องการรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องความจริง ไม่ใช่รัฐธรรมนูญที่สร้างมาเพื่อความฝัน เพราะฉะนั้น จุดโหว่อันนี้จึงอาจจะอยู่ที่กลไกของรัฐอันนี้ว่าควรจะให้มีรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นประชาธิปไตย แต่ว่าจะต้องให้สอดคล้องกับลักษณะพิเศษประจำชาติ และสภาวการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยในขณะนั้น ต้องคิดถึงเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการหลังนี้ด้วย ที่ว่าเรารักษาหลักประชาธิปไตยไว้ได้นั้นอย่างไร เพราะว่าหลักประชาธิปไตยเราไม่ได้มองที่ตัวกระดาษหรือตัวอักษร เรามองที่แก่น เราไม่ใช่มองที่กะพี้ ที่ว่าเรามองที่แก่นของประชาธิปไตยนั้นอย่างไร แก่นประชาธิปไตยนั้นอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรเราจึงจะสามารถรวบรวมความคิดความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ แล้วนำมาดำเนินการปกครองเพื่อสนองความต้องการอันชอบธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ได้แล้ว หากทำสำเร็จนั่นก็คือประชาธิปไตย ส่วนวิธีรวบรวมความคิดเห็นนั้นจะกระทำด้วยวิธีใดอันนั้นย่อมสอดคล้องกับสภาวการณ์ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศเพราะนิสัยประจำชาติไม่เหมือนกัน อย่างเช่นชาติตะวันตกต้องการเลือกตั้ง ดังที่บอกเมื่อกี้นี้ว่าประชาธิปไตยต้องมีการเลือกตั้งที่สมบูรณ์แบบ แต่ก็เป็นเรื่องที่ไม่เป็นจริงเสมอไป ประเทศที่มีการ

เลือกตั้งอย่างเต็มที่แต่เป็นประเทศที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยก็มีอยู่มากมายในโลก บางประเทศก็ต้องการให้มีการเลือกตั้งแบบนั้นแบบนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมือนกัน แต่ข้อสำคัญทำอย่างไรจึงจะรวบรวมความคิดความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่แล้ว นำมาปกครองเพื่อสนองความต้องการอันชอบธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ได้แล้ว นั่นแหละจึงจะถึงแก่นของประชาธิปไตยส่วนที่ว่าเมื่อกี้นี้ก็เป็นเรื่องของความแตกต่างของแต่ละสถานที่แต่ละแห่ง เราจึงเห็นได้ว่าจุดโหว่ในกลไกของรัฐนี้น่าจะมี และควรจะได้แก้ไข ส่วนแก้ไขอย่างไรนั้นผมจะได้เรียนต่อไปเมื่อถึงข้อเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวที่เข้ามาสู่ในยุคปัจจุบันแล้ว

ผมจะยกตัวอย่างง่าย ๆ ให้เห็นว่า ความหมายของการรวบรวมความคิดความเห็นของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นอย่างไร ตัวอย่างง่าย ๆ ที่อาจจะอธิบายให้แก่ชาวบ้านก็เข้าใจ เป็นต้นว่า ประชาชนเขียนหนังสือแสดงความคิดความเห็นหรือเรื่องราวร้องทุกข์มา ส่งมาที่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนรัฐบาล ถ้าเป็นรัฐบาลเผด็จการก็ฉีกทิ้งลงตะกร้าหมด เพราะความคิดความเห็นของเรามีอยู่แล้วก็ขอให้ทำตามนั้นก็แล้วกัน อย่างนี้ก็เป็นรัฐบาลเผด็จการ แต่ถ้าอีกรัฐบาลหนึ่งรับความคิดความเห็น และทำตามความคิดความเห็นนั้นหมดเหมือนกับว่าบ้าจี้ตามนั้นหมด แล้วก็ทำไม่ได้ด้วย นั่นก็เรียกว่ารัฐบาลที่เป็นอนาธิปไตย คือ เสรีภาพบริบูรณ์อย่างปราศจากขอบเขต แต่ถ้าเป็นรัฐบาลประชาธิปไตย เมื่อได้รวบรวมความคิดความเห็นต่าง ๆ นั้นมาแล้ว ก็นำมาตรองดูว่าอะไรที่ควรจะพึงได้ และอะไรที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่ใช่เป็นประโยชน์แก่หมู่คณะ สิ่งนั้นคือรัฐบาลประชาธิปไตย

ดังนี้ก็จะเห็นว่าความหมายของประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด และภายหลังจากที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแล้วก็จะเห็นว่าเรื่องนี้เป็นหัวใจ เกี่ยวกับจุดโหว่หรือช่องโหว่ของกลไกของรัฐอันนี้ อันนี้ก็จะเข้าไปสู่รัฐธรรมนูญ ซึ่งเราคิดว่าควรจะได้มีบทบาทที่เหมาะสมในการที่จะแก้ปัญหานี้อย่างไร

อีกประการหนึ่งก็คือ ระบบพรรค เราไม่มีพรรคการเมืองตามความหมายของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง เรามีแต่พรรคสภา พรรคเลือกตั้ง พรรคนักการเมืองบางกลุ่ม ที่ผมเรียนนี้ใคร่ขอเรียนให้ทราบว่าในชั่วโมงนี้เป็นเรื่องของทางวิชาการ จึงพูดกันอย่างตรงไปตรงมา ส่วนพรรคการเมืองตามความหมายของระบบพรรคซึ่งเราต้องการ และพรรคสหประชาไทยต้องการที่จะสร้างรากฐานขึ้นตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปให้ได้ให้เป็นผลสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นก็เป็นจุดเริ่ม

ต้นที่มีอนาคตที่คิดว่าแจ่มใส ระบบพรรคนี้เราถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย กลไกของรัฐที่เรามีอยู่แล้วนั้นเรียกว่าระบบราชการ ระบบราชการนั้นก็คือการเป็นตัวแทนการใช้อำนาจของรัฐ อำนาจของรัฐนั้น จะเป็นอำนาจในทางบริหารก็ดี นิติบัญญัติก็ดี หรือตุลาการก็ดี เป็นเรื่องของการใช้อำนาจการปกครองของบ้านเมือง ส่วนทางสภาก็เช่นเดียวกันเป็นเรื่องการใช้อำนาจออกกฎหมายในการปกครองบ้านเมือง หรือทางศาลก็เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น ปัญหาที่พูด ๆ กันเสมอว่าจะให้ข้าราชการของรัฐเข้าถึงประชาชนนั้น ตามแนวความคิดหลักแล้วเข้าถึงไม่ได้ในเรื่องของการใช้อำนาจ ใครใช้อำนาจได้ดีก็ได้รับการยกย่องว่าใช้อำนาจเป็นธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นพ่อเมืองที่ดี หรือตำรวจใช้อำนาจที่เป็นธรรมก็ได้รับการยกย่องเป็นที่นับถือว่าตำรวจดี แต่ในเรื่องของการใช้อำนาจนี้เป็นของยาก และถ้าจะแก้ไขในสิ่งนี้แล้วก็จะต้องมีระบบพรรค ระบบพรรคเป็นเรื่องของตัวแทนของประชาชนซึ่งเป็นเรื่องที่มาจากข้างล่าง จากประชาชนส่วนใหญ่ พรรคการเมืองที่แท้จริงไม่ใช่อยู่ที่สภา พรรคที่แท้จริงอยู่ตามท้องไร่ ท้องนา ตามสวน ตามที่อยู่ของท่านเหล่านั้น ซึ่งเป็นเสียงที่ขึ้นมาจากข้างล่าง และเป็นเสียงที่ไม่ใช่ว่าจากข้างบนลงมาข้างล่าง เป็นเสียงที่จูงใจจากล่างมาสู่บนอาศัยความจูงใจไม่ใช่อาศัยอำนาจ อำนาจคือความจูงใจเท่านั้นที่จะนำมาใช้ในระบบพรรค อันนี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องยอมรับว่าเราขาด เราไม่เคยมี และเราคิดว่าพรรคสหประชาไทยนี้เป็นพรรคซึ่งมีเจตนาแน่วแน่ที่จะสร้างระบบพรรคให้ได้ จึงเห็นได้ว่าข้อบกพร่องต่าง ๆ ก็เป็นดังที่ผมได้เรียนมาแล้วข้างต้นนี้ว่ามีเหตุใหญ่ ๆ อยู่ ๒–๓ ประการ คือ การปฏิวัติไม่พร้อมกันทุกด้าน บกพร่องในกลไกของรัฐ และบกพร่องในกลไกของพรรค ซึ่งเป็นเครื่องที่ไม่ได้ตำหนิติเตียนในตัวบุคคลเลย บางท่านบอกว่าอดีตผู้แทนราษฎรของเราบางท่านไม่มีความรู้ความสามารถนั้นก็ไม่เป็นจริง เพราะถ้าหากเปรียบเทียบกับผู้แทนราษฎรในต่างประเทศอื่น ๆ แล้ว ผู้แทนราษฎรของเราอาจจะมีมาตรฐานสูงกว่าจะว่าการศึกษาของเราต่ำ แต่ก็ยังดีกว่าอีกหลาย ๆ ประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตย ฉะนั้น ในเรื่องของตัวบุคคลก็เป็นดังที่ผมได้เรียนมาแล้วตั้งแต่ต้น ซึ่งมีสิ่งที่ทั้งดีและไม่ดีประกอบกัน แต่ส่วนใหญ่เราดีเราจึงครองตัวของเราเป็นเอกราชมาได้จนกระทั่งถึงบัดนี้ ซึ่งได้ผ่านวิกฤตกาลหรือมรสุมต่าง ๆ มาได้โดยตลอด เช่นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ผ่านมาแล้ว เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เราน่าจะภูมิใจ และผมขอยืนยันอย่างยิ่งว่าส่วนใหญ่ของเราดี เราจึงอยู่มาได้จนตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ชัด

ว่าจุดโหว่นั้นอยู่ที่ระบอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่คนเรามักจะเถียงกัน เพราะส่วนมากคนเรามักจะไปติดใจกันในเรื่องตัวบุคคลเสียมากกว่า เรามักจะเพ่งเล็งตัวบุคคล ในเรื่องการโจมตีตัวบุคคลนี้เป็นเรื่องที่โจมตีได้ทุกระบอบและทุกพรรค เพราะต้องมีทั้งคนดีและคนเลวด้วยกันทั้งนั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องหลักการหรือเรื่องระบอบแล้วก็เป็นอีกเรื่องที่จะต้องมาว่ากันว่าของใครดีของใครเลว เพราะฉะนั้น เราจึงเห็นได้ว่าจุดโหว่อยู่ที่ระบอบ ซึ่งเป็นเหตุอันหนึ่งที่ควรจะเพ่งเล็งว่าในการแก้ไขนั้นควรจะแก้ไขที่ระบอบ ไม่ใช่ที่ตัวบุคคล ถ้าหากตัวบุคคลดีด้วยและตัวระบอบก็ดีด้วย ก็แจ๋ว ดีที่สุด

อันนี้เองจึงเป็นเหตุความคลี่คลายทางการเมืองมาสู่ยุคที่ ๓ แห่งยุคประชาธิปไตย คือการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ที่เรียกว่าเป็นการปฏิวัตินี้ ผมต้องขอประทานโทษด้วยเพราะยิ่งเป็นที่สด ๆ ร้อน ๆ ด้วยเช่นนี้ ขอได้โปรดอย่าไปมองในแง่อื่นดังที่ผมได้เรียนไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า ขอให้มองกันด้วยเหตุด้วยผล และมองด้วยความเป็นจริง อย่าไปมองที่ตัวบุคคลหรืออย่ามองด้วยอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมต้องขอย้ำถึงข้อนี้ไว้เรื่อย ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการปฏิวัติที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ได้ไปบีบบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ถ้าหากมองกันด้วยเหตุผลและมองด้วยความเป็นจริงแล้วก็จะเห็นว่าในเมื่อเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้น มันก็จะต้องเกิด ห้ามไม่ได้ เราก็จะต้องศึกษาดูว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมาจากเหตุผลอะไร และจากนั้นมามีประโยชน์และมีโทษอย่างไร ในการปฏิวัตเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ นี้นับว่าเป็นการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่งในยุคประชาธิปไตย นับตั้งแต่ได้มีการปฏิวัติเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๕ แล้วหลังจากนั้นก็ได้มีการปฏิวัติใน พ.ศ. ๒๔๗๕ จนกระทั่งมีการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ส่วนที่พูด ๆ กันว่ามีการปฏิวัติรัฐประหารในระยะต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วนั้นเราไม่ถือว่าเป็นการปฏิวัติเพราะเหตุว่าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่วนการปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ นั้นเป็นการปฏิวัติที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขั้นรากฐาน คือเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยที่เรานำมาใช้แบบฝรั่งตะวันตกเกือบทั้งดุ้น ซึ่งในเวลานี้หากท่านมองดูในภูมิศาสตร์การเมืองหรือมองดูที่สหประชาชาติ ประเทศร้อยกว่าประเทศในโลกเวลานี้ มีเหลืออยู่กี่ประเทศที่ยังใช้รัฐธรรมนูญตามแนวนั้นอยู่ ผมคิดว่ายังเหลืออีกเพียง ๓ หรือ ๔ ประเทศเท่านั้นที่เอารัฐธรรมนูญตามแม่บทของประเทศอังกฤษหรือฝรั่งเศส สำหรับอังกฤษเองนั้นก็กระพร่องกระแพร่งไป เพราะเห็นว่ารัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์แบบดั้งเดิมนั้นในเวลานี้ก็รู้สึกว่าจะไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันไปเสียแล้ว ในยุคที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคอยู่อย่างขนานใหญ่ในขณะนี้ สหรัฐ ฯ เองก็ยังไม่

แน่ดังที่ท่านทั้งหลายคงจะทราบกันอยู่แล้วที่มีความวุ่นวายของสังคมภายในสหรัฐเอง แม้ทางการเมืองค่อนข้างจะเรียบร้อย แต่ในทางการเมืองภายในก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งก็เป็นเรื่องที่ไม่แน่ว่าจะเรียบร้อยต่อไป ในยุโรปตะวันตกนั้นหากท่านมองไปตั้งแต่แหลมไอบีเรียจากปอร์ตุเกส สเปญ ฝรั่งเศส ซึ่งไม่ต้องมองไปจนถึงค่ายคอมมิวนิสต์ ก็จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญอย่างที่ว่านั้นในขณะนี้เกือบจะไม่มีเหลืออยู่แล้ว เพราะเป็นรัฐธรรมนูญของความเพ้อฝัน ประเทศนอกตะวันตกแล้วก็ยิ่งไม่มีปัญหา ไม่ต้องพูดกัน ในเอเซีย, อาฟริกา หรือลาตินอเมริกา ไม่ต้องพูดกันหรือไม่ต้องพูดถึง จึงเห็นได้ว่าในการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบมีรัฐธรรมนูญของอย่างฝรั่งตะวันตกมาเข้าสู่รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ซึ่งเหมาะสมกับสภาวะการณ์และสิ่งแวดล้อมกับลักษณะพิเศษของนิสัยประจำชาติของไทยเรา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะเห็นว่าได้มีการเข้าไปแก้ในเรื่องกลไกของรัฐ หากท่านได้มีการศึกษาในตัวบทของรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดในฉบับปัจจุบันนี้แล้ว ส่วนที่ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการร่างมาเป็นเวลายาวนานนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่เสียหาย เพราะเรามีเหตุผล ในคำพระราชปรารภนั้นท่านทั้งหลายจะเห็นได้อย่างชัดแจ้งว่ามีเจตนารมณ์ที่จะแก้กลไกของรัฐอันนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย เหมาะแก่สังคมประชาธิปตยของไทย คือ ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยและนิสัยของคนไทย

ประการแรกที่ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องกับสภาวะการณ์และสังคมไทยนั้น ในขณะเดียวกันก็เป็นรัฐธรรมนูญที่แสดงออกถึงการปฏิวัติอย่างแท้จริงนั้น เพราะว่าเป็นการปฏิวัติพร้อมกันทุกด้าน ทั้งในด้านการเมือง ด้านการเมืองนั้นก็คือการแก้ไขแม่บทกฎหมายที่สำคัญก็คือรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญนี้จะสามารถรักษาเสถียรภาพของบ้านเมืองได้รักษากลไกของรัฐบาลที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันก็ได้มีการปฏิวัติในทางอื่น ๆ ด้านอื่น ๆ อีกด้วย ดังเช่น ได้มีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจอย่างแน่นอน ซึ่งในคำพระราชปรารภนั้นจะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่ได้มีการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมาแล้วนั้น ได้มีการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ไปเป็นอันมาก ประการที่สำคัญก็คือได้มีการพัฒนาการทางการศึกษา และทางด้านเศรษฐกิจอย่างมีแผนหรือโครงการที่แน่นอน และให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม ฉะนั้นเจตนารมณ์อันนี้จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าเราต้องการที่จะแก้จุดโหว่ในเรื่องกลไกของรัฐ คือ ต้องการที่จะให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยของไทย และในขณะเดียวกัน

ก็ให้มีการสร้างประชาธิปไตยพร้อม ๆ กันทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจซึ่งถือว่าเป็นรากฐานในการพัฒนาต่าง ๆ แล้วจึงจะถึงด้านการศึกษา และด้านการเมือง นอกจากนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยปัจจุบันซึ่งนับว่าเป็นประเด็นสำคัญ และก็ได้มีเขียนไว้ในพระราชปรารภ เพราะเป็นความมุ่งหมายที่สำคัญและอย่างสมบูรณ์ที่สุด เพราะเหตุว่าสถานการณ์ทางการเมืองของสังคมเมืองไทยในปัจจุบันนี้ไม่เหมือนเมื่อ ๑๕ ปีหรือ ๒๐ ปีที่แล้ว เพราะเมื่อสมัยก่อน ๑๕ ปีหรือ ๒๐ ปีที่แล้วมานั้นการต่อสู้ในสังคมการเมืองของเราอยู่ในพวกเดียวกัน นอกจากนั้นความหมายของประชาธิปไตยนั้นมีอยู่เพียงแบบเดียวเท่านั้น ไม่ได้มีหลายแบบ คือเป็นประชาธิปไตยเฉย ๆ ไม่มีเสรีประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยประชาชนอย่างแบบที่คอมมิวนิสต์ใช้ การที่จะใช้คำว่าประชาธิปไตยเท่านั้นก็กลัวว่าจะไปเหมือนกับคอมมิวนิสต์ใช้เข้า จึงได้ใช้เป็นเสรีประชาธิปไตย ความจริงประชาธิปไตยนั้นมีอยู่เพียงแบบเดียวเท่านั้นในโลก และเป็นของกลางไม่ใช่ของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือของพรรคใดพรรคหนึ่ง เราได้มีการต่อสู้กันในหมู่เดียวพวกเดียวคือพวกประชาธิปไตยด้วยกันเท่านั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ คู่ต่อสู้ที่น่ากลัวและรุนแรงต่อความมั่นคงของชาติไทยนั้นได้ซุ่มอยู่ คืออันตรายจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับทั้งภายนอกและภายใน ในตอนนั้นหรือเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วมาเรามีแต่เพียงกลิ่นไอของคอมมิวนิสต์ แต่บัดนี้ในปัจจุบันนี้เราได้เห็นได้ทราบของจริงของคอมมิวนิสต์คือการก่อการร้ายของคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ บ้านเราและภายในประเทศของเราเอง ฉะนั้นสังคมของการเมืองเมืองไทยในปัจจุบันนี้จึงมีความแตกต่างกับสังคมการเมืองในยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ดังนั้น รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นแม่บทของกฎหมายซึ่งจะเป็นการสะท้อนจากความเป็นจริงของสังคมการเมืองนั้น ก็จะต้องให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อันนี้ด้วย คือเป็นรัฐธรรมนูญที่สามารถรักษาความมั่นคงของบ้านเมืองหรือพูดง่าย ๆ ว่า ไม่ให้ชาติไทยต้องเป็นเวียดนามที่ ๒ อันนี้เป็นสิ่งซึ่งปรากฏไว้ในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเป็นการเหมาะกับลักษณะพิเศษหรือนิสัยประจำชาติของชาติไทยแล้ว และให้เหมาะกับสภาวะการณ์ของปัจจุบันด้วย แต่อย่างไรก็ดีหลายท่านที่ยังเกี่ยวข้องอยู่ในวงการเมืองนั้นยังมีความเข้าใจว่า เวลานี้สนามต่อสู้ในทางในทางการเมืองยังเหมือนกับสนามเดียวกันกับสนามเมื่อสมัยก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ แต่ความจริงแล้วในปัจจุบันนี้คู่ต่อสู้นั้นไม่มีอะไร ไม่เหมือนกับในสมัยก่อนคือเป็นพวกเดียวกันทั้งนั้น ดังที่ท่านหัวหน้าพรรคได้ย้ำอยู่เสมอว่า พรรคการเมืองพรรคอื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นปฏิปักษ์เลย ถือว่าเป็นผู้ร่วมมือทาง

การเมืองด้วยกันทั้งสิ้น เว้นแต่พรรคการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิประชาธิปไตยคือคอมมิวนิสต์ เพราะว่าพรรคการเมืองอื่นนั้นต่างก็มีความมุ่งหมายที่จะเข้ามาดำเนินการเมืองในด้านการปกครองบ้านเมืองเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนพลเมืองด้วยกันทั้งสิ้น จึงได้มีการต่อสู้กันโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือการเลือกตั้ง เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้วใครมีเสียงข้างมากเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแล้วก็เป็นอันว่าจบเกมส์ แต่ในบัดนี้ยังไม่จบเกมส์เพราะคู่ต่อสู้ที่เป็นอันตรายนั้นยังซุ่มอยู่ทุกขณะ และคอยดูความพลาดท่าเสียทีของกลุ่มประชาธิปไตยที่จะพลาดพลั้ง ฝ่ายนี้จึงมิใช่พรรคการเมืองธรรมดา เพราะไม่ใช่เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งหวังจะเข้ามาเพื่อชนะการเลือกตั้งและเพื่อเข้ามาเป็นรัฐบาลอย่างธรรมดา ๆ เท่านั้น เพราะหากว่าพรรคนี้เกิดได้เข้ามามีอำนาจดำเนินการปกครองบ้านเมืองแล้ว ระบอบประชาธิปไตยที่เรามานั่งเพียรสร้างขึ้นนี้ก็เป็นอันว่าเลิกพูดกันได้เพราะเขาจะทำลายทุกสิ่งทุกอย่างหมด เพราะฉะนั้น อันนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพราะมีลักษณะที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบันของเมืองไทยเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะพิเศษประจำชาติหรือนิสัยประจำชาติของคนไทยเรา ซึ่งไม่นิยมความรุนแรง รู้จักออมชอม นิยมสายกลาง เราไม่ต้องการอะไรที่เป็นจัดทั้งสิ้น อย่างที่ว่าซ้ายจัดหรือขวาจัดเราไม่ต้องการ เราต้องการเป็นกลางอยู่ในสายกลางๆ จึงเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นสิ่งซึ่งแสดงสะท้อนเจตนารมณ์เพื่อสนองความมุ่งหมายดังที่ผมได้เรียนมาแล้วตั้งแต่ต้น แต่เราก็กระทำได้เพียงขั้นแรกก้าวแรกเท่านั้น เราจึงได้เขียนรัฐธรรมนูญไว้ในลักษณะที่เห็นว่าเราจะสามารถรักษาสถานการณ์ความมั่นคงปลอดภัยของชาติไว้ได้และจะต้องให้เป็นการสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และพรรคสหประชาไทยของเราก็ต้องการที่จะรักษาความมุ่งหมายอันนี้ไว้อย่างเด็ดเดี่ยวด้วย ตามที่มีข่าวบางกระแสกล่าวว่า ได้มีบางพรรคกล่าวว่ามีความประสงค์ที่จะมุ่งหมายเข้ามาในสภาประการแรกเพื่อจะล้มล้างรัฐธรรมนูญฉบับนี้นั้น สำหรับพรรคสหประชาไทยเราทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะหลักใหญ่นั้นคิดว่าในช่วงระยะเวลานี้เหมาะกับสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันดีแล้วจึงคิดว่าพรรคสหประชาไทยจะยืนหยัดในเรื่องนี้อยู่ ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยนั้นเป็นเรื่องที่อาจจะพิจารณาแก้ไขให้เหมาะกับสถานการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ และคิดว่าในเรื่องนี้จะทำได้ก็แต่เพียงก้าวเดียวเท่านั้นคือการแก้ไขในเรื่องกลไกของรัฐ ซึ่งคิดว่าเป็นเรื่องที่จะทำได้สำเร็จ เพราะในเมื่อเรามีรัฐธรรมนูญแล้ว ก็จะได้ปูรากฐานสร้างประชาธิปไตยให้มีขึ้นให้ได้ ด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม โดยมีแผนเศรษฐกิจที่แน่นอน ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ได้ดำเนินการมาจนถึงแผน

พัฒนาแผนที่ ๒ แล้ว ความสำเร็จตามเป้าหมายเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งเราต้องถือเป็นแม่บทหรือเป็นขั้นสูงสุดของเราจะสำเร็จหรือไม่ อยู่ที่ขั้นการปฏิบัติรัฐธรรมนูญจะได้ผลอย่างไรในขณะนี้เราจึงมีรัฐธรรมนูญที่เป็นตัวหนังสือเพียงฉบับเดียว แต่จะได้ผลอย่างไรนั้นก็อยู่ที่ขั้นการปฏิบัติรัฐธรรมนูญขั้นการปฏิบัติอันนี้ก็จะเข้ามาสู่ดังที่ผมได้เรียนแล้วว่ามีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ซึ่งจะต้องให้สอดคล้องกับแม่บทรัฐธรรมนูญนี้ เช่น กฎหมายการเลือกตั้ง, กฎหมายการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ, กฎหมายสื่อมวลชน, กฎหมายแรงงานต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้นจะต้องให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญจะขัดแย้งกันไม่ได้ ซึ่งเท่าที่ได้ผ่านๆ มาแล้วก็ปรากฏว่าเป็นที่เรียบร้อยดี อย่างน้อยก็ได้มีกฎหมายการเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมืองก็ได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีที่เสียหายอะไรต่อไปก็ถึงขั้นการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ๆ แล้วประการที่สำคัญคือกลไกของพรรคดังที่ผมได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ซึ่งเราได้สามารถปรับปรุงในเรื่องกลไกของพรรคไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ต่อไปนี้ก็ถึงขั้นการปฏิบัติซึ่งเราต้องการที่จะสร้างระบบพรรคขึ้นในประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างสังคมประชาธิปไตยของเราให้เป็นผลในอนาคต อันเป็นสิ่งที่เราได้ตั้งความหวังไว้ว่าจะต้องทำให้ได้ เพราะในเรื่องของระบบพรรคการเมืองนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องเล็ก ๆ หรือเป็นเรื่องทฤษฎีหรือตำราที่จะบอกว่าในเรื่องระบบพรรคของเมืองไทยนี้เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ ไม่ต้องนำมาพูดกัน แต่ผมใคร่ขอบอกว่าเรื่องระบบพรรคนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะในปัจจุบันนี้ส่วนมากรู้จักกันแต่ระบบราชการหรือระบบรัฐเท่านั้นรัฐนั้นเป็นของกลาง แต่ระบบพรรคเป็นของทุก ๆ พรรค ซึ่งทุก ๆ พรรคต่างก็มีความมุ่งหมายที่จะเป็นเจ้าของรัฐหรือปกครองรัฐ เพราะฉะนั้นเราก็จำเป็นที่จะต้องมีระบบพรรคที่เข้มแข็งที่สามารถจะให้การปกครองได้ดี ระบบพรรคที่จะเกิดขึ้นได้นั้นก็จะต้องมาจากมวลประชาชน ซึ่งเราคิดว่าหากกระทำได้สำเร็จแล้ว การสร้างรากฐานประชาธิปไตยขึ้นในเมืองไทยก็จะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งนับว่าเป็นเป้าหมายอันสำคัญของพรรคสหประชาไทย

ผมคิดว่าในสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความวิวัฒนาการทางการเมืองอันเป็นหัวข้อที่ผมพูดในวันนี้ ซึ่งผมได้พูดในแง่กว้าง ๆ ให้ท่านทั้งหลายได้เห็นถึงความกดดันทางการเมือง หรือความวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงในด้านทางการเมืองตั้งแต่สมัยก่อนอย่างย่อ ๆ มาจนกระทั่งถึงในยุคปัจจุบันที่เรากำลังนั่งอยู่ขณะนี้ ซึ่งหากท่านได้ติดตามศึกษาดูพอสมควรแล้วก็จะเห็นได้ว่าพรรคสหประชาไทยของเราได้ถือกำเนิดมาอย่างไร ซึ่งผมคิดว่าหากมีเวลาพอแล้วก็จะได้กล่าวกันในวาระ

ต่อไปหรือในตอนวันนี้ ซึ่งจะได้มีการอภิปรายกันในวาระต่อไป เพื่อฟังความคิดความเห็นต่าง ๆ กันบ้างพอหอมปากหอมคอ ภายในพรรคของเรานี้ต่างคนต่างก็จะแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ควรจะอยู่บนรากฐานแห่งความสามัคคี เราอาจจะถกเถียงกันได้ แต่ก็ไม่ทะเลาะกัน อันเป็นเป้าหมายของพรรคสหประชาไทย ซึ่งต้องการที่จะสร้างความสามัคคีระหว่างชนในชาติให้เป็นผลสำเร็จ

ผมจึงขอจบคำบรรยายแต่เพียงเท่านี้.

พลโท แสวง เสนาณรงค์ เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญต่อเยาวชนของชาติ เพราะท่านมีแนวความคิดว่า บรรดาทรัพยากรทั้งหลายของชาติ เยาวชนก็เป็นทรัพยากรอันหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าทรัพยากรอื่น ๆ

ท่านมีความห่วงใยถึงคุณภาพของเยาวชน อยากให้เยาวชนของชาติเป็นผู้มีความรู้ดี มีพลานามัยสมบูรณ์ และมีความประพฤติดีด้วย คงจะเห็นได้จาก ข้อเขียนเรื่อง พัฒนาศีลธรรมของเยาวชน ซึ่งท่านเขียนไว้ในขณะเป็นเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

*กรมพัฒนาชุมชนได้ขอเรื่องเกี่ยวกับเยาวชนมาลงพิมพ์ในหนังสือ "พัฒนาชุมชน" ข้าพเจ้าเห็นว่ามีเรื่อง "**พัฒนาศีลธรรมของเยาวชน**" ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งได้ไปปาฐกถาในการเปิดการประชุมประจำปีของสมาคม วาย. เอ็ม. ซี. เอ กรุงเทพฯ เมื่อวันอังคารที่ ๑๘ กันยายน ศกนี้ เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งอาจเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อยแก่การพัฒนาเยาวชน และไม่ขัดข้องที่จะให้เผยแพร่ต่อไป จึงได้สรุปตัดตอนเฉพาะสาระเสนอมาดังต่อไปนี้*

เรื่อง พัฒนาศีลธรรมของเยาวชน รู้สึกว่าเป็นปัญหาสำคัญมากเรื่องหนึ่งในปัจจุบันซึ่งรู้สึกว่า "**แคบ**" เข้าทุกที วุ่นวายมากขึ้น และดูค่อนข้างจะโหดร้ายยิ่งขึ้น ความจริงเรื่องพัฒนาศีลธรรมนี้น่าจะเกี่ยวข้องหรือใช้ทั้งแก่ผู้ใหญ่และเยาวชน แต่ที่เน้นหนักแก่เยาวชน เพราะถือว่ายังอยู่ในวัยน้อย รับได้ง่ายกว่า เรียกว่าอยู่ในวัยแห่งหลังและอุดมคติ

สาเหตุที่ทำให้การพัฒนาศีลธรรม โดยเฉพาะแก่เยาวชนทวีความสำคัญยิ่งขึ้นมีหลายประการ ประการแรกอาจเป็นเพราะโลกเรา "สกปรก" มีพิษมีภัยมากขึ้นดังที่องค์สันตปาปาปัจจุบันได้รับสั่งเมื่อ ๒ – ๓ วันนี้ที่ฤดูร้อนคาสเต็ลกันดอลโฟ่ใกล้ ๆ กรุงโรมห่วงใยเยาวชนของโลก มีความว่ามนุษย์เรากำลังเดินย่ำอยู่ในโคลนตม ต้องแปรอะเปื้อนกับความชั่วอยู่ตลอดเวลา เพราะปล่อยกายปล่อยใจกันอย่างปราศจากขอบเขต ปัจจัยแห่งความเสื่อมทรามทางศีลธรรมก็มีอยู่ทั่วไป

โลกปัจจุบันกำลังกลายเป็นแหล่งแพร่เชื้อและรับเชื้อโรค "ติดต่อ" ความชั่วได้อย่างกว้างขวางง่ายดายและรุนแรงกว่าสมัยใดยุคใด ทั้งนี้เพราะสื่อหรือมัชฌิม (Medium) ก็แรง ตัวพาหนะ (Carrier) ก็ร้าย สื่อหรือมัชฌิมกว้างขวางแรงขึ้น เพราะการทวีอย่างรวดเร็วของประชากรในโลก (Population explosion) เช่น ประเทศไทยเราเมื่อ ๒๐ กว่าปีมานี้ประชากรไม่ถึง ๒๐ ล้านคน บัดนี้ใกล้ ๔๐ ล้านเข้าไปแล้ว อีก ๑๐ – ๒๐ ปีข้างหน้าก็จะถึง ๖๐ ล้านคน ตัวพาหนะก็ร้ายขึ้นเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเท็คนิคหรือเท็คโนโลยีของมนุษย์ (Technology explosion) เช่นในด้านการติดต่อสื่อสารคมนาคมเจริญก้าวหน้ามาก ขนาด "ลัดนิ้วมือเดียว" หรือขนาด ชนะดาวชนะเดือนได้ ทั้ง ๒ ประการนี้ทำโลกดูแคบเข้าทุกทีและเป็นแพล่งแพร่เชื้อและรับเชื้อได้อย่างง่ายดายและกว้างขวาง

สาเหตุประการต่อไป ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์เราไม่ว่าจะในเรื่องใด ๆ เรามักจะมองแก้ปัญหาแต่**สิ่งภายนอกตัวเรา**มากกว่ามอง**สิ่งภายในตัวเรา** เรามักจะมองหรือสนใจ **"น้ำเน่า"** มากกว่า **"ใจเน่า"** ตัวอย่าง มีสิ่งแวดล้อมสกปรกอยู่ทั่วไป เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ฯลฯ เรามักจะโทษผู้อื่น เช่น โทษคนปรุงอาหารสกปรก โทษเจ้าหน้าที่ไม่กวดขัน โทษกฎหมายบกพร่องไม่รัดกุม แต่ลืมโทษหรือมองตัวเราเองที่ยังสมยอมรับความสกปรกต่าง ๆ นั้นอย่างปกติธรรมดาโดยไม่คิดปรับปรุงแก้ไขตัวเราเองบ้าง

มนุษย์เรามีสัตรูอยู่ ๒ ประเภท สัตรูภายนอกที่เห็น ๆ อยู่ และสัตรูภายใน คือตัวของเราเอง ซึ่งอย่างหลังนี้เรามักจะลำเอียง ให้อภัย และเข้าข้างอยู่เสมอ

สิ่งนอกตัวเรานั้นส่วนใหญ่มักอยู่นอกเหนืออำนาจของเราที่จะแก้ไขหรือจะช่วยแก้ไขได้บ้างก็บางส่วนเท่านั้น แต่สิ่งที่เราจะแก้ไขได้มาก คือสิ่งในตัวเราถ้ารู้จักวิธีแก้และช่วยกันแก้

ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาศีลธรรมของคนโดยเฉพาะเยาวชน คนหนุ่มสาวก็เช่นเดียวกัน เรามักมองหาทางแก้ไขสิ่งแวดล้อมข้างนอกตัวมากกว่ามองหาทางแก้ไขในตัวคน ครั้นเมื่อมองในตัวคนแล้วก็มักมองในแง่ของวัตถุธรรมมากกว่ามองในแง่ของคุณค่าภายในหรือคุณลักษณะทางจิตใจของคน กล่าวคือ มองแต่**ความสำเร็จทางวัตถุ**ของคนมากกว่า**มองความเป็นคน** ตัวอย่างเช่นในการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ทุกระดับ จะระดับชาติ หรือ ระดับระหว่างชาติก็ดี เรามักจะให้ความสำคัญหรือสนใจกันแต่จำนวนเหรียญ เหรียญทองเท่าใด เหรียญเงิน เหรียญทองแดง เท่าใด

ตื่นเต้นในสถิติใหม่ที่ดีขึ้น สถิติเดิมที่ถูกทำลาย มากกว่าสนใจหรือให้ความสำคัญในความเรียบร้อยทางกาย ใจของนักกีฬา จนกระทั่งบางครั้งเกือบจะลืมอุดมการณ์อันสูงส่งของการกีฬาไปสิ้น กลับมีแต่ความเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบ

ในการพัฒนาตัวคน นับว่าเราได้ประสบความสำเร็จในด้านพัฒนาทางกายไปไกลมาก มนุษย์สมัยใหม่มีร่างกายแข็งแรงขึ้นกว่าแต่ก่อน อาหารการกินถูกสัดส่วน อนามัย การกีฬาก้าวหน้า เยาวชนยุคปัจจุบันมีร่างกายใหญ่โตกว่าเยาวชนสมัยก่อน จะเห็นได้จากสถิติการเติบโตของร่างกายมนุษย์ สถิติกีฬาโอลิมปิคซึ่งถูกทำลายมากขึ้น ๆ ทุกปี แต่ตรงข้ามในด้านการ **พัฒนาทางใจ** ต่างบ่นกันทั่วไปว่า ทรามลง ต่ำลง ไม่ค่อยได้ผลดูมีปัญหามากขึ้นกว่าแต่ก่อน มักกล่าวกันว่าเยาวชนห่างไกลศีลธรรม, จรรยา ห่างไกลจากศาสนายิ่งขึ้นทุกที

ฉะนั้น การให้ความสำคัญในการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชน จึงเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและน่านิยมอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า เรามาช่วยกันแก้ถูกจุด คือแก้ที่ตัวคนและแก้ที่ความเป็นคน

พัฒนาศีลธรรมของเยาวชน คนหนุ่มสาว คืออะไร ? คือการช่วยกันปลูกฝังความเรียบร้อยถูกต้องทั้งทางกาย, วาจา, ใจ ให้เจริญงอกงามในตัวเยาวชนคนหนุ่มสาวนั่นเอง คือทั้งความประพฤติภายนอกและภายในของเยาวชน

หัวข้อพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนมีมาก แต่ข้าพเจ้าใคร่หยิบยกนำมาเสนอเพียงบางประการ ซึ่งเห็นว่าสำคัญและเหมาะสมแก่เวลาอันจำกัด ดังต่อไปนี้

หัวข้อแรก คือ **พัฒนาความเชื่อหรือศรัทธา** ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และเป็นพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรมทั่วไป คนเราถ้าขาดความเชื่อมั่นหรือศรัทธาเป็นทุนเดิมเสียแล้ว เรื่องอื่น ๆ เกือบจะไม่ต้องพูดกันต่อไป เกือบไม่มีประโยชน์ กล่าวคือ ให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ศีลธรรม จริยธรรม ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์อยู่ หากมนุษย์เรายังต้องการให้แตกต่างกว่าสัตว์ เชื่อในความดี ความชั่ว บาป บุญ สิ่งถูกต้องและไม่ถูกต้อง ถูกต้องอย่างไร ? อย่างน้อยสิ่งถูกต้อง มีดังนี้ ความไม่เบียดเบียน, มีเมตตา, มีกรุณา, มีสุจริต, ไม่นิยมความรุนแรง นึกอะไรไม่ออกให้นึกสิ่งเหล่านี้ก็ใช้ได้ และข้าพเจ้าเข้าใจว่าศาสนาทุกศาสนาไม่ปฏิเสธความถูกต้องเหล่านี้

ความมีศรัทธาหรือความเชื่อดังกล่าว บางครั้งมักจะถูกบิดเบือนว่าเป็นสมบัติของคนโง่ แต่ความจริงแล้ว ที่โลกเรายังอยู่ได้ทุกวันนี้ และมีความสงบสุขพอสมควรขณะนี้ ก็เพราะโลกเรายัง

มีคนมีศีลธรรมจำนวนมากกว่าคนไร้ศีลธรรม หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าโลกยังมีคนซื่อมากกว่าคนโกง, ยังมีคนสุจริตมากกว่าคนทุจริต, ยังมีคนมีใจเมตตากรุณามากกว่าคนใจคอดุร้าย เหี้ยมโหด จะเป็นในระดับหมู่คณะก็ดี ระดับชาติก็ดี หรือแม้ระดับสากลระหว่างชาติก็ดี ก็ยังเป็นจริงอยู่ หาไม่แล้วโลกเรานี้จะอยู่ไม่ได้เลย จะพังพินาศแม้จะมีกำลังใด ๆ อาทิ กำลังทหาร, ตำรวจ หรือกฎหมายบ้านเมืองพิทักษ์ก็ตาม โลกยังพออยู่ได้ ก็เพราะยังมีคนดีมากกว่าคนชั่ว ฉะนั้น ศีลธรรม จริยธรรม จึงยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์อยู่

ข้อต่อไป คือ พัฒนาวินัยทางกาย, วาจา, และวินัยทางใจให้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเรียกว่าวินัยภายนอก วินัยภายใน ข้อนี้เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือคอยควบคุมมิให้ปล่อยกาย, ปล่อยใจไปจนเกินขอบเขต โดยเฉพาะในหมู่เยาวชนคนหนุ่มสาวซึ่งกำลังมีพลัง หากไม่มีวินัยคอยควบคุมแล้วก็จะปล่อยตัวปล่อยใจไปอย่างง่ายดาย ตัวอย่าง การใช้เสรีภาพ ซึ่งหมายถึงการปล่อยกาย ปล่อยใจ ภายในขอบเขต ก็ต้องกระทำโดยมี **ความรับผิดชอบ** เพื่อไม่ให้เกิดโทษแก่ตนเองและผู้อื่น เพราะเสรีภาพก็เปรียบเหมือนอาวุธมีทั้งคุณมีทั้งโทษ ถ้าใช้ดีก็เป็นคุณ ถ้าใช้ไม่ดีก็เป็นโทษได้ การใช้อาวุธก็ต้องมีเครื่องควบคุมทั้งภายนอกและภายใน แต่เครื่องควบคุมภายในคือโดยตัวของตัวเองสำคัญที่สุด ผู้ใช้อาวุธทั้งหลาย เช่น ทหาร ตำรวจ ก็ต้องมีวินัยและกฎหมายอย่างเข้มงวดกวดขันควบคุม น.ส.พ. มีปากกาเป็นอาวุธ ก็มีจรรยาบรรณของ น.ส.พ. เป็นเครื่องควบคุม ศัตรูของตำรวจที่สำคัญที่สุดคือศัตรูภายในคือตัวของตัวเอง เพราะมักลำเอียงและเข้าข้างอยู่ดังข้าพเจ้ากล่าวข้างต้น

พูดถึงความรับผิดชอบซึ่งก็สำคัญมาก ความรับผิดชอบได้แก่ ความมีสติระลึกได้อยู่เสมอว่า ตนกำลังทำอะไรอยู่และที่กระทำนั้น มีผลดีผลเสียอย่างไร คือรู้จัก "เส้นพอดี" ของตน ถ้าเกินเส้นพอดีนี้แล้วจะเป็นอันตรายแก่ตนและส่วนรวม จะต้องรู้จักหยุด มิฉะนั้นส่วนรวมและแม้ตัวเองจะเสียหายอย่างร้ายแรง คนที่ขาดความรับผิดชอบ คือคนไม่มีเส้นพอดีไม่รู้อยู่ที่ไหนปล่อยไปเรื่อย จนตัว "พัง" และส่วนรวม "พัง" อนึ่งในการมีความรับผิดชอบนี้ ยังควรคำนึงถึงอีกข้อหนึ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ การต้องการกระทำตัวให้เด่นรวดเร็วมีชื่อเป็นที่นิยม ซึ่งก็เป็นธรรมดา เป็นความต้องการของทุก ๆ คน แต่การกระทำตนให้เป็นที่นิยมหรือยอดนิยมอย่างเดียวยังไม่เพียงพอในทางศีลธรรม จะต้องให้เป็น "ที่เชื่อถือ" ด้วย คน "เก่ง" อย่างเดียวไม่พอ จะต้อง "ดี" ด้วย ได้ทั้ง "เก่ง" ทั้ง "ดี" ก็วิเศษ จะเพียง "ดัง" อย่างเดียวไม่พอ จะต้อง "ดี" ด้วย ถ้า "ดัง" แล้วไม่ "ดี" อาจ "พัง" ได้ง่าย ๆ ขออภัยที่ใช้ถ้อยคำเหล่านี้เพราะเข้าใจง่ายดี

ข้อที่สาม พัฒนาความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ไม่ใช่คำนึงแต่ส่วนตัวอย่างเดียว ข้อนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมจิตใจในยุคพัฒนาทางวัตถุในบ้านเมืองเราก็กำลังมีการพัฒนาทุกทางทั้งเศรษฐกิจและสังคม เราจึงต้องมีเครื่องควบคุมดังกล่าว หาไม่แล้วจะทำให้เราไม่สามารถรู้จักแยก "ความดี" ที่แท้จริงกับของดีทางวัตถุซึ่งไม่เหมือนกัน แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น ความเสียสละเป็นความดีอย่างหนึ่งในตัวเอง แต่ผู้ประกอบความเสียสละ อาจไม่ได้รับของดีทางวัตถุ เช่น ลาภสักการะ ตอบแทนก็ได้ แต่ก็เรียกว่าได้ทำความดี คือ การเสียสละไปแล้วขออย่าได้ท้อถอย

เกี่ยวกับความเสียสละนี้ ข้าพเจ้าใคร่พูดถึงเรื่องหนึ่งประกอบ คือ **เรื่องการหาเงิน** ซึ่งสำคัญเหมือนกัน เยาวชนต่อไปก็จะเป็นผู้ใหญ่ และต้องหาเงินมาเลี้ยงชีพและครอบครัว เราไม่รังเกียจการใฝ่แสวงหาเงิน หรือที่เรียกว่า "ทำเงิน" (Make money) ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องกระตุ้น (incentive) สำคัญในการพัฒนาทางวัตถุ แต่ก็ขอพึงระลึกว่าเงินเป็นเพียง "เครื่องมือ" มิใช่ "เป้าหมาย" เงินเป็นเพียงสื่ออย่างหนึ่งซึ่งนำเราไปสู่ของที่สูงมีค่ากว่าเงิน อันได้แก่ คุณค่าทางจิตใจของมนุษย์โดยเฉพาะความเป็นคนไว้บ้าง

ข้อสุดท้าย พัฒนาปัญญา คือให้มีความรอบรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ถูกต้องปัญญาเป็นรากฐานของศีลธรรมไม่แพ้ศรัทธา เปรียบเหมือนแสงสว่างในที่มืด เช่นรู้ว่า "ความดี" นั้นต่างกับ "ของดี" ทางวัตถุอย่างไร เช่นรู้ว่าความรุนแรงไม่เคยแก้ปัญหาอย่างถาวรให้แก่สังคมมนุษย์ได้เลย ไม่ว่าในอดีต ปัจจุบันและอนาคต จะแก้ได้ก็เพียงชั่วครู่ชั่วคราวเท่านั้น ตัวอย่าง มีกลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวที่มองสังคมไปในปลายสุดด้านหนึ่งรังเกียจสังคม ปฏิเสธสังคมปัจจุบันว่าใช้ไม่ได้ จึงพากันปลีกตัวออกไปจากสังคมอย่างสิ้นเชิงไม่เอาธุระด้วยไปอยู่ในสังคมใหม่หรือที่สมมุติว่าเป็นโลกใหม่ของตน ได้แก่พวกฮิปปี้ ส่วนอีกพวกหนึ่งก็รังเกียจชิงชังสังคม มองไปอีกปลายสุดด้านหนึ่ง คิดว่าการจะแก้ไขได้ก็ด้วยการทำลายล้างสังคมเดิมนี้ให้สิ้นเชิงก่อนแล้วสร้างสังคมใหม่ขึ้นมา ทั้ง ๒ พวกใช้ปัญญาไม่ถูกต้อง หากใช้ปัญญาถูกต้อง ก็จะรู้ว่าการแก้ปัญหาโดยวิธีสายกลาง รู้จักประนีประนอม มีเมตตา มีสามัคคี จะช่วยแก้ปัญหาได้ดีกว่า แม้ผลจะช้าไปบ้างแต่ก็มั่นคงถาวร ข้อเสนอพัฒนาศีลธรรมบางประการที่ข้าพเจ้าได้นำมาในเวลาจำกัดนี้เข้าใจว่าคงจะเป็นประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อย

ท้ายนี้ข้าพเจ้าใคร่เรียนอีกครั้งหนึ่งว่าการพัฒนาศีลธรรมเยาวชนนั้น เราเน้นหนักในการแก้ปัญหาในตัวคนเป็นสำคัญสิ่งนอกตัวเราส่วนใหญ่อยู่นอกเหนืออำนาจเรา เราจะช่วยแก้ไขได้บ้างบางส่วนเท่านั้น ส่วนในตัวเรา ๆ ทำได้มากถ้ารู้วิธีทำและช่วยกันทำจริง ๆ

หากจะเปรียบว่าสิ่งภายนอกตัวเรา "สกปรก" มากขึ้น วิธีแก้ไขที่ดีที่สุดก็คือการสร้าง "**ภูมิคุ้มกัน**" หรือฉีดยาป้องกัน และ "ยาบำรุง" ในตัวเราให้มากยิ่งขึ้น นี่เป็นหลักการแพทย์เบื้องต้น คือ โดยการช่วยกันพัฒนาศีลธรรมหรือสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ให้แก่เยาวชนให้มาก ๆ ขึ้น เพราะสิ่งข้างนอกตัวหรือแวดล้อมกำลังสกปรกยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ดังกล่าวนี้มิได้ขึ้นอยู่แก่เยาวชนแต่ฝ่ายเดียว ต้องขึ้นอยู่ที่ความร่วมมือของผู้ใหญ่ด้วย ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้วว่า การพัฒนาศีลธรรมนี้ควรใช้ได้ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนแยกกันไม่ออก เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เรามักจะกล่าวกันติดปากว่า เยาวชนคืออนาคตของชาติ แต่ก็ลืมไปสนิทว่า ผู้ใหญ่ก็เป็นอนาคตของชาติเหมือนกัน เพราะผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างของเด็ก ตัวอย่างไม่ดี อนาคตก็ไม่ดี ถ้าตัวอย่างดี อนาคตก็แจ่มใส ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนจึงเป็นอนาคตของชาติ แยกกันไม่ได้ ข้าพเจ้าใคร่ให้เปลี่ยนมายึดคำขวัญนี้เสียใหม่มากกว่า ข้าพเจ้าขอฝากความหวังไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ยิ่งกว่านั้น เมื่อท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับรัฐบาลในสมัยนั้น ท่านพิจารณาเห็นว่าการจะส่งเสริมเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพทุก ๆ ด้านนั้น จะต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบ ในด้านนโยบายและการประสานงาน เพราะในขณะนั้น หน่วยงานส่งเสริมเยาวชนกระจัดกระจายกันอยู่ตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เพื่อยกฐานะสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ให้มีฐานะเป็นกรม เข้าสู่การพิจารณาของสภา ในการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยท่านได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ และให้เหตุผลเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

รัฐบาลขอเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พ.ศ. .... โดยมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

หลักการ จัดตั้งสำนักงานเยาวชนแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรขยายงานส่งเสริมเยาวชนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งมีฐานะเป็นกองสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีให้มีฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินงานส่งเสริมเยาวชนของชาติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และทำหน้าที่ประสานงานและติดตามผลงานในด้านกิจการเยาวชนแห่งชาติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

ท่านประธานที่เคารพ ตามที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้ให้ข้อสังเกตอันเป็นประโยชน์เมื่อกี้นั้น รัฐบาลขอขอบคุณและก็ใคร่ขอเรียนชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาและประกอบข้อสังเกตของท่านสมาชิกที่ได้ชี้แจงเมื่อกี้ มีประเด็นสำคัญเช่นว่าจะเพิ่มงบประมาณหรือไม่ ทำไมแยกงานที่มีอยู่ในกระทรวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ แล้วจะไปให้ส่วนราชการนี้ไปขึ้นแก่กระทรวงศึกษาธิการ แทนที่จะขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องนี้รัฐบาลขอเรียนชี้แจงเหตุผลเพิ่มเติมพอสมควร คืองานส่งเสริมเยาวชนหรือพัฒนาเยาวชนแห่งชาติ หรือเรียกง่าย ๆ ว่างานเยาวชนนี้ เป็นงานที่มีความสำคัญและกว้างขวางเป็นอย่างยิ่ง และนอกจากนั้นยังมีความสลับซับซ้อนและละเอียดอ่อน นอกจากนั้นยังไวอารมณ์อีกด้วย ที่ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งและกว้างขวางนั้น เพราะว่าเยาวชนเราถือว่าเป็นทรัพยากรของชาติที่สำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นทรัพยากรคน อะไรจะสำคัญเท่าทรัพยากรคนเป็นไม่มีในกระบวนทรัพยากรของชาติทั้งหลาย ที่ว่ากว้างขวางนั้น เพราะว่าเยาวชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในทรัพยากรประการนี้ที่มีจำนวนมากที่สุด ท่านทราบหรือไม่ว่าอย่างในประเทศไทยขณะนี้ ตามตัวเลขสุดท้ายหรือสถิติสุดท้ายที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ๖๕ เปอร์เซ็นต์ของประชากรของประเทศมีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี นี่ก็เป็นประชาชาติที่เป็นเด็กมาก และตัวเลขเปอร์เซ็นต์นี้อาจจะทวีมากขึ้น ในเมื่ออัตราเพิ่มของประชากรยังเป็นในอัตราเช่นนี้ หมายความว่าถ้าคิดประชากรของประเทศไทยขณะนี้คิดตัวเลขง่าย ๆ ๔๐ ล้านคน อย่างสถิติที่คาดคะเนไว้ในเร็ว ๆ นี้ เพราะฉะนั้นเป็นคนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปีเสียถึง ๒๔ ล้านคน และก็ใน ๒๔ ล้านคน ประมาณครึ่งหนึ่งซึ่งอยู่ในอายุวัยเรียกว่าวัยเยาวชนประมาณ ๑๐ ปีเศษ ถึง ๒๕ ปี คือจากวัยที่เรียกว่าวัยรุ่นถึงวัยฉกรรจ์ประมาณครึ่งหนึ่ง คิดเสีย ๑๒ ล้านคน นอกจากนั้น ๑๒ ล้านคนนี้ยังมีเป็นพวกที่อยู่ในโรงเรียน อยู่ในสถาบันการศึกษา เช่น อยู่ในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในมหาวิทยาลัยทั้ง หมดประมาณ ๖ ล้านคน นี่ตัวเลขของคณะ

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ หลังที่สุดนี้ ๖ ล้านคน แต่เป็นเด็กตั้งแต่วัยอนุบาลถึงวัยประถมศึกษาตอนต้นเสียราว ๕ ล้านคน ฉะนั้นวัยที่เป็นวัยเยาวชนแท้ ๆ ที่อยู่ในสถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกับมหาวิทยาลัยนี้ประมาณ ๑ ล้านคนเท่านั้น ๑ ล้านคนใน ๑๒ ล้านคน เพราะฉะนั้น ๑ ล้านคนนี้อยู่ในส่วนที่เรียกว่าสถาบันการศึกษาตั้งแต่มัธยมตอนปลาย โรงเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยครูมหาวิทยาลัยรวมทั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งเพิ่มขึ้นอีกก็ไม่ถึงล้านคน เหลืออีก ๑๐ กว่าล้านคนนี่เป็นเยาวชนที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในประเทศไทย ถ้าเราจะลองแบ่งไป สลับซับซ้อนอย่างไร เพียงแต่ลองแบ่งประเภทเล่น ๆ ก็แยกถึง ๔–๕ ประเภท

ประเภทแรก คือเยาวชนในชนบทซึ่งเป็นประเภทที่มีจำนวนมากที่สุด ท่านลองวาดภาพที่ในชนบทนี่ เยาวชนที่อายุประมาณ ๑๐ ปีเศษหรือ ๑๕ ปีเศษ ถึง ๒๕ ปีนี่ ที่กระจัดกระจายอยู่ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง ไม่ได้เข้าเรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาใด ๆ ทั่วชนบทของประเทศไทย นี่เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด

กลุ่มที่ ๒ เยาวชนในชุมชนหรือเยาวชนในเมือง พวกนี้ส่วนมากมาจากชนบท หลั่งไหลเข้ามาตามวิวัฒนาการของสังคมขณะนี้ เข้ามาในชุมชนหรือในเมืองเป็นประเภทที่ ๒ มีจำนวนไม่น้อยแล้วมาสร้างปัญหาในแหล่งชุมชน สร้างปัญหาวัยรุ่นเยาวชนให้มีปัญหา นี่เป็นประเภทที่ ๒

ประเภทที่ ๓ อาจจะเป็นกลุ่มที่เรียกว่าไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยทั้ง ๆ ที่เรามีพระราชบัญญัติประถมศึกษามาช้านาน นี่ยังมีเยาวชนในวัยอายุประมาณ ๑๐ ปีเศษถึง ๒๕ ปี ซึ่งไม่เคยเข้าโรงเรียนเลย นี่ตามสถิติจากแหล่งที่เชื่อถือได้อีกเหมือนกัน ประมาณถึง ๑ ล้านคนเศษ ยังเหลืออยู่นี่เป็นประเภทที่ ๓....................

ประเภทที่ ๔ กลุ่มเยาวชนที่มีงานทำ หากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้มีอาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญเหมือนกัน เพราะเราจะต้องพัฒนาให้เขาสามารถปรับปรุงตัวเอง ให้เหมาะแก่การพัฒนาของสังคม ความเจริญของยุคสมัย พวกนี้ก็เป็นปัญหาพอใช้ มีงานทำอยู่บ้าง ในสาขาต่าง ๆ สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการต่าง ๆ นี่เป็นกลุ่มประเภทที่ ๔

ประเภทที่ ๕ คือกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา กลุ่มนี้แม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่มีบทบาทขึ้นในทางสังคม เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม ในทางการ

เมือง ในทางเศรษฐกิจมาก กลุ่มนี้อาจจะนับตั้งแต่มัธยมตอนปลายไป รวมทั้งนิสิตนักศึกษาตามสถาบันขั้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นกลุ่มประเภทที่ ๕

เพียงแต่เห็นอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ในความสลับซับซ้อนละเอียดอ่อนของปัญหาเยาวชนนี้ไม่ใช่เล็กน้อย สำหรับหน่วยราชการ พูดถึงในด้านรัฐบาล ส่วนของด้านรัฐบาลหรือด้านราชการหน่วยราชการมีหลายหน่วยหลายส่วนด้วยกัน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรืองานเยาวชนเหล่านี้กระจายอยู่ในกระทรวงทบวงกรมเป็นจำนวนมาก เช่นกระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงใหญ่ กระทรวงมหาดไทยซึ่งกระทรวงเดียวก็ยังมีกรมซึ่งมีงานเยาวชนจำแนกออกไปอีก กรมพัฒนาชุมชน สำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมแรงงาน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงเกษตรส่งเสริมเยาวชนในด้านเกษตรกรรม ถือว่าเป็นอาชีพพื้นฐานของคนไทย กระทรวงกลาโหม เน้นหนักไปในทางเยาวชนในท้องถิ่นที่มีปัญหา เน้นหนักไปในทางป้องกันประเทศ ดังที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวแล้วเมื่อกี้นี้ เช่นการฝึกรักษาดินแดนหรือการฝึกเยาวชนในสมัยที่แล้วมา ก็มีหน้าที่อย่างนี้ ซึ่งดูเผิน ๆ คล้าย ๆ ว่าหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ จะไปแย่งงานกัน ไปซ้ำกัน ไปซ้อนกัน ดังที่วิตกกังวลกันไป แต่ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าเรามองถึงความสำคัญของปัญหา ความกว้างขวางของปัญหาของเยาวชน ๑๐ ล้านคนกว่าอย่างนี้ งานที่หน่วยราชการต่าง ๆ รับไปทำกันนี้ เปรียบแล้วเป็นเรื่องเล็กน้อยเหลือเกินกระทรวงศึกษาธิการรับไปเพียง ๖ ล้านคนนะครับ ๖ ล้านคนนี้เป็นเด็กเสีย ๕ ล้านคน เยาวชน ๑ ล้านคน แล้วที่เหลือ ไม่พอด้วยซ้ำนะครับ อย่าไปถือว่าเป็นการซ้ำซ้อนกันเลย เป็นเพียงถือว่าเป็นการแบ่งกันทำช่วยกันทำ ก็เกือบไม่พอแล้ว ถ้าคำนึงความสำคัญของปัญหาและความกว้างขวางของปัญหา แต่ว่าสิ่งที่เราขาดอยู่ขณะนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนว่าทุกฝ่าย เรียกว่ายอมเห็นความสำคัญของปัญหาเยาวชนนี้ ทุกคนเห็นหมดปัญหาเยาวชนเป็นเรื่องไม่ใช่เรื่องเล็ก เรื่องสำคัญจริง ๆ ยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาก้าวหน้าอย่างเรานี้ ใช่แต่ประเทศไทย ประเทศอื่นก็เช่นเดียวกัน เห็นพ้องต้องกันทั้งสิ้นในหลักการ เหมือนปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน เห็นเหมือนกันว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่สิ่งที่เราขาดหรือมีความจำเป็นขณะนี้ คือการประสานงานในระดับนโยบาย ซึ่งยังเป็นจุดอ่อนหรือจุดบกพร่องอยู่ในงานของเยาวชนเช่นเดียวกับงานของสิ่งแวดล้อมยังขาดอยู่ คือทำอย่างไรถึงจะประสานงาน งานซึ่งมีกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้และมีความสลับซับซ้อนอย่างเช่นนี้ กว้างขวางเช่นนี้จะสามารถเข้ามาร่วมกัน เพื่ออย่างน้อยในการกำหนดนโยบายระดับสูง เช่นระดับชาติให้เหมาะสมร่วมกันได้ เมื่อ

สามารถกำหนดนโยบายในระดับสูงที่ร่วมกันได้เหมาะสมแล้วก็สามารถที่จะติดตามประเมินผลงานในระดับสูงนั้นได้ดี ไม่ใช่ไปแก่งแย่ง ต่างคนต่างพาย อย่างที่หลายท่านเป็นห่วง สามารถที่จะให้การสนับสนุน ให้การจัดระเบียบ ข้าพเจ้าไม่อยากใช้คำว่า "ควบคุม" ในประเทศประชาธิปไตยไม่ชอบคำว่า "ควบคุม" เปลี่ยนเป็น ใช้คำว่า "จัดระเบียบ" สิ่งใดที่ไม่มีระเบียบสิ่งนั้นขาดวินัยเลอะเทอะเหมือนกัน เพราะฉะนั้นงานอันนี้นะครับ ข้อจุดอ่อนอันนี้คือ การประสานงานในระดับนโยบายนี้เป็นสิ่งที่ยังอ่อนอยู่ โดยเฉพาะในประเทศประชาธิปไตย ซึ่งเสรีภาพมักจะทำให้คนปล่อยปละละเลย เพราะฉะนั้นสิ่งนี้จึงเป็นเรื่องที่ขาดอยู่ ฉะนั้นรัฐบาลจึงเห็นว่าจะมีหน่วยงานสักหน่วยหนึ่งซึ่งทำหน้าที่มีความมุ่งหมายเน้นหนักไปในทางที่ด้านประสานงานระดับนโยบายไม่ใช่เป็นหน่วยงานใหญ่โตมีผู้คนมากมาย แต่ว่าหน่วยงานนี้ควรให้มีฐานะและระดับที่พอสมควร เพราะจะไปติดต่อประสานคน เช่นไปติดต่อประสานกระทรวงใหญ่ ๆ เขา เป็นหน่วยแค่กองนี้ไปพูด กับเขาเขาก็ไม่ฟัง ขอให้เป็นหน่วยงานขั้นกรมกรมเล็ก ๆ กรมขนาดย่อมไม่ใช่ใหญ่อะไร มีผู้คนไม่ถึงร้อยอัตรา อันนี้ก็ในขั้นเริ่มต้น เพื่อจะทำหน้าที่ประสานงานในระดับนโยบาย ดังที่ข้าพเจ้าได้เรียนเมื่อกี้นี้ ก็มองเห็นว่าส่วนราชการนี้ควรจะไปสังกัดหน่วยกระทรวงใดเล่า ก็เห็นว่าสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นส่วนกลาง และมีหัวหน้าฝ่ายบริหารคือรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในนโยบายทั่วไปโดยตรง เป็นผู้รับผิดชอบอยู่แล้วและเป็นส่วนราชการกลาง ๆ สามารถประสานงานกันได้ทุกฝ่าย เพราะงานเยาวชนกระจายอยู่ตามส่วนราชการทั้งระดับกระทรวง ระดับกรมมากมาย ควรจะสังกัดอยู่ที่สำนักนายกรัฐมนตรี เพราะว่าจะไปมอบให้กับกระทรวง ทบวงกรมอื่น อย่างเช่นกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งก็รับหน้าที่ภาระงานอยู่ในด้านเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียน ดังที่ข้าพเจ้าได้กราบเรียนเมื่อกี้นี้แล้วว่ามีจำนวนถึง ๖ ล้านคน แต่ส่วนที่เป็นเยาวชนที่เราเรียกว่าเยาวชนอายุ ๑๐ – ๒๕ ปี ประมาณ ๑ ล้านคนแล้วนอกจากนั้นต่อไปอาจจะทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาด้านผู้ใหญ่ ซึ่งก็เป็นงานภาระมากมายอยู่แล้ว ถ้าไปสุมที่นั่น ก็จะเป็นการไปสุมงานที่กระทรวงศึกษาธิการเกินไป หรือจะไปไว้ที่กระทรวงกลาโหม งานกลาโหมก็ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยอยู่แล้วในเรื่องป้องกันประเทศ ดังนั้นน่าจะไว้ที่สำนักนายกรัฐมนตรี แต่งานส่วนใหญ่เป็นงานด้านประสานงาน เพื่อกำหนดนโยบายร่วมกัน ติดตามผลงานและเพื่อสะดวกในการสนับสนุนเท่านั้น นี่พูดถึงในด้านราชการหรือด้านรัฐบาล ในด้านเอกชนก็อีกส่วนหนึ่ง ด้านเอกชน งานเยาชนของด้านเอกชนก็ในด้านสังคมสงเคราะห์ในด้านอาสาสมัคร

ซึ่งจะต้องมีการประสานงาน รัฐทำด้านเดียวไม่พอ เพราะงานเยาวชนเป็นงานใหญ่ ต้องการความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะด้านเอกชน การประสานงานทั้งด้านรัฐและด้านเอกชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่ใดเล่าจะเป็นที่ประสานงาน ก็คือที่สำนักงานอันนี้ ฉะนั้นรัฐบาลจึงได้ตกลงใจว่าหน่วยงานนี้ควรจะเป็นหน่วยงานที่มีฐานะกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ความจริงหน่วยงานนี้มีอยู่แล้ว ได้ตั้งมาแล้วเกือบ ๕ หรือ ๖ ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งในครั้งนั้นเมื่อดำริเริ่มขึ้นเรียกว่าสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชน คณะที่ปรึกษาระเบียบบริหารของนายกรัฐมนตรีก็ได้พิจารณาแล้วเห็นความสำคัญ เห็นว่าควรจะยกฐานะถึงระดับกรมเหมือนกัน แต่ในขั้นนั้นเป็นขั้นเริ่มแรกยังไม่เห็นผลงาน ยังไม่เห็นความกว้างขวางของปัญหา แล้วยิ่งความเร่งด่วนของปัญหาซึ่งทวีมากขึ้นเช่นนี้ จึงบอกว่าให้เป็นกองใหญ่ไว้ก่อนในระยะแรก ฝากไว้ในสังกัดสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีเพราะใกล้ชิดนายกรัฐมนตรี หัวหน้าบริหาร ฝากไว้ก่อนเป็นกองใหญ่ ซึ่งได้กำหนดอัตราให้ไว้ กำหนดอัตราชั้นพิเศษถึง ๒ อัตรา เป็นกองใหญ่ เพราะฉะนั้นงานนี้มีมาแล้วเกือบ ๕ ปี จนบัดนี้เห็นว่ามีความสำคัญได้ทวีขอบเขตความสำคัญขึ้นมากแล้ว จึงเห็นว่าควรจะได้ยกฐานะขึ้นมาเป็นกรม แล้วก็เป็นกรมเล็ก ๆ มีอัตรากำลังที่ได้ขอไปตอนแรกประมาณ ๒๐๐ อัตรา และคณะที่ปรึกษาระเบียบบริหารซึ่งข้าพเจ้าเป็นประธานอยู่ก็ได้พิจารณาเห็นว่าในระยะแรกควรจะเอาเพียง ๙๒ อัตราเท่านั้น ซึ่งเดิมเขามีอยู่ในคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนซึ่งเป็นกองอยู่ มีอยู่แล้วเกือบ ๕๐ อัตรา เพิ่มอีกราว ๔๐ อัตรา ชั้นเล็กชั้นน้อย เงินทองไม่ได้เพิ่มขึ้นเท่าไรเลย แต่ภารกิจและความสำคัญของงานในสำนักนี้มีกว้างขวางดังที่ข้าพเจ้าได้กราบเรียน ณ ที่นี้ จึงใคร่ขอชี้แจงประกอบข้อสังเกตของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติเท่านี้ก่อน

ผมใคร่เรียนตอบข้อสังเกตของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติเมื่อกี้นี้ สำหรับที่ว่ามีนักเรียนหรือเด็กเยาวชนที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียนนั้น อันนี้เป็นตัวเลขซึ่งได้มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ แต่ว่าผมคิดว่าปัญหานี้อาจจะไม่ใช่เป็นความผิดหรือความถูกของใคร แต่ว่าเป็นเรื่องของในประเทศใหญ่ ๆ ปัญหาที่เล็ดลอดอะไรไปอย่างนี้ก็ย่อมมีข้อบกพร่องเป็นธรรมดาเด็กมีจำนวนมากแล้วยิ่งเกิดในอัตราเช่นนี้แล้วอย่างไรก็ไม่มีรัฐบาลใดสามารถที่จะสร้างโรงเรียนให้ทันกับการเกิดของเด็ก แต่รัฐบาลทุกรัฐบาลก็พยายามที่จะแก้ปัญหานี้อย่างดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยเฉพาะตามกำลังงบประมาณ ส่วนที่ท่านข้องใจว่า ทำไมถึงเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขคำสั่งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ นี้ไม่กระทำเสีย

เมื่อตอนนั้น ความจริงเรื่องนี้ได้มีการพิจารณามานานแล้วก่อนมีการปฏิวัติเสียอีก ที่จะมีการปรับปรุงยกฐานะของกองส่งเสริมเยาวชนขึ้นเป็นสำนักงานเยาวชนนี้ แต่ในระยะปฏิวัตินั้นเนื่องจากมีงานเร่งด่วน งานสำคัญมากมาย และนโยบายก็บอกว่า ถ้ามีงานใดยังเหลืออยู่ก็มาทำต่อในเมื่อมีรัฐบาลแล้ว อันนี้การขอแก้ไขนี้จึงมาทำในระยะนี้ ไม่ใช่เพิ่งมาทำเมื่อ ๒–๓ วันนี้อย่างที่ท่านข้องใจครับ ท่านประธานสภาท่านได้เคยเป็นประธานคณะกรรมการระเบียบบริหารระหว่างปฏิวัติ ทราบเรื่องดีว่าเรามีงานล้นมือเพียงใดในขณะนั้น แล้วที่ท่านเป็นห่วงเรื่องการประสานงานนั้น ก็เป็นข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์มากในราชการของเรานั้นเรามีการประสานงานกันมากมายครับ แต่ว่าอาจจะมีการประสานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นการปรับปรุงเช่นนี้ก็มีความมุ่งหวังที่จะมีการประสานงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นเท่านั้น ขอบคุณ

พิมพ์ที่มงคลการพิมพ์ ๑๐๐ ถนนตานี บางลำภู กรุงเทพมหานคร
นางจำรัส อ่องจริต ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๒๗๒๘๖๕๖